

Сергій ГОРОБЕЦЬ

**ПЕТРУШИН
ЗА ЧАСІВ
ГОЛОДОМОРУ
1932-1933 років**

**Документи
Матеріали
Спогади**

Ніжин 2005

*Видання здійснено за сприяння
Чернігівської райдержадміністрації.*

Горобець С.М.

Петрушин за часів голодомору 1932-1933 років.

Село Петрушин Чернігівського району належить до числа найбільш потерпілих в роки голодомору.

За допомогою великого блоку документальних матеріалів, свідчень та спогадів автор широко розкриває картину життя поліського села в страшні часи 1932-1933 років. Велику увагу приділено керівній верхівці села, яка не стала на захист місцевого населення, а тому безпосередньо причетна до злочинів влади.

Вступне слово

Можемо констатувати, що на сьогодні науковці в достатній мірі з'ясували причини голодомору – і в масштабах держави, і в масштабах окремих регіонів, зокрема Чернігівщини. Відтак, на нашу думку, на порядок денний виходить питання досліджень на „низовому” рівні, тобто на рівні окремих населених пунктів. Такі розвідки повинні наповнити конкретними фактами виведені істориками загальні схеми розвитку подій в 1932-1933 роках. А це, в свою чергу, дозволить уточнити окремі епізоди в загальній конструкції, зробити її більш достовірною і універсальною.

Очевидно, „Голодомор 1932-1933 років у Петрушині” – перша спроба подібних масштабних досліджень трагічних подій в окремо взятому населеному пункті на теренах району.

Насамперед, у збірці представлені всі можливі офіційні документи, які висвітлюють життя села у жахливий період голодомору: протоколи засідань сільської ради, сільського партосередку, витяги з протоколів засідань чернігівського райкому та міськкому КП(б)У, матеріали районних газет про Петрушин та його людей. Все це у сукупності детально відтворює життя в тогочасному селі, зокрема, майже повну відсутність будь-яких згадок про голод у офіційних паперах.

***   ***   ***

ІСТОРИЧНА ДОВІДКА

Петрушин розташований за 20 км на північ від Чернігова.

Перші люди на сучасній території села та його околицях оселилися 4,5 тисячі років тому. Постійне слов'янське поселення виникло у X столітті. Імовірно, воно становило власність чернігівського боярина або князівського дружинника. Засноване на правому березі болота Південний Замглай (південна дільниця системи Замглайських боліт), воно відіграло роль певного сторожового форпосту на північно-східних землях Чернігівського князівства. Ймовірно, саме тут проходила дорога на Звеничів, де знаходився єдиний прохід через Замглайські болота. В ті далекі часи село містилося за кілометр від сучасної території (місцевість нині називається Селище), на березі струмка (нинішня назва Джерело), що відгалужувався від річки Свинь (стара назва річки Замглай).

Наприкінці XV – на початку XVI століть Петрушин входив до володінь князя Семена Можайського, якому належав Чернігів з усім Чернігівським повітом. Саме тоді село разом з іншими сіверянськими землями увійшло до складу Московської держави. А в XVI столітті, під час постійних московсько-литовських воєн, в межах сучасної території села осів і заснував поселення російський служивий чоловік Петрушка, на честь якого село отримало назву Петрушино. З цим поселенням з'єдналось і первісне селище.

Нове село розмістилося на високому правому березі рівчака (сучасна вулиця Врожайна), що живився чистою джерельною водою. Наступними заселялись території нинішніх вулиць Садової, Зеленої, дещо пізніше – центральної частини Чернігівської, Лісової, Молодіжної.

Після Деулінського перемир'я (1618 р.) село опинилось у складі Речі Посполитої. Сигізмунд III у 1623 році передав Петрушин Чернігівському магістрату (такий правовий статус села зберігався до початку XIX ст., потім магістратські селяни стали державними). З початком Визвольної війни 1648-1657 років у Петрушині з'явилися перші козаки (Лук'яненки,

Карпенки, Дрозди, Садові). Постійно збільшується кількість селян, які, як правило, належали представникам козацької старшини (насамперед, Шихуцьким). В ті часи Петрушин входив до полкової сотні, але вже наприкінці Визвольної війни сотенне правління було перенесено у сусіднє село Роїще. Після ліквідації козацького устрою, з 1782 року Петрушин відійшов до Роїщенської, а пізніше Халявинської волості Чернігівського повіту.

В XIX столітті в селі значну частину населення складали дворяни (Карпинські, Шихуцька, Тарасевичі, Леоненки, Будашевські, Савичі, Рашки, Сенати-Радичі, Сквирські, Блохіни), кількість їхніх маєтків становила близько 15% від загальної кількості дворів. Але вони були здебільшого дрібними власниками. До початку XX століття майже всі вони перебрались до Чернігова.

Головним заняттям населення у всі часи було землеробство. Найбільш малоземельні в дореволюційні часи ходили на сезонні заробітки в Таврійську губернію (Крим).

В січні 1918 року було встановлено радянську владу.

***   ***   ***

I.

Рік 1932-й:

початок

1932

ПРОТОКОЛИ ЗАСІДАНЬ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ ТА ЇЇ ПРЕЗИДІЇ

---

11 січня 1932

Протокол № 1 засідання сільради за участю бригад та активу села. Головував ДЕВ'ЯТЬ Г.М.

1. Підсумки пленуму МПК та МКК (від 31 січня 1933 р).

Заслухав інформацію ДЕВ'ЯТЬ Г. про хід господарсько-політичних кампаній на селі, пленум сільради та актив вважає за необхідне надати плани Радвлади, що сприяють будівництву соціалізму в нашій країні, виконять вчасно та повністю, поруч з цим вести рішучу боротьбу з куркулем та підкуркульником, особливо за хлібозаготівлю та мобілізацію коштів, а тому:

а) зобов'язати управу колгоспу виконати зустрічний план згідно постанови загзборів;

б) громадян, які переховують куркульське зерно та майно, притягати до відповідальності;

в) бригадам набрати більшовицьких темпів в роботі, даби закінчити хлібозаготівлю та мобілізацію коштів до 25 січня.

8 лютого 1932

Акт

Я, кущовий уповноважений РВК Радченко В. склав настоящего акту в нижеследуючому: при приїзду до села Петрушина не міг одержати сводок про виконання господарсько-політичних кампаній по селу через те, що секретар сільради БАТУХНО Ілья Іванович знаходився при виконанні службових обов'язків в п'яному виді, що підтверджують слідуючі свідки: *(стоять підписи АНДРІЄВСЬКОГО Я.С., БАТУХНО С. та ще два нерозбірливі – С.Г.)*

10 лютого 1932

Постанова № 5/64 Чернігівського райвиконкому

Секретарю Петрушинської сільради тов. БАТУХНО Іллі, що 8 лютого з'явився на роботу до сільради в нетрезвому вигляді, внаслідок чого кущовий уповноважений РВКу не мав змоги одержати зведень про перебіг господарсько-політичних кампаній по сільраді, - оголосити **сувору догану** з попередженням, оголошенням пресі та на засіданні пленума сільради. Голова райвиконкому Козик.

10 лютого 1932

Протокол № 1 засідання сільради та активу села

Присутніх 40 чоловік. Головував ДЕВ'ЯТЬ. Секретар АНДРІЄВСЬКИЙ. Присутній райуповноважений Якименко.

2. Про одноразовий збір на культурне будівництво.

Одноразовий збір на культурне будівництво прийняти, з списком звільнених погодитись. Повести роз'яснювальну роботу серед одноосібних господарств про те, що ті господарства, які будуть вступати до колгоспу до 1 березня, будуть платити одноразовий збір наравні з членами колгоспу.

3. Про Постанову ЦК ВКП(б) про початкову та середню школу.

Заслухавши доповідь тов. ГУРЕВИЧ Н.З. про Постанову ЦК ВКП(б) про початкову та середню школу, сільрада та актив села вважають за необхідне негайно приступити до реалізації постанови ЦК ВКП(б) в частині переведення політехнізації Петрушинської школи, для чого необхідно проробити таке:

- а) отремонтитовувать приміщення для майстерень;
- б) устаткувати майстерню відповідним реманентом.

18 лютого 1932

Протокол № 4 засідання президії сільради та активу села. Присутніх 29 чоловік. Головував ДЕВ'ЯТЬ.

2. Про підготовку до весняної посівкампанії та колективізації.

Заслухавши інформацію голови посівтрійки ДЕВ'ЯТЬ Г.М. про підготовку до весняної посівкампанії та колективізації, засідання відмічає, що підготовча робота переведена незадовільно, а саме: до цього часу не очищено насіння, не вивезено гній, не переведено учоту посівного матеріалу, а також до цього часу не реалізовано постанову загальних зборів села щодо переведення села на суцільну колективізацію.

26 лютого 1932

Протокол № 1 засідання посівтрійки.

Присутні: ДЕВ'ЯТЬ Г., ТОМАШ Г., САДОВИЙ Є.Ф., ЛУК'ЯНЕНКО Гр.

1. Постановили: що каcається к громадянам, які злостно до сьогоднішнього дня не очистили семян, незбір попелу, чим самим підривають посівну кампанію. Часть господарств (18) оштраховать. А злосних передать дело до раймилиції для показового суду:

КУШНЕР Степан

КОСТЮК Григорій

КАЛЕНИЧЕНКО Демид

ТАРАСЕВИЧ Сергій

Лютий 1932

Лист (записка)

До Райвиконкому.

Райком СП Робос повідомляє, що Петрушинська сільрада систематично порушує колумову щодо техроба школи, якому доводиться самому пиляти дрова для школи.

Райком СП Робос просить вжити заходи, аби уникнути цього явища.

Голова РК СП Робос Зільбович.

16 березня 1932

Протокол № 4 засідання президії сільради

Присутні: ЖЕРДЕЦЬКИЙ Г.О., ДАШКО В., БАТУХНО С., ПОЧЕПНЯ Ф., ЛУК'ЯНЕНКО Гр. та секретар КОСОВЕЦЬ.

1. Про громадян, які злісно не підготовляються до сівби.

Заслухав інформацію голови сільради ЖЕРДЕЦЬКОГО про громадян, які злісно не підготовляються до сівби (не ввезли штрафонду очистки насіння, не вивозять навозу і взагалі агітують против колективізації), що може призвести до зриву, а тому президія сільради вважає за необхідне позбавитись небажаних наслідків, відібрати землю від слідуючих громадян:

1. КИСЛОВЕЦЬ Мина Омелянович
2. КИСЛОВЕЦЬ Михайло Дмитрович
3. ПОЧЕПНЯ Петро Васильович
4. ТОВСТИЙ Іван Юхимович
5. ЮЩЕНКО Микола Матвійович

як від куркулів-експортників відібрати землю та конфіскувати все майно, а громадян:

1. ПАРХОМЕНКО Петра Никифоровича
2. МАЗУРА Василя Васильовича

поштрафувати по 100 крб. як кулацьку верхівку села, для чого прохати РВК цю постанову затвердити.

28 березня 1932

Протокол № 2 засідання посівтрійки Петрушинської сільради. Присутні: ЖЕРДЕЦЬКИЙ Г.А., ДАШКО В., ТОМАШ Гр., САДОВИЙ Єгор Ф., БАТУХНО С. та секретар КОСОВЕЦЬ.

1. Про стан підготовки до весняної посівкампанії.

Відносно куркульської верхівки, яка злісно не виконує агромінімуму:

1. ДРОЗД Денис Іванович
2. МИРОНЬКО Іван Іванович
3. ПОЧЕПНЯ Григорій Іванович
4. ПОЧЕПНЯ
5. СКОВОРОДЬКО В.Ф.

відібрати всю землю та цю постанову затвердити на президії сільради.

29 березня 1932

Протокол № 5 засідання президії сільради за участю жінделегаток. Присутні: БАТУХНО С., ДАШКО В., ЖЕРДЕЦЬКИЙ Г., ЛУК'ЯНЕНКО Г. та секретар КОСОВЕЦЬ.

1. Про стан підготовки до весняної посівної кампанії.

Заслухав інформацію голови колгоспу ДАШКО В.А., голови сільради ЖЕРДЕЦЬКОГО Г.О. та голови виробничого товариства ТОМАШ Г.Г. про стан підготовки до весняної посівної кампанії, президія сільради констатує:

1а) по колгоспному сектору стан роботи катастрофічний, який може привести до зриву сівби через те, що сама управа на цей день не набрала належних темпів в роботі і тінється по тухнійському, а окремі члени управи вороже відносяться до насіннєвої позики та насінньфонду, тому що члени управи одержали найбільше (230 п? 180 п?), підпали під рвацький куркульський вплив, надіються на самоплив, бригади не складені, а коли посилали, то случайних людей, котрі не провадили роботи щодо організації позики та насінньфонду, а навпаки агітували, сами члени управи і актив не дав прикладу, крім окремих членів колгоспу бідняків та середняків;

1б) всім фондам в колгоспі, які належать на склепах, нема ніякого учота, як то комірники не знають скільки є по культурах в коморах, і рахівнича частина теж обліку не має окремих культур, недоторканий фуражний фонд не утворено, гній вивозиться кепсько, окремі бригади зовсім симулюють. Виробничих нарад бригадири майже не скликають, тому що управа на це мало реагує;

1в) відносно мобілізації коштів повніша бездіяльність, ніякої роботи поміж членства колгоспу не велось, внаслідок чого виконано плану 1-го квартала на 29%.

Виходячи з вищеподаного, президія сільради констатує повну бездіяльність в цьому управи колгоспу, личить за

необхідне винести сувору догану з попередженням і оголошенням в районній пресі „Червоний стяг”.

2) По виробничому товариству президія констатує повнішу недоторканість роботи до весняної сівби, збір штрафонду управа не знає хто що по цьому пророблював, голова управи ТОМАШ Г. навіть не знає своїх членів управи, на вибувших членів управи з кандидатів не уведено лучшего актива, від чого по виробничому товариству получилось одноосібне головування ТОМАША без управи, а коли ходили бригади по сільраді по роботі штрафонду, то приемщик виробничого товариства, він же рахівник ЮЩЕНКО И.А. залишив склеп і ішов на п'янку, а тому президія сільради голові управи ТОМАШУ Г.Г. виносить догану за бездіяльність і правоопортуністичне ставлення. Відносно куркулів і верхівки села, котрі зловмисно не здали штрафонду і зривають посівні завдання по сільраді, а саме:

1. БИЧИК Іван Федорович
2. КУШНЕР Степан Самойлович
3. МИРОНЬКО Іван Іванович
4. ТАРАСЕВИЧ Олексій Іванович
5. ТАРАСЕВИЧ Сергій Володимирович
6. ЮЩЕНКО Григорій Іванович

передати справу до прокурора для притягнення до судової відповідальності, а громадян, які не підготовляються, поштрафувати в розмірі 100 крб.:

1. ЄРОШЕНКО Павло Михайлович
2. ЛУК'ЯНЕНКО Яків Пилипович
3. МИРОНЬКО Костянтин Гнатович
4. НИЗЬКИЙ Яків Семенович
5. ПАРХОМЕНКО Петро Никифорович

і, крім того, виявить всіх громадян, які держать необмолочений урожай, в примусовому порядку змолотити, здать в штрафонд.

3) Голова СТВ ЛУК'ЯНЕНКО Гр. Ів., котрий взяв на себе обовязки комірника СТВ, а організацію покинув без керівництва, заплутав справу надходження зернозбіжжя, перепутав всі ордера і рахунки (є передбачення, що це зроблено

зловмисно), і залишилось не стягнуто 556 пудів, із них 105 пудів кулацкой верхивки, а тому президія сільради считає знять ЛУК'ЯНЕНКО від головування, доручити ревкомісії по с/г зробити ревізії до 1 квітня та справу передать до суду.

4) Відносно роботи по сільраді встановлено, що окремі члени сільради і актива цілком видались по роботі підготовки до весняної сівби, як участь в стягненні страфондів, запровадження агрозаходів, то інша частина членів сільради піддалась куркульській агітації, заявляє, що вже насіння по одноосібному сектору нема і нема чого ходити, пророблювати роботу бригадам по кутках; але ж є такі, що цілком агітують за куркульську ідеологію против посівної кампанії, засипки страфонду, колективізації, самі не засипали страфонду, хотя й мають кріпкі середняки, а саме:

ЙОВЕНКО Яків Платонович

ПОЧЕПНЯ Семен Романович

А тому президія вважає, слід голові сільради ЖЕРДЕЦЬКОМУ цілком взяти керівництво бригадами по кутках, суворо застосовувати адміністративного впливу на членів сільради, котрі будуть ухилятися від роботи, передавати останніх до суду, та члена сільради ЙОВЕНКО Я.П., котрий зривав роботу по кутках, не увіз страфонду 14 пудів, агітував проти колективізації, вступив сам до колгоспу без своєї сім'ї, має сам міцне твердовицьке господарство, на неколгоспну роботу не ходити, п'янствує, розлагає колгоспну масу, а тому президія сільради вважає за необхідне передати матеріал до прокурора і предложити управі колгоспу викинути з своїх лав; член сільради ПОЧЕПНЯ С.Р. міцний середняк, одноосібник, відкрито агітував против колективізації, сам не виконує своїх посівних завдань, від якого бригадою було забрано страфонду примусово, а він в роботі по сільраді відмовився і не робив нічого, теж справу передать до прокурора для притягнення останнього до судової відповідальності.

2. Про громадян, які не відвідують школу.

Громадян, які не відвідують школи, поштрафувати, додержуючись майнового стану:

1. КИСЛОВЕЦЬ Парасковія Кирилівна	- 3 крб.
2. КИСЛОВЕЦЬ Петро Михайлович	- 1 крб.
3. КРУШ Микола Васильович	- 1 крб.
4. ЛОБАС Олексій Васильович	- 5 крб.
5. ЛУК'ЯНЕНКО Микола Мефодійович	- 10 крб.
6. ПАВЛЕНКО Марія Федорівна	- 10 крб.
7. РУДЕНОК Михайло Данилович	- 5 крб.
8. СМЕТНИК Лукерія	- 3 крб.

14 квітня 1932

Протокол № 6 засідання сільради вкупі з агровиконавцями. Головував ЖЕРДЕЦЬКИЙ Г.О. Секретар АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С.

1. Про переведення свята першої борозни.

15 квітня о 8 годині ранку колгоспу та всім одноосібним господарствам виїждати на поле та перевести оранку вкупі, в одну борозну. Агровиконавцям та членам сільради вкупі з кутковими бригадами зібрати о 5 годині ранку до сільради з таким розрахунком, щоб до 8 години ранку прослідити та вислати всіх одноосібників на поле в організованому порядку, де перевірити лишнє та приступити до оранки в одну борозну. Запропонувати голові земельної секції тов. САДОВОМУ негайно закінчити відвод ділянки землі одноосібному сектору. Всі ранні ярові культури посіяти за 7 день, а взагалі перевести засів ярового клину за 10 день. На всіх зривачів посівної кампанії негайно скласти акта та передати справу до суду.

2. Поточні справи.

- Негайно передати справу до суду на громадянина с. Петрушина ТАРАСЕВИЧА Олексія Юхимовича, який злісно відмовляється від землі, не заготовив насіння та не бажає виконувати агрономімуму, чим зриває посівну кампанію, а тому просимо прокуратуру перевести суд показовим порядком в селі Петрушині.
- Не з'явившимся на засідання сільради членам сільради:
ЗЕВЧЕНКО Роману
НИЗЬКОМУ Мусію

ЯЩЕНКО Сергію

на перший раз винести догану з попередженням, а надалі зривачів роботи сільради передавать справу до суду.

- Громадян села Петрушина:

МАЗУРА Миколу Степановича

ПОЧЕПНЮ Миколу Васильовича

ШИХУЦЬКОГО Василя Михайловича

які зробили хуліганські вчинки (образили брудною лайкою голову сільради та завсельбудом у будинку Петрушинського сельбуду) оштрафувати на 10 крб. кожного, крім того справу на хуліганів ПОЧЕПНЮ Миколу та ШИХУЦЬКОГО Василя Михайловича передати до суду.

21 квітня 1932

Протокол № 8 засідання президії сільради

Присутні: ЖЕРДЕЦЬКИЙ Г.О., БАТУХНО С., ДАШКО В., ТОМАШ Г., ЛУК'ЯНЕНКО Г., САДОВИЙ Ю., СЕРГІЄНКО М.І. та п/о КОСОВЕЦЬ і райуповноважений Яслевський.

1. Стан проведення сівби по одноосібному сектору.

Стан проведення сівби по одноосібному сектору незадовільний, нужно набрать більших темпів щодо весняної сівби, а ліц, коїх було передано до суду, доручить тов. БАТУХНО С.М. оформити справу, дабі останне було переведено в с. Петрушині, як показові всім громадянам:

а) що за невиконання распоряженій сільради, куткових бригадирів та агровиконавців президія сільради ухвалює оштрафувати кожного на 10 карбованців:

1. БУРСИМ Борис Іванович

2. КАЛЕНИЧЕНКО Микола

3. МАЗУР Олексій Миколайович

2. Про оргнітання (доповідь секретаря партосередку КОСОВЦЯ).

Відносно роботи голови сільради ЖЕРДЕЦЬКОГО, за слабое помінаніє в роботі головування президія сільради ухвалює сняти з роботи голову сільради ЖЕРДЕЦЬКОГО, а на

місце його ухвалити за голову БАТУХНО Семена Михайловича; президія ухвалює за голову ф/с САДОВОГО Юр., який займав посаду голови соцперебудови, а за голову соцперебудови президія сільради ухвалює ТОМАША Григорія Гавриловича.

3. Поточні справи.

- Відносно заяви ЛУК'ЯНЕНКО Григорія Івановича о снятті його с зав. Петрушинською ошадкасою відмовити.
- Злосних незносчиків молока, а саме:
  1. БУРСИМ Борис
  2. ЛУК'ЯНЕНКО Д. Петрович
  3. МАЗУР Федір Григорович
  4. ПАВЛЕНКО В.А.
  5. ПАВЛЕНКО Олексій
  6. ПАРХОМЕНКО Мусій
  7. ШУРУБЕНКО Василь
  8. ЯЩЕНКО Семен Григоровичоштрафувати на 10 крб. кожного.
- Розбор акту, поверненого від міліції, складеного на гр. УТВУ Григорія та УТВУ Максима, президія сільради ухвалила оштрафувати кожного на 10 крб.
- Відносно МЕНЯЙЛИ Пал. за покушение на бригаду, яка була пущена від сільради по збору яиц, президія сільради ухвалює оштрафувати вартість в 5 крб.

25 квітня 1932

Протокол № 10 засідання президії сільради. Присутні: БАТУХНО С. ДАШКО В., ТОМАШ Г., ЛУК'ЯНЕНКО Г., САДОВИЙ Є.Ф. та секретар КИСЛОВЕЦЬ.

1. Про акти відібрання землі від куркульської верхівки села.

З актами про відібрання землі від куркульської верхівки села, а саме:

1. БИЧИК Іван Федорович
2. БИЧИК Михайло Федорович
3. БРАГИНЕЦЬ Данило Ф.
4. ДРОЗД Григорій Іванович
5. ЄРОШЕНКО Андрій Михайлович
6. ЙОВЕНКО Данило Федорович

7. КАЛЕНІЧЕНКО Євдоха Д.
8. КИСЛОВЕЦЬ Григорій Іванович
9. КОСТЮК Григорій Степанович
10. КУШНЕР Степан Самойлович
11. ЛАВРЕНЕНКО Іван Григорович
12. ЛОБАС Петро Степанович
13. ЛУК'ЯНЕНКО Василь Якович
14. ЛУК'ЯНЕНКО Іван? Борисович?
15. ЛУК'ЯНЕНКО Ївга?
16. ЛУК'ЯНЕНКО Яків Ф.
17. МАЗУР Федір Олексійович
18. МИРОНЬКО Костянтин Гнатович
19. НИЗЬКИЙ Яків Степанович
20. ПОЧЕПНЯ Степан Парменович
21. САМОРОДНИЙ Павло Федоров.
22. СКОВОРОДЬКО Григорій Федорович
23. ТАРАСЕВИЧ Олексій Іванович
24. ТАРАСЕВИЧ Юхим Якович
25. ХОПАН Андрій Костянтинович
26. ШИХУЦЬКИЙ Михайло Павлов.
27. ШЛЬОНЧИК Петро Маркович
28. ШУРУБЕНКО Марія Іванівна

з актами погодитись, землю відібрати, для чого запропонувати голові соцперебудови тов. ТОМАШУ Г. прирезувати землю до ланів колгоспу по 13 га до кожного поля та надіслати акти до РЗВ для затвердження.

4. Поточні справи.

- Запропонувати голові пожежної дружини КИСЛОВЦЮ М.Гр. зібрати всі бочки в сарай та з сьогоднішнього дня встановить дежурство, в допомогу йому призначить ПОЧЕПНЮ Михайла Олексійовича, за зібраття бочки в одноосібників ТУРЕНОК Михайла Мусійовича, ПРИМАЧЕНКО Іллі, ПОЧЕПНІ Степана на літній період.
- Організувати парувальний пункт при колгоспі.
- Всі огорожі в середині городів зняти та поставити від улиць.

- Акти про із'ятіє знайденої картоплі в ямах невідомо чиїх затвердити та картоплю передати в споживчу кооперацію, а ТАРАСЕВИЧУ Сергію видати після засіву землі.

6 травня 1932

Протокол № 11 засідання сільради з активом та агровиконавцями.

Присутніх 46 чоловік. Головував БАТУХНО С.М.

1. Про перебіг 3-ої більшовицької сівби.

Заслухав інформацію голови колгоспу ДАШКО В.А. та голови сільради БАТУХНО С.М. про перебіг 3-ої більшовицької сівби, пленум сільради визнає стан як по колгоспу, так і одноосібному сектору ганебно незадовільним, особливо по одноосібному сектору, а тому:

а) запропонувати управі добитися 100% виходу колгоспників на роботу та використовувати тяглову силу;

б) запропонувати прикріпленим культсекціям до бригад з завтрашнього дня організувати польові читки газети та переводить читку газет на полі;

в) до 10 травня відкрити дітясла, для чого доручить ЮНОВІЙ вишукати скло для остіклення окон та придбати посуд та інші с/г продукти;

д) запропонувать старшим бригадирам та агровиконавцям вести точний облік посіву, суворо додержуючись правильного застосування по полях сівозміну, громадян які неправильно висіяли, даби зірвати встановлений сівозмін, як МИРОНЬКО Лазар Трофимович, оштрафувати в 100 крб., а також і агровиконавця ТЕЛЕНЯ Федора, який злосно висіяв невірно, штрафувати в 50 крб.; крім цього громадян, які не починали орать та агітують проти сівби, якб

1. КОСТЮК Дмитро Михайлович
2. ЛЕДОВИЙ Андрій Іванович
3. ЛУК'ЯНЕНКО Юрій Т.
4. МАЗУР Дмитро Юхимович
5. РУБАШЕНКО Володимир Іванович
6. САМОРОДНИЙ Іван Акимович

7. ТАРАСЕВИЧ Олексій Юхимович
8. ХОПАН Андрій Костянтинівич
9. ЯЩЕНКО Іван Петрович
10. ЯЩЕНКО Микола Акимович

штрафовать по 50 крб. кожного.

3 серпня 1932

Протокол № 16 засідання сільради та активу села.

Присутніх 50 чоловік. Головував БАТУХНО, секретар ЛОБАС.

1. Про прийняття плану по хлібозаготівлі.

Заслухав інформацію уповноваженого РВКу про прийняття плану по хлібозаготівлі, пленум сільради вважає, що план, який надано райвиконкомом, цілком реальний як по колгоспному, так і по індивідуальному сектору, а тому пленум сільради приймає цілком, та на виконання його считати всіх членів сільради и актив села мобілізованими и виконати його повністю до 1 вересня, а на 7 вересня підготувати „Червону валку” с таким расчетом, щоб кожен громадянин 7 вересня що-лібо привіз до Чернігова в лавах Червоної валки.

2. Про список господарств з твердим завданням по хлібозаготівлі.

Список господарства з твердим завданням по хлібозаготівлі в кількості 28, що їх намічено президією сільради, прийняти в цілому.

3. Про комісію сприяння.

Список, що намітив партосередок, комісії сприяння прийняти в цілому, а саме: 1. БАТУХНО С.М.

2. ДАШКО В.А.	6. ПОЧЕПНЯ Ю.Ф.
3. ТОМАШ Г.Г.	7. ЗЕВЧЕНКО Ф.Т.
4. КОСОВЕЦЬ Д.М.	8. ПОЧЕПНЯ С.
5. СЕРГІЄНКО А.В.	9. ЛОБАС Ф.В.

4. Про стан уборочної кампанії та обмолоту.

Відзначити, що стан уборочної кампанії та обмолоту загрозливий як по колгоспному, так і по індивідуальному сектору, а тому:

а) по колгоспу доручити управі колгоспу добитись 100% виходу на роботу путем висвітлювання в стінгазеті громадян, які злосно не ходять на роботу, прийняти до них найсуворіші міри, а кращих ударників преміювати, для цього управа повинна вишукати кошти;

б) по одноосібному сектору доручити сільраді добитись повного виходу на роботу, а злосних зривачів отдавати під суд.

17 серпня 1932

Протокол № 17 засідання сільради за участю управи колгоспу, бригадирів та активу села. Присутніх 40 чоловік. Головував БАТУХНО, секретар ДМИТРЕНКО.

1. Про хід хлібозаготівлі.

Заслухав доповідь голови сільради БАТУХНО, пленум сільради відзначає, що кампанія хлібозаготівлі є найважливіша в будівництві соціалізму в нашій країні, від якої залежать успіхи в закінченні першої 5-річки, а також побудова фундаменту другої 5-річки, але ж не вважаючи на важливість кампанії, комісія сприяння, уповноважений заготзерна та окремі члени сільради не достатньо уявили собі важливості кампанії і пустились на самоплив, що і на сьогодні є загроза зриву серпневого плану по контракції, а особливо по верхівці села, а тому пленум сільради вважає за необхідне з завтрашнього дня взятися за виконання плану по-більшовицькому, особливо натиснув на кулацку верхівку, яка злосно не виконує своїх планів, організувати кожну 7-денку „Червону валку” та за кожний день роботи по куткам старшим бригадирам сигналізувати президію сільради про виконання та перешкоди в роботі, даби серпневий план виконати повністю.

3. Про постанову ЦК та СНК СРСР об охроне имущества государственных предприятий.

Постанову ЦК та СНК СРСР об охроне имущества государственных предприятий прийняти до відому та повести судові справи з порушниками.

4. Про організаційне питання.

ЛОБАСА Василя М. З секретаря сільради за систематичні п'янки та погане відношення до обов'язків зняти і доручити президії підшукати другого.

27 серпня 1932

Протокол № 19 засідання президії сільради

Присутні: заступник голови сільради САДОВИЙ Є.Ф., ТОМАШ Г.Г., секретар партосередку КОСОВЕЦЬ та актив села.

4. Поточні справи.

- Акт про крадіжку колгоспного жита громадянами ДРОЗД Денисом Івановичем та КИСЛОВЕЦЬ Миною Омеляновичем, складений активом, затвердити и предати до суду.
- Справи НИЗЬКОГО Якова Семеновича та ЄРОШЕНКО Андрія Михайловича про нездачу хлібозаготівлі передати до прокурора для притягнення до судової відповідальності як злосних зривачів хлібозаготівлі.
- Акт про розбазарювання хліба і нездатчика по контракції на ЛОБАСА Євгенія Яковича передати до суду.

10 вересня 1932

Протокол № 21 засідання президії сільради. Присутні: БАТУХНО С., ДАШКО В., ТОМАШ Г., САДОВИЙ Є.

2. Про план картоплезаготівлі.

План по картоплезаготівлі на вересень місяць затвердити і доручити сільраді зробити розкладку картоплі по секторам села згідно указанного плану.

4. Про стан хлібозаготівлі.

Ввиду того, що стан хлібозаготівлі по селу в загрозовому стані, президія сільради вважає за необхідне гр. ЮЩЕНКО Григорія Іванов. як злосного нездатчика оштрафувати в 200 крб.

20 вересня 1932

Протокол № 4 загальних зборів одноосібників та колгоспників. Присутніх 112 чоловік. Головував БАТУХНО С. Секретар САДОВИЙ.

1. Про стан осінньої сівби та перебіг господарсько-політичних кампаній.

Заслухав доповідь голови посівтрійки БАТУХНО С.М. про стан осінньої сівби та перебіг господарсько-політичних кампаній, загальні збори визнають:

а) стан сівби незадовільний, а особливо катастрофічне виконання плану по хлібозаготівлі, а тому доручить комісії соцперебудови в 2-денний термін зробити обмір посіву озимини та виявити хто не сів, і закінчить сівбу як по колгоспному, так і одноосібному сектору до 25 вересня. А також перевести широку політико-масову роботу серед селянства про важливість виконання плану по хлібозаготівлі. А відносно неплательщиків, доручити комісії сприяння виявити їх в самий найкоротший термін, скласти акти и притягти до судової відповідальності.

2. Про самообкладання на 1932 рік.

Заслухав інформацію САДОВОГО Є.Ф. про самообкладання на 1932 рік в кількості 20 600 крб., як по колгоспному, так і по одноосібному сектору считати реальним и погодитись з потребами, надісланих РВК від 11 вересня, и виконати 50% до 1 жовтня, решту до 15 жовтня.

3. Про план м'ясозаготівлі.

План м'ясозаготівлі на III та IV квартал считатъ реальними в кількості 93 пуда и виконати до 25 жовтня.

4. Про план картоплезаготівлі.

План по картоплі считатъ реальним и виконати до 30 вересня.

27 вересня 1932

Протокол № 19 поширеного пленуму сільради в присутності управи колгоспу, бригадирів та активу.

Головував БАТУХНО С.М.

1. Про ітоги сівби та перебіг хлібозаготівлі.

Заслухав доповідь БАТУХНО С. про ітоги сівби та перебіг хлібозаготівлі, пленум сільради відмічає, що коли сівба озимини по селу Петрушину знаходиться в задовільному стані, то навпаки, хлібозаготівля в загрозливому стані, а тому:

а) щоб здвінути роботу, об'явить декадний штурм;

б) налагодити щоденні звіти перед сільрадою бригад про зроблену роботу в своїх кутках;

в) секції Ф.С.І. слідкувати за ходом роботи, виявляти агітаторів проти хлібозаготівлі, давати відомості сільради на притягнення до відповідальності;

г) для висвітлювання цієї роботи налагодити випуск стінної газети, в редколегію якої обрати:

1. ДМИТРЕНКО Т. Юхимович
2. БИЧИК Володимир
3. МОСКАЛЕНКО – від ЛКСМУ
4. МОССЯ – від учительства(?)
5. ЮНОВА М.П. – від партосередку

3. Поточні справи

- Погодитись з рекомендацією партосередку для призначення ДМИТРЕНКО секретарем сільради.

29 вересня 1932

Протокол № 22 засідання сільради за участю бригадирів кутків та комісії по м'ясозаготівлі.

1. Про стан хлібозаготівлі.

Не дивлячись на постанову Пленума сільради від 27 вересня про об'явлення штурмового декадника, деякі бригади не уявили важливості питання хлібозаготівлі и не проробили належної роботи, а тому:

а) засудити хитання в роботі деяких членів сільради і коли знову це буде помітно, складати акти и притягати до відповідальності;

б) всім бригадам, не виходячи зі свого кутка, працювати і кожний день давати сільраді відчит про зроблену роботу.

2. Поточні справи

- Передати до суду за хуліганство в помешканні сельбуду слідуючих осіб:

1. ЄРОШЕНКО Дмитро Андрійович
2. ЛАВРЕНЕНКО Олексій Іванович
3. ПУГАЧ Іван Борисович
4. ТАРАСЕВИЧ Дмитро Олексійович

5. ХОПАН Іван Васильович

6. ЯЩЕНКО Михайло Миколайович

за незаконне поводження в сільбуді

- Всіх перечислених в заяві завшколою АНДРІЄВСЬКОГО Я.С., які не посідають школу, попередити, визвати до сільради їх батьків.

***   ***   ***

1932

ПРОТОКОЛИ ЗАСІДАНЬ ПЕТРУШИНСЬКОГО ПАРТОСЕРЕДКУ КП(б)У

---

12 квітня 1932

Протокол № 4 загальних зборів партосередку с. Петрушина. Присутні були: КОСОВЕЦЬ Д.Ов., ДАШКО В.А., АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С., КОПИЛ П.М., СЕРИЧЕНКО Ол.Ів., СЕРГІЄНКО А.В., ГУРЕВИЧ Н.З., ЖЕРДЕЦЬКИЙ Г.А., ШИХУЦЬКА П.Ф., БАТУХНО С.М. та райуповноважений тов. Завальний, та позапартійних було жінок 12 чоловік.

Головував тов. КОСОВЕЦЬ, секретар БАТУХНО.

1. Про затвердження плану роботи осередку КП(б)У на II квартал 1932 року.

План осередку КП(б)У на II квартал 1932 року затвердити та прохати РПК теж затвердити.

2. Про розподіл нагрузок поміж членами та кандидатами партії та прикріплення до певної галузі роботи.

Поміж членами та кандидатами партії розподілити нагрузки роботи в слідуючому:

- до осередку ЛКСМУ прикріпить тов. КОСОВЦЯ,
- до будинку колективіста АНДРІЄВСЬКОГО,

- відносно голови К.Н.С. тов. БАТУХНО, через переобтяженість його роботою, від обов'язків його звільнити та на місце його рекомендувати тов. СЕРГІЄНКО Андрія В.

Відносно прикріплення до галузей роботи по колгоспу, прикріпити в слідуючому:

- до бригади № 1 по табаководству прикріпити ДАШКО В.
- до бригади № 2 по зерноводству – СЕРГІЄНКО М.Ів.
- до бригади № 3 по зерноводству – СЕРИЧЕНКО Ол.Гн.
- до бригади № 4 по льноводству – БАТУХНО
- до бригади № 5 по зерноводству – МОСКАЛЕНКО Ів.
- до бригади № 6 по зерноводству – АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С.

3. Поточні справи.

1) Про децентралізовану хлібозаготівлю в кількості 77 цнт.

План 77 цент. Децентралізованої хлібозаготівлі прийнять, доручить тов. ЖЕРДЕЦЬКОМУ та ДАШКО виконати.

2) Про доповнення управи кооперації.

До складу управи кооперації рекомендувати слідуючих товаришів: ЮЩЕНКО Ів.Н. та ШИХУЦЬКУ Параскеву Фомовну(?).

30 квітня 1932

Протокол закритих зборів партосередку с. Петрушина.

Присутні були: КОСОВЕЦЬ, ДАШКО В.А, СЕРГІЄНКО А.В., КОПИЛ П.М., БАТУХНО С.М., СЕРГІЄНКО М.І., ШИХУЦЬКА П., ЮЩЕНКО І.М. та АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С. Голова зборів КОСОВЕЦЬ, секретар АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С.

1. Розгляд закритого листа секретаря районного партійного комітету тов. Склярського.

Відмічая важливість децентралізованої хлібозаготівлі, як одного із чинників підняття нашої промисловості, партосередок с. Петрушина бере на себе зобов'язання добитися 100% виконання плану в кількості 77 цнт. Для успішного переведення роботи щодо виконання плану хлібозаготівлі необхідно проробити таке:

а) через те, що колективізовано господарств по с. Петрушину 60%, тому і план хлібозаготівлі розбити пополам, а саме: колгоспникам виконати 35 центнерів та одноосібникам 35 центнерів, при чому особливу увагу необхідно звернути на здачу хліба куркульсько-заможною частиною села;

б) всім членам та кандидатам партії переводити агітаційно-роз'яснювальну роботу, як серед членів колгоспу, так і серед одноосібників, за продажу лишків хліба державі та взагалі про важливість децентралізованої хлібозаготівлі;

в) відповідальність за виконання плану децентралізованої хлібозаготівлі по колгоспу покладається на таких тт.: ДАШКО В.А., СЕРГІЄНКО А.В. та ШИХУЦЬКА П., а по одноосібному сектору на голову сільради БАТУХНО С.М. та СЕРГІЄНКО М.І.

2. Розгляд додатку до протоколу РПК від 27.04.32 р.

Через те, що до цього часу не почато посіву льону та конопель і не одержано льону з Чернігова, запропонувати голові колгоспу т. ДАШКО В.А. та голові сільради т. БАТУХНО С.М. негайно вислати підводи до Чернігова та одержати посівматеріал і приступити до посіву вищезазначених технічних культур. Крім того, необхідно збільшити площу посіву під ці культури за рахунок куркульської землі.

3. Розгляд заяви кандидата партії СЕРИЧЕНКО Олени Гнатівни про перевід її до дійсних членів.

Через те, що кандидатський стаж т. СЕРИЧЕНКО О.Г. уже скінчився і т. СЕРИЧЕНКО за час перебування кандидатом партії виявила себе як активний робітник та виконавець покладених на її заданій партосередку, прозьбу її задовольнити й просити РПК затвердити т. СЕРИЧЕНКО О.Г. дійсним членом партії.

9 травня 1932

Протокол загальних зборів Петрушинського партосередку КП(б)У вкупі з осередком ЛКСМУ, управою колгоспу „Червоний літак” та президією сільради.

Присутні були: КОСОВЕЦЬ Д., ДАШКО В.А., БАТУХНО С.М., СЕРИЧЕНКО О.Гн., КОПИЛ П.М., СЕРГІЄНКО А.В.,

ЮЩЕНКО І.М. та АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С., 15 чоловік позапартійних та 10 жінок-делегаток. Голова зборів КОСОВЕЦЬ Д., секретар АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С.

1. Про підготовку до 3-ої Всеукраїнської партійної конференції.

Заслухавши доповідь т. Єсилевського про готування до 3-ої Всеукраїнської партконференції КП(б)У, загальні збори партосередку вкупі з осередком ЛКСМУ, управа колгоспу та президія сільради в цілому приєднуються до постанови РПК від 5.05.1932 року та беруть на себе зобов'язання до 20 травня виконати плани посіву технічних культур та закінчити весняну сівбу як по колгоспу, так і по одноосібному сектору. Крім того, дотерміново виконати травневий план м'ясозаготівлі та до початку конференції добитися 85% виконання квартального плану мобкоштів. Цю постанову необхідно проробити в найближчий час на пленумі сільради, на загальних зборах колгоспників та одноосібників села.

2. Про стан мобкоштів. (Доповідь голови фінсекції т. САДОВОГО Ю.Ф. та голови кооперативного товариства т. КОСОВЦЯ)

Відмічає, що стан мобкоштів у другому кварталі по сільраді складає всього 20%, що являється зривом виконання плану, а тому запропонувати голові фінсекції т. САДОВОМУ негайно приступити до примусового стягнення всієї заборгованості по всім видам обов'язкових платежів, а також повести роботу щодо повного стягнення внесків по позиції 3-го вирішального року п'ятирічки. Крім того, пропонувати голові кооперативного товариства т. КОСОВЦЮ організувати кооперативний актив та наладити роботу управи кооперативного товариства з тим, щоб загальними силами виконати план мобкоштів по споживчій системі. Взагалі необхідно план мобкоштів, як по сільраді, так і по кооперативному товариству й колгоспу забезпечити дотерміновим виконанням на 85% до 3-ої Всеукраїнської партконференції.

3. Про перебіг весняної посівкампанії по колгоспу та одноосібному сектору.

Через те, що весняна посівкампанія як по колгоспу, так і по одноосібному сектору проходить мляво, надалі необхідно проробити таке:

а) всім партійцям та комсомольцям влитися в бригади колгоспу й, працюючи там самим, визвати ентузіазм мас та на основі соцзмагання й ударництва добитися закінчення сівби до 3-ої Всеукраїнської партконференції;

б) всім організаціям села, партійному осередку та осередку ЛКСМУ взяти на буксир одноосібні господарства та допомогти їм теж по-бойовому закінчити посівкампанію, при чому прослідкувати за додержанням правильного сівозміну та посіву технічних культур. Бідняцьким господарствам силами колгоспу надати допомогу як тягловою силою, так і насінням;

в) ширше розгорнути політично-масову роботу серед колгоспників та одноосібників і особливу увагу приділити випуску бригадних польових стінгазет та переведенню політгодин під час перерв.

18 травня 1932

Протокол загальних зборів Петрушинського осередку КП(б)У. Присутні були: КОСОВЕЦЬ Д.О., ДАШКО В.А., БАТУХНО С.М., КОПИЛ П.М., СЕРИЧЕНКО О.Г., АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С. та райуповноважені: Єсилевський Ю. та Ратушняк С.М. Голова зборів КОСОВЕЦЬ, секретар АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С.

1. Про перебіг весняної посівкампанії по колгоспу „Червоний літак” та по одноосібному сектору.

Завдяки тому, що колгосп має всі можливості до повного виконання планів весняної посівкампанії і, крім того, в колгоспі є лишки насіння, але по одноосібним бідняцьким господарствам, навпаки, помічається відсутність насіння і вони не мають змоги засіяти свої землі, через що й зривається виконання плану засіву по одноосібному сектору; тому запропонувати голові колгоспу ДАШКО В.А. негайно виявити лишки насінньових фондів по

колгоспу – особливо вики, а коли така буде, видати її в позику одноосібним господарствам. Крім того, 19 травня видати одноосібникам-біднякам 100 пудів гречки, яка теж являється зайвою в колгоспі.

Відносно посадки одноосібними господарствами тютюну, необхідно проробити таке: запропонувати голові сільради т. БАТУХНО С.М. організувати бригади, які б обійшли одноосібні господарства та виявили площу, залишену під тютюн на городах; і коли виявиться, що цієї площі менше за площу, яка надана за планом, то треба негайно відвести недостаючу площу землі на полі в масиві й повести роботу серед одноосібників за вивозку гною на поле під тютюн.

Є випадки, коли одноосібники не бажають брати на посів льону й не хочуть його сіяти, а тому 19 травня ранком всім партійцям та комсомольцям обійти всіх одноосібників і виявити громадян, які ще не взяли льону, та вплинути на них, щоб вони забрали льон і негайно засіяли свою землю.

Увечері 19 травня скликати батрацько-бідняцьку групу колгоспу та доручити т. Єсилевському проробити на цих зборах постанову РПК про сільгоспподаток, хлібозаготівлю і м'ясозаготівлю на 1932 рік, крім того ознайомити з завданнями батрацько-бідняцької групи.

22 травня скликати загальні збори колгоспників.

30 травня 1932

Протокол загальних зборів Петрушинського партосередку вкупі з осередком ЛКСМУ. Присутні були: КОСОВЕЦЬ Д.О., КАЧНИЙ І.П., ДАШКО В.А., БАТУХНО С.М., КОПИЛ П.М., СЕРИЧЕНКО О.Г., АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С., райуповноважений т. Довженко та 6 комсомольців. Голова зборів КОСОВЕЦЬ Д.О., секретар АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С.

1. Практичні заходи щодо виконання посівного плану по колгоспу та одноосібному сектору до 5 червня 1932 року.

Через те, що відставання по посіву деяких культур по одноосібному сектору через брак насіння та в деяких бідняцьких господарствах тяглової сили, запропонувати голові сільради т.

БАТУХНО негайно забезпечити приставку вівса з Чернігова, а голові колгоспу т. ДАШКО роздати одноосібникам лишки гречки та вики з тим, щоб одноосібники засіяли свої площі до 5.06.32 р. Всю тяглову силу заможної частини села считать мобілізованими для допомоги бідняцьким господарствам. Запропонувати голові колгоспу ДАШКО за всяку ціну закінчити посів льону та посадку тютюну в колгоспі. Членам партії та членам ЛКСМУ само(мо)білізуватись для роботи в бригадах колгоспу та добиватися закінчення сівби до 5.06.32 р.

Крім того, до кутків села прикріпити партійців та комсомольців, поклавши на них відповідальність за виконання планів сівби по одноосібному сектору, в такому порядку:

- куток „Мазурівщина” – тов. Буфина (??)
- куток „Лобосовщина” – ЮЩЕНКО Ів. та Фелонова
- куток „Гончая” – КОПИЛ П.
- куток „Бичиковщина” – СЕРИЧЕНКО О.
- куток „Почепнівщина” – Витебського
- куток „Ровчак” – КАЧНОГО Ів.
- куток „Курган” та „Кононовщина” – МОСКАЛЕНКО
- куток „Барбашовщина” – Немировича.

2. Організація партроботи на літній період.

Партучобу проводити раз на декаду, а саме 10, 20 та 30 числа кожного місяця. Напрямок в роботі взяти, це вивчення поточної політики. За старосту гуртка призначити БАТУХНО С.М.

3. Про прикріплення членів партосередку до роботи в колгоспі, які не займають відповідальних посад по сільраді.

Членів партосередку КОПИЛ Параску та СЕРИЧЕНКО О.Г. зняти з роботи по сільраді та прикріпити до бригад колгоспу.

11 червня 1932

Протокол відкритих зборів Петрушинського партосередку разом з комсомолом та активом села.

Присутні були: КОСОВЕЦЬ Д.О., ДАШКОВ.А., КАЧНИЙ І.П., СЕРИЧЕНКО О.Г., КОПИЛ П.М., СЕРГІЄНКО А.В.,

БАТУХНО С.М., АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С. Комсомольців 4, членів активу 48 душ. Голова зборів КОСОВЕЦЬ Д.О., секретар АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С.

1. Підготовча робота до переобрання парторганів.

Заслухавши доповідь тов. КОСОВЦЯ Д.О. про значення підготовчої роботи до переобрання парторганів, загальні збори партосередку вкупі з комсомолом та активом села вважають за необхідне до дня переобрання парторганів проробити таке:

а) повести роботу за втягнення до партії лучшої частини ударників-колгоспників та бідняків-активістів одноосібників;

б) закінчити посівкампанію та організувати й з честю перевести прополочну кампанію;

в) добитися перед організаціями села виконання та закінчення планів як по м'ясозаготівлі, хлібозаготівлі, картоплязаготівлі, так і по мобілізації коштів.

2. Про виконання планів по споживчій кооперації. (Доп. Ткаченко)

Через те, що плани по мобілізації коштів по Петрушинському Споживчому Товариству складають 26% квартального виконання і робота щодо виконання планів різних заготівель теж незадовільна, а тому необхідно проробити таке:

а) 12 червня перевести засідання управи Споживчого Товариства та загальні збори пайовиків, де поставити відчит управи про роботу Споживчого Товариства за 1931 рік;

б) для успішної роботи щодо виконання планів мобкоштів організувати бригади і ті бригади, які виконують план, преміювати;

в) завдяки тому, що деякі члени правління Споживчого Товариства, а саме: СМІТНИК Ів.П., ЗЕВЧЕНКО Р.Т. та ДАШКО В.А. не мають змоги працювати в управі Товариства через те, що СМІТНИК Ів. знаходиться під судом, ЗЕВЧЕНКО Р.Т. є член Ревізкомісії Товариства, а ДАШКО В.А., як голова колгоспу, переобтяжений своєю основною роботою, тому всіх цих товаришів з управи Товариства вивести, а на їх місце рекомендувати загальним зборам пайовиків слідує тов.:

БУРСИМА М., ЛУК'ЯНЕНКО Гр.І. та СЕРИЧЕНКО О.Гн. Крім того, до Ревкомісії рекомендувати т. КОСТЮКА П.М.

2 серпня 1932

Протокол відкритих зборів Петрушинського осередку КП(б)У вкупі з осередком ЛКСМУ.

Присутні були: КОСОВЕЦЬ Д.О., ДАШКО В.А., БАТУХНО С.М., СЕРИЧЕНКО О.Г., КОПИЛ П.М., АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С., райуповноважений Іофе Л.М. та членів осередку ЛКСМУ -15 душ. Голова зборів КОСОВЕЦЬ Д.О., секретар АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С.

1. Обговорення та прийняття плану хлібозаготівлі по секторах села та визначення терміну закінчення заготівель.

Обговоривши план хлібозаготівлі, збори осередку КП(б)У та осередку ЛКСМУ вважають план реальним і приймають його в цілому, а саме: по колгоспу – 1025 цнт. та по одноосібному сектору – 1253 цнт., а разом 2308 цнт. Остаточний термін виконання плану хлібозаготівель встановлюється „Жовтневі свята”, але план по житю й пшениці виконати до 1 вересня 1932 року. Крім того, з 3 серпня приступити до зняття хлібозаготівлі з твердоздавців села. Для успішного виконання плану хлібозаготівлі перевести широко-масову розяснювальну роботу серед громадян села.

2. Намічення складу комісії сприяння хлібозаготівлі.

Комісію сприяння хлібозаготівель затвердити в кількості 9 осіб, а саме:

- 1) БАТУХНО С.М. – голова сільради
- 2) ДАШКО В.А. – голова колгоспу
- 3) ТОМАШ Гр.Г. – голова виробничого товариства
- 4) КОСОВЕЦЬ Д.О. – секретар осередку КП(б)У
- 5) СЕРГІЄНКО А.В. – голова бідн.-батрацької групи та КНС
- 6) ПОЧЕПНЯ І.Т. – секретар осередку ЛКСМУ
- 7) ЗЕВЧЕНКО Р.Т. – одноосібник
- 8) ПОЧЕПНЯ С.Р. – одноосібник
- 9) ЛОБАС Федір В. – член колгоспу

3. Розстановка партійців та активу села для участі в підготовчій масовій роботі.

Для переведення масової роз'яснювальної роботи необхідно всіх партійців прикріпити до кутків, а саме:

КОСОВЦЯ Д.О. – до кутка „Курган”

БАТУХНО С.М. та Іофе Л.М. – „Кононовщина”

АНДРІЄВСЬКОГО Я.С. – „Лобасовщина”

СЕРИЧЕНКО О.Г. – „Барбашівщина”

КОПИЛ П.М. – „Бичиківщина”.

Крім того, доручити голові сільради БАТУХНО С.М. підібрати актив села і теж прикріпити до роботи по кутках.

4. Про затвердження збиральної кампанії.

Для успішного закінчення уборочної кампанії необхідно проробити таке:

1) запропонувати голові колгоспу ДАШКО В.А. переводити роботи за таким календарним планом: до 5 серпня заскирдувати жито, до 8 серпня – овес, до 10 серпня – вику та з 11 серпня приступити до уборки льону;

2) всім членам партійного осередку та комсомолу влитися в бригади, де вести культурно-масову роботу, а також випускати польову стінгазету, яка б висвітлювала досягнення та хиби в роботі;

3) Комсомолу організувати учнів-піонерів на збір залишившогося на полі колосу жита.

5. Поточні справи.

1) Вибори редколегії стінгазети.

До редколегії обрати таких товаришів: КОСОВЦЯ Д.О., КИСЛОВЦЯ М.Д., ЛОБАС В.Г., ЗАПАЛЕЙЧИК В.М. та ДРОЗДА А.С.

17 вересня 1932

Протокол № 19 закритих зборів Петрушинського осередку КП(б)У. Присутні були: КОСОВЕЦЬ Д.О., ДАШКО В.А., ДЕВ'ЯТЬ О.ЮХ., БАТУХНО С.М., КОПИЛ П.М. та АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С. Голова зборів КОСОВЕЦЬ Д.О., секретар АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С.

1. Розгляд закритого листа Секретаря ЦК КП(б)У тов. Строганова від 28 серпня 1932 року.

Розглянувши закритий лист Секретаря ЦК КП(б)У т. Строганова, партійний осередок вважає за необхідне побудувати свою роботу згідно настановленням, що їх подано в листі, а саме:

а) здійснювати партійне керівництво колгоспом через щоденну і безпосередню працю партійців у колгоспівських бригадах;

б) посилити роботу щодо засвоєння ухвал партії як серед членів партійного осередку, так і серед членів осередку ЛКСМУ й особливу увагу звернути на проробку ухвал III Всеукраїнської партійної конференції та ухвал ЦК ВКП(б);

в) налагодити роботу ЛКСМУ та жіночих делегатських зборів, втягнувши як комсомольців, так і жінок до практичної господарської роботи в колгоспі, а також і на переведення політично-господарських кампаній на селі;

г) всі питання, які будуть центральними в роботі партосередку, пророблювати на єдинім партдні.

30 листопада 1932

Протокол № 23 закритих зборів Петрушинського осередку КП(б)У. Присутні: ДАШКО В.А., ДЕВ'ЯТЬ О.Юх., БАТУХНО С.М., СЕРГІЄНКО А.В., ДМИТРЕНКО Ф.Юх., САДОВИЙ Ю.Ф., БИЧИК Г., ЙОНОВА М.П., ЛОБАС М.Х., КОПИЛ П.М., АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С. уповноважений Миськради тов. Лісницький та кушовий уповноважений Миськпарткомітету Яременко. Голова зборів ДАШКО В.А., секретар АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С.

1. Про переобрання жінделегатських зборів.

Жінделегатські збори перевести 3 грудня ц.р. До жінделегатських зборів обрати 40 душ жінок. До складу жінделегатських зборів обрати 33 жінки-колгоспниці та 7 жінок-одноосібниць. Переобрання жінделегатських зборів доручається перевести таким тт.: ДЕВ'ЯТЬ О.Юх., КОПИЛ П.М. та ЙОНОВИЙ М.П. Керування роботою жінделегаток доручається члену партії ДЕВ'ЯТЬ О.Юх.

2. Про вибори депутатів до Чернігівської Міськради.

За депутатів Міськради обрати таких товаришів: Рудича, БАТУХНО С.М. та колгоспницю ДАШКО М. Всіх цих товар. рекомендувати Пленуму сільради та добитися затвердження їх кандидатур. Пленум сільради скликати 1 грудня.

3. Про закінчення хлібозаготівлі. (Доповідь т. Яременко)

Через те, що осередок припустив грубі помилки, які не дали змоги виконати своєчасно плану хлібозаготівлі, а саме:

- 1) боязнь пристосування репресій до куркулів,
- 2) не добачення зрощення заможної частини колгоспників з одноосібниками-заможниками, які чинять шалений опір щодо виконання всіх господарсько-політичних кампаній на селі;
- 3) секретар осередку т. ДАШКО В.А. не справився з покладеною на нього роботою і в його роботі намічено правий ухил на практиці.

Надалі осередок зобов'язується всі свої помилки виправити і по-більшовицькому буде добиватися 100% виконання хлібозаготівель. Для успішного виконання плану хлібозаготівлі необхідно проробити таке:

- 1) організувати політично-масову роботу по кутках,
- 2) ударити як слід по куркулях та по злостних контрактантах,
- 3) запропонувати управі колгоспу виключити з управи колгоспу та і взагалі з колгоспу заможну частину, а саме: ЛОБАСА Ф.В., НИЗЬКОГО О.О., КОСТЮКА Г.М., КОСТЮКА М.І., КОСТЮКА І.М – 3-го та ШУРДУКА Івана, яким довести тверде завдання та забрати наявну кількість хліба та скоту,
- 4) перевірити наявність хліба у таких колгоспників: ДАВИДЬКО І.М, МАЗУРА П.Л, МАЗУРА В., ПАРХОМЕНКО В.Н. та ЛУК'ЯНЕНКО Г.І. Крім того, перевірити наявність хліба у членів управи колгоспу,
- 5) запропонувати т. ДАШКО В.А. прикріпитися до відсталого кутка і своєю роботою показати на ділі, як він бореться за виконання плану хлібозаготівлі та організаційно зміцнювати роботу партосередку.

11 грудня 1932

Протокол № 24 загальних зборів Петрушинського осередку КП(б)У. Присутні: ДАШКО В.А., БАТУХНО С.М., КОПИЛ П.М., САДОВИЙ Ю.Ф., СЕРГІЄНКО А.В., ДМИТРЕНКО Ф.Ю., ЛОБАС М.Х., БИЧИК Г., АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С., СНИГИР Й.П. та уповноважений Міськпарткому т. Полевий С.О. Голова зборів ДАШКО В.А., секретар АНДРІЄВСЬКИЙ Я.С.

1. Про партнавчання.

Заслухавши доповідь тов. Полевого С.О. про значення партосвіти та про більшовицьке виховання членів та кандидатів партії, а також колгоспного активу, загальні збори вважають за необхідне негайно організувати початкову школу партійної освіти при Петрушинському осередку КП(б)У з тим, щоб розпочати навчання з 20 грудня ц.р. За старосту обрати БАТУХНО С.М., якому доручити залучення до партнавчання колгоспівської актив та скласти календарний план занять партшколи. Тов. АНДРІЄВСЬКОМУ доручається виділення вчителів для викладання таких дисциплін: політграмота, математика та українська мова.

2. Про прийняття до Петрушинського осередку КП(б)У кандидата партії т. СНИГИРА Й.П., якого командировано Чернігівським міськпарткомом на посаду голови Петрушинського Споживчого Товариства.

Прийняти т. СНИГИРА Й.П. до складу Петрушинського осередку КП(б)У та рекомендувати правлінню Споживчого Товариства негайно затвердити його головою Споживчого Товариства.

3. Про зняття з посади завсільбудом т. БИЧИКА В.П.

Через те, що т. БИЧИК В.П. є чуждий елемент Сов. Власті (поручик старої армії – *С.Г.*), зняти його з посади завсільбудом, а на його місце рекомендувати кандидата партії т. КОПИЛ П.М. Запропонувати Ревкомісії сільбуду негайно провести ревізію справ Сільбуду та про наслідки ревізії доложити секретарю партосередку т. ДАШКО В.А.

4. Про налагодження роботи осередку ЛКСМУ.

Через те, що осередок ЛКСМУ зовсім не переводить ніякої роботи, а також немає і секретаря, доручити т. ДМИТРЕНКО Ф.Ю. та ЛОБАСУ М.Х. негайно скликати збори осередку ЛКСМУ та перевести вибори секретаря осередку. Крім того, поставити питання про виділення ватажка до роботи серед піонерорганізації.

***   ***   ***

1 9 3 2

ПРОТОКОЛИ ЗАСІДАНЬ БЮРО ЧЕРНІГІВСЬКОГО РАЙКОМУ КП(б)У

---

17 січня 1932

Протокол № 23 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

529. Прийом та перевід до КП(б)У.

Перевід до дійсних членів КП(б)У:

10. МАЗУР Г.Б. (?), робітник, парторганізація ТВБ – перевести до дійсних чл.. партії.

532. Про т. ПОЧЕПНЮ.

Рекомендувати фракції РайКНС тов. ПОЧЕПНЮ на керівну посаду – на голову РКНС.

20 березня 1932

Протокол № 32 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

712а. Прийом та перевід до КП(б)У.

Прийом до кандидатів:

15. БАТУХНО Семен Михайлович, селянин, колгоспник, п/о Петрушин – затвердити кандидатом на 1 рік.

Перевід до дійсних членів КП(б)У:

3. ДАШКО Василь Антонович, селянин, колгоспник, п/о Петрушин – перевести до дійсних членів партії.

17-19 квітня 1932

Протокол № 33 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

775. Про готування до сівби МТС.

6. За неprisилку зведень про перебіг сіву секретарям парторганізацій села Количівки, Кувечич, Куликовки, Петрушина – т. ПОКЛАДУ, с. Мохнатин та Старий Білоус і райуповноваженим цих сел тт. Ратицю, Шендерію, Вольфськосу, ЯСИЛЕВСЬКОМУ, Юсіму і Фостенко – оголосити догану.

27 квітня 1932

Протокол № 34 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

814. Перебіг сівби в районі.

2. Констатувати, що боротьба за льон та коноплі, повний та вчасний посів цих культур практично випали з поля зору партосередків, райуповноважених та колгоспів, внаслідок чого посів льону в районі не почався. Причому на місцях панує думка, що льон, мовляв, культура пізня і висівається лише після ярих. Значна частина колгоспів (Козел, Сядричі, Петрушин, Куликівка та інші) досі не зрозуміли потреби максимального зосередження льону в соцсекторі району, і не тільки не збільшують площі посіву за рахунок дорізки куркульських земель та зросту колективізації, а по опортуністичному злочинно навіть зменшують площу під льон.

7 травня 1932

Протокол № 35 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

820. Перебіг сівби в районі.

Поруч із цим ряд партосередків та сільрад дуже ганебно організували сівбу, особливо в одноосібному секторі, а саме:

Андріївка засіяла 5,2%; Довжик – 7%; Зайці – 2,6%; Козел – 8%;
Петрушин – 2,2%; Рудка – 1,2% та Шиби́ринівка – 0,7%.
(ДАЧО. Фонд П-1668, опис 1, № 388)

***   ***   ***

31 липня 1932

Протокол № 6 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

Перевід до дійсних членів КП(б)У:

21. СЕРІЧЕНКО Олена Гнатівна, селянка, п/о Петрушин –
перевести до дійсних членів КП(б)У.

2 серпня 1932

Протокол № 7 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

112. Про хлібозаготівлі.

Склад комісії для переведення планів хлібозаготівель до
групи сел і колгоспів:

6. Шеметун, Малий, Рулло – сс. Холявин, Терехівка,
Петрушин, Сядричі, Полуботки, Півці.

19 вересня 1932

Протокол № 12 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

275. Перебіг сівки в районі.

При цьому колгоспи сел Звеничев, Петрушин, Навози і
Рябці ще нічого абсолютно не здали по сіну.

Обмежуючись оголошенням суворої догани персонально
керівникам перелічених сільрад й колгоспів, президія РВК
попереджає, що даліше відставання хлібо- і сінозаготівель по
цих селах примусить РВК вжити до цих керівників більш
серйозні репресії, аж до зняття з роботи та віддання до суду за
свідомий зрив важливіших завдань на селі.

*321. Про прийом до кандидатів та перевод до дійсних
членів КП(б)У.*

Прийом до кандидатів КП(б)У:

30. ТОМАШ Григорій Гаврилович, селянин, п/о Петрушин – прийняти до кандидатів КП(б)У на 1 рік

31. ДМИТРЕНКО Тодос Єхимович, селянин, п/о Петрушин – прийняти до кандидатів КП(б)У на 1 рік

32. САДОВИЙ Єгор Федорович, селянин, п/о Петрушин – прийняти до кандидатів КП(б)У на 1 рік

33. ЙОНОВА Марія Петрівна, селянка, п/о Петрушин – прийняти до кандидатів КП(б)У на 1 рік

34. БИЧИК Галина Ільвіна, селянка, п/о Петрушин – прийняти до кандидатів КП(б)У на 1 рік

35. СЕРГІЄНКО Андрій Вікторович, селянин, п/о Петрушин – прийняти до кандидатів КП(б)У на 1 рік

3 жовтня 1932

Протокол № 13 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

325. Питання хлібо-, сіно- та картоплязаготівель.

Поруч з сільрадами, які перевиконали свої плани, та які наближаються до виконання, є низка сільрад, які злочинно відстають у заготівлі сіна: Петрушин – 4,3%; Звеничев – 8%; Івашківка – 14,4%.

Є низка колгоспів, які не приймають ніякої участі в сінозаготівлі, а саме: колгоспи Макишинської сільради виконали свої плани на 0%, Петрушинської – на 0%, Козерізької – на 0%, Звеничевської – на 0%, Юр'ївської – на 1,8%, Ключківської – на 9,7%.

Виходячи з цього, президія РВК постановляє:

3. За ганебне ставлення до сінозаготівлі головам сільрад Петрушинської, Звеничевської, Івашківської та Роїщенської винести сувору догану з попередженням, що в разі протягом наступної 5-денки не буде рішучого зламу у сінозаготівлі, їх буде притягнуто до більш суворої відповідальності.

17 жовтня 1932

Протокол № 14 засідання бюро Черніг. райпарткому.

Лист тов. Склярського (від 14 жовтня 1932 року)

Ко всем коммунистам, работающим на селе.

Несмотря на устные и письменные обещания товарищей, работающих на селе, темпы хлебозаготовок продолжают в районе падать. Создается положение, не имеющее места ранее в нашей практике, что Черниговщина, бывшая до сих пор в области одной из первых, сейчас стоит на 56 месте по хлебу и ниже среднеобластного уровня.

Такого позора парторганизация наша еще не переживала, и это после большой победы по севу.

Больше того, возникает реальная опасность крупнейшего искривления политики партии, в том смысле, что единоличник сдаст меньше хлеба, чем колхозник, и что может привести к определенным политическим осложнениям на селе.

Пример коммунистов Карховки, Ведилец, Малеек, Навозов, Пльхова, Роища и особенно Макишина, сумевших за последние дни заготовить многие тысячи пудов хлеба по единоличниках, свидетельствует насколько действительно бездействовали коммунисты даже таких крупнейших парторганизаций сел как Ивашковка, давшую за последнюю декаду каких-то 24 центнера хлеба по единоличникам, как Козел, давшей 66 центнеров, как Лукашовка – 14 центнеров, Петрушин – 40 центнеров, Слабин – 36 центнеров, Тереховка – 21 центнер, Холявин – 46 центнеров и т.д.

Только оппортунистическим благодушным отношением к такой боевой задаче партии, как хлебозаготовки по единоличникам, можно объяснить поведение товарищей из перечисленных и многих других сел.

Надо помнить, что до конца октября осталось всего 15 дней и, следовательно, наши усилия нужно буквально удвоить, утроить.

(ДАЧО. Фонд П-1668, опис 1, № 389)

***   ***   ***

9 листопада 1932

Протокол № 17 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

455. Про картоплезаготівлі.

3. Відмічаючи наявність розходжень між даними контори УПО і зведеннями перевалочних пунктів щодо розміру надходження картоплі, особливо по селах Слабин, Петрушин, Смолін і Левковичі, зобов'язати т. Кикалова вислати свого представника в Смолинський перевалочний пункт для перевірки цього розходження.

13 листопада 1932

Протокол № 18 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

486. Про практику застосування у районі репресій по хлібозаготівлях.

За відомостями, що є в РПК, низка сел, практикуючи застосування репресій по хлібозаготівлях, не поєднують це із відповідною масовою політичною роботою серед колгоспників.

РПК пропонує всім партосередкам і сільрадам та уповноваженим забезпечити обов'язкове поєднування заходів репресії із масовою роботою, добиваючись та організуючи маси та громадську думку села на підтримку всіх репресивних заходів, що їх застосовується проти конкретних осіб, що саботують та злісно ухиляються від хлібоздач.

489. Питання хлібозаготівель.

В ряді сел виявляються розриви між зводками сільрад та даними “Заготзерно” по хлібозаготівлях. Це сталося внаслідок зарахування сільрадами фальшованих квитанцій, що їх підробляють окремі одноосібники. Такі факти встановлені в селах Слабин, Полуботки, Петрушин, Козероги та інші.

РПК пропонує:

1. В селах, де виявляються розриви між їх зводками та даними “Заготзерно”, перевірити вдруге наслідки хлібозаготівель по селу по квитанціях, притягуючи до суворой

відповідальності (штрафування та до суду) всіх фальшивників та негайно стягуючи з них нездану частину хліба.

До уповноважених РПК та секретарів партосередків.

Через злочинне затягування доведення знижки по хлібу до контрактанта, через неприпустиме ігнорування справжньої масової роботи, через гнилу нетвердість й нерішучість по застосуванню суворих репресій до зривників хлібозаготівель, район ганебно впродовж вже 5 день тупцює на місці.

Аби покласти край такому нечуваному неподібству, що веде до зриву хлібозаготівель в районі й провалу в окремих селах, бюро РПК ухвалює:

1. Запропонувати Райспоживспілці припинити зовсім завіз дефіцитного краму та негайно повністю вивезти увесь дефіцитний промкрам з сел: Хмельниця, Шестовиця, Пльохів, Ключків та Шибириківка та передати його до передових по хлібозаготівлях сел Бобровиця, Мохнатин, Осняки, Півці та Полуботки.

2. Zobov'язати сільради сел Антоновичи, Брусилів, Звеничев, Количівка, Петрушин, Сибереж, Терехівка, Черниш та Козла попередити одноосібників цих сел, що дальше саботування ними хлібозаготівель та якщо протягом 5 день не буде досягнуто рішучого зламу у виконанні одноосібниками плану хлібоздач, увесь дефіцитний промкрам також буде вивезено з села й не завозитись більш аж до повного закінчення хлібозаготівельного плану по селу.

21 листопада 1932

Протокол № 19 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

494. Підсумки четвертої п'ятиденки хлібозаготівель по району.

2. Відмітити, що успіх передових сел зводиться нанівець злочинною бездіяльністю парторганізацій, сільрад й уповноважених останніх сел району, особливо сел: Жеведь, Зайці, Івашківка, Козел, Брусилів, Ключків, Куликівка, Петрушин, Пльохів, Сибереж, Терехівка, Хмельниця, Черниш,

Шестовиця і Шибиринівка, що своєю питомою вагою вирішують долю хлібозаготівель в районі.

27 листопада 1932

Протокол № 20 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

515. Про голову сільради с. Брусилова.

На голову Брусилівської сільради рекомендувати т. КЛООНОВЦЯ.

520. Прийом та перевід до КП(б)У.

Прийом до кандидатів КП(б)У:

ЛОБОС Микола Филімонович, селянин, п/о Петрушин – прийняти до кандидатів партії на 1 рік.

524. Про валку на честь Міськради (шляхом опиту).

Послати таку телефонограму від імені МПК та М/ради до партосередків: “Постановою Уряду Чернігівський район ліквідовано. Утворено Міськраду, до приміської смуги якої приєднано всі села колишнього Чернігівського району.

На честь Міськради приурочено широку хлібну валку в день 27 листопада, забезпечте участь в цій валці всіх без винятку колгоспів та односібників”.

7 грудня 1932

Протокол № 21 засідання бюро Чернігівського райпарткому.

532. Наслідки хлібозаготівель за першу п'ятиденку грудня.

1. Командирувати до 14 вирішальних сел без права повернення до кінця хлібозаготівель (як уповноважених від бюро МПК) таких керівних робітників:

Петрушин – борг: 500 центнерів – Яременко, оргінструктор МПК.

Доручити т. Склярському сьогодні о 10 годині вечера провести з від'їжджаючими товаришами відповідну інструктивну нараду.

2. Весь борг по цих селах розбити на денні завдання з розрахунку потреби виконати лишок плану максимум за декаду.

7. Дати категоричне роз'яснення на села про неприпустимість й політичну шкідливість тенденції амністувати твердоздавців на тій підставі, що “ніби в них нічого нема”, аби голови таких господарств виїхали з села.

Указати всім партосередкам й сільрадам (через фракцію Миськради) на обов'язковість повного стягнення всіх без будь якого винятку намічених “твердих” хлібних завдань, на обов'язковість негайного застосування до “твердовиків”, на випадок їх ухилення від здачі хліба, самих рішучих й суворих репресій, насамперед, натуральними штрафами (картоплею, м'ясом, овочами, льоном і таке інше), високими грошовими штрафами та відбирання землі, садиб тощо). За неухильне виконання цього відповідатимуть передусім секретарі партосередків, голови сільрад і уповноважені МПК.

549. Про єдиний партдень.

1. Приняти до керівництва та до виконання постанову Обкому про запровадження єдиного партдня по всіх партосередках міста та села на терені цілої області в день 11 грудня.

2. МПК пропонує всім партосередкам сел приміської смуги скликати 11 грудня відкриті партзбори осередків за участю колгоспного активу з таким порядком дня: “Стан та завдання хлібозаготівель по селу”. Обговорюючи це питання, треба щільно пов'язати його із станом всіх інших політико-господарчих кампаній (заготівля картоплі, м'яса, льону, мобкоштів тощо) та з боротьбою за суцільну колективізацію.

На доповідачів призначити всіх уповноважених МПК.

553. Питання КК.

2. *Матеріали про Довжицький, Холявинський, Петрушинський, Черниський і Клочківський партосередки.*

Погодитись. Для роз'яснення рішень МПК командирувати в с. Ковпиту представника МПК.

(ДАЧО. Фонд П-1668, опис 1, № 390)

1 9 3 2

**ГАЗЕТА
„ЧЕРВОНИЙ СТЯГ”
(Чернігів)**

---

1 січня 1932

На сільських зборах в с. Петрушині ухвалили при сельбуді організувати партшколу. Виділили керівника для проведення партнавчання, ухвалили почати роботу 15 грудня.

До партшколи записалися партійці, деякі комсомольці, члени сільської Ради, актив села. Опрацьовано першу тему, в опрацюванні більшість слухачів партшколи взяли активну участь. Вирішили партнавчання проводити щоп'ятиденки, обрали старосту – партійця В.А. ДАШКА, він навіть сам заявив про бажання пильнувати дисципліну, стежити за акуратним відвідуванням.

Друге навчання мало відбутися 20 грудня. Цього разу зібралися на навчання зовсім інші слухачі, які раніше опрацьованої теми не знали. Ті слухачі, що були 15 грудня, на навчання не з'явилися, навіть не з'явився й „активний староста”.

В чому ж річ? Та в тому, що на 20 грудня припала „велика історична подія” – свято Миколи. Тимто петрушинські партійці, члени сільради, частина комсомольців замість партнавчання, допомоги в роботі відсталим – справляли Миколу. Окремі сільські активисти самі зривають роботу, ганебні приклади пияцтвом, лайками, різними негарними вчинками.

В Петрушині маємо також зрив лікнепнавчання – замість 45 душ лікнеп відвідують 19. Нема роботи й серед жінок.

18 лютого 1932

Петрушинський колгосп „Червоний літак” не усвідомив собі досі того, що розвиток бджільництва в колгоспі має

величезне господарське значення. Колгосп має 14 колодок бджіл, але ж вони до 14 листопада стояли на дворі.

Управа колгоспу мусить дбати за розвиток бджільництва, за те, щоб на 1932 рік збільшити число колод бджіл до 50, як визначено це за виробничим планом колгоспу.

18 лютого 1932

Я, мешканець села Петрушин, учень 7-річної школи ЮЩЕНКО М.Ів., відмовляюсь від своїх батьків – куркулів і переходжу на утримання тітки.

29 лютого 1932

603 представниці від усіх сіл, колгоспів району 25 лютого приїхали взяти участь у роботі третьої районної жіночої сільськогосподарської конференції Чернігівщини.

Делегатки взяли активну участь в обговоренні завдань підготовки та проведення третьої більшовицької сівби, зміцнення колгоспів, поліпшення тваринництва, зокрема конярства, завдань боротьби за підвищення врожайності, розгортання суцільної колективізації району та ліквідації на її основі куркульства, як класа.

Колгоспниця-делегатка конференції від села Петрушина ДМИТРЕНКО Улита каже: „Працюючи в колгоспі, я одержала більш прибутків, ніж тоді, коли була одноосібницею. Я наочно впевнилась, що під керівництвом комуністичної партії біднота й середняки вірним шляхом ідуть до кращого життя – соціалізму.

Прошу прийняти мене до лав комуністичної партії. Оголошую себе ударницею на всю посівкампанію.”

29 лютого 1932

Прийом до КП(б)У – БАТУХНО С.М.

Перевід із кандидатів до дійсних членів партії – ДАШКО В.А.

20 квітня 1932

Постанова бюро Чернігівського райпарткому від 18 квітня.

За неписилку зведень про перебіг сіву секретарем партосередків сс. Петрушина – тов. ПОКЛАДКУ (...) оголосити догану.

23 квітня 1932

Бригади петрушинського колгоспу ”Червоний літак” за час з 15 по 19 квітня виорали 39 га і засіяли 18 га. Колгоспні бригади обіцяють закінчити сів ранніх культур за 6 днів та пізніх – за 10 днів.

Погано підготувався до посіву одноосібний сектор: 50% одноосібних господарств не знають навіть, де їхні ділянки.

8 травня 1932

В петрушинському колгоспі „Червоний літак” занедбана культосвітня робота. Полевих стінгазет нема, Культштаб спить, редколегія стінгазети колгоспу не спромоглася організувати колгоспних мас навколо видання стінгазети, зацікавити їх стінгазетою. Осередок ЛКСМУ на чолі з секретарем тов. МОСКАЛЕНКОМ – він є редактор сільськогосподарської газети, до видання полевих стінгазет ставиться недбало.

Партосередок села теж мало цікавиться налагодити роботу полевих стінгазет. До кожної колгоспної бригади прикріплено освітянина, партійця для культосвітньої роботи, але їх не побачиш на полі. Треба йти до канцелярії, щоб знайти цих горе-культурників, горе-керівників.

10 червня 1932

В с. Петрушині є партосередок, який налічує 10 членів та кандидатів партії. Здавалося б, що така кількість партійців зуміла б забезпечити міцний партпровід у бригадах колгоспу. Проте, жодного члена партії, кандидата ви не побачите в полі на роботі. Є такі члени партії, що заявляють: „я член партії й ви мене не маєте права примусити працювати на полі”.

10 червня 1932

Украдені документи Петрушинської сільради (чекову книжку по самооподаткуванню та сільбюджетову книжку ошадкаси № 57) вважати за недійсне.

20 червня 1932

Партшкола в с. Петрушині існує давно, але вже давно в партшколі нема навчання. Члени партії, сільські активісти бажають озброїтися марксо-ленінською наукою, але позбавлені цієї змоги.

В партосередку села партдисципліна в занепаді, тим то й зірвано партнавчання. Кожен член партії має ліквідувати свою політнеписьменність, тільки письменні члени партії зможуть пов'язувати революційну теорію з революційною практикою.

23 червня 1932

Петрушинський колгосп „Червоний літак” на 10 червня закінчив посівкампанію і приступив до полоття. Кепсько тільки, що громадське харчування в колгоспі організовано незадовільно, дитясла теж недостатньо забезпечені харчами, отже це позначається на роботі жінок, які не хочуть віддавати дітей в ясла, коли там їх кепсько годують.

Управа колгоспу до забезпечення дитясел харчами ставиться байдуже, жодна організація теж не хоче допомогти. Навіть те, що можна дати дітям – молоко, вважають за краще проквасити, як це робить зав. скотарства ПУХОВИЙ. В управі колгоспу є чужакі, наприклад, рахівник колгоспу – колишній дяк.

28 червня 1932

В петрушинському колгоспі „Червоний літак” є 400 працездатних жінок, а на полоття виходить небільше 200. Через невихід жінок на полоття й досі непрополото тютюну, льону й буряків.

10 липня 1932

„Говоримо ми, жнивварки!”

- Нас є дві в Петрушинському колгоспі „Червоний літак”. Нас уже відремонтували колгоспники, відремонтовано також і парову молотарку, вози, дрібний реманент.

28 липня 1932

В селах Петрушині, Полуботках, Черторийці, Терехівці, Свинях через те, що не організовано охорону врожаю, вночі з кіп пообрізали значну частину колосків, що заподіяло великих збитків.

28 липня 1932

До хлібозаготівлі включилися одноосібники села Петрушин – здали жита 253 кг.

30 липня 1932

Подали заяви про перевід до дійсних членів партії:

СІРИЧЕНКО Олена Гнатівна (Петрушин)

8 серпня 1932

Загублену круглу печатку Петрушинського споживтовариства вважати недійсною.

15 серпня 1932

Стан реалізації позики („4 вивершальний”) по с. Петрушину загрозливий. Петрушинська сільрада виконала всього 10% завдання мобілізації коштів.

Секретар сільради ЛОБАС В. пиячить з куркулями, були випадки, що по 4 дні не було його в сільраді. Голова фінсекції тов. САДОВИЙ теж пиячить, за мобкошти не дбас.

Вигнати п'яниць з сільради, організувати ударне виконання фінпланів.

23 серпня 1932

В колгоспі с. Петрушина „Червоний літак” є паровий млин. Мирошник цього млина – ЮЩЕНКО Іван. 12 серпня привіз до млину молотити зерно селянин ЗЕВЧЕНКО. Щоб змолотити більше зерна, ніж визначено в посвідці сільради, ЗЕВЧЕНКО купив для ЮЩЕНКА півлітру горілки. За цей подарунок мирошник намолотив ЗЕВЧЕНКОВІ зерна, скільки він привіз, себто значно більше, ніж визначено у посвідці сільради. Треба обох притягнути до судової відповідальності за цей карний злочин. **ХАРИТОН**

28 серпня 1932

„Мережа діючих млинів”

Колгоспні:

с. Петрушин – 1 (нафтовий, добова виробнича спроможність – 120 пудів, розмір поставів та кількість – шестер.)

3 вересня 1932

Петрушинський колгосп „Червоний літак” ще 24 серпня закінчив скиртування ранніх ярих, переключив частину робочої сили на обмолот. У відповідь ленінградським робітникам ударними темпами колгоспники закінчили цілком обмолот жита і тепер молотять ярі культури, готуючись достроково виконати річний план. **ПОЧЕПНЯ**

23 вересня 1932

Збіг кінь, 12 років, масти рижої, на лобі зірка, грива на обидва боки. Прохання до тих, що знають місцеперебування коня, сповістити до с. Петрушина – артіль „Червоний літак” за винагороду.

20 жовтня 1932

Чернігівський РПК, подаючи список товаришів, що подали заяви про вступ до кандидатів КП(б)У та переходу до дійсних

членів, просить всіх, хто має будь які відводи або компрометуючий матеріал, подати такий до Райпарткому.

Прийом до кандидатів: ЛОБАС Микола Филимонович (Петрушин).

13 листопада 1932

Стан виконання картоплезаготівлі в с. Петрушині ганебний. Ось цифри: завдання заготівлі картоплі в одноосібному секторі 1240 цнт, заготовлено 381 цнт, зокрема твердоздавці виконали 135 цнт з плану 500 цнт.

ПРИМАЧЕНКО Ілля Наумович, ТЕЛЕНЬ Микола Трофимович, БАРБАШ Тиміш Герасимович виконали завдання картоплезаготівлі цілком. Зривачів картоплезаготівлі СКОВОРОДЬКА Харитона, МАЗУРА Федора, що пошкідницькому поставилися до виконання своїх завдань, сільрада не покарала.

Цілком бездіяльна в боротьбі за картоплю низова преса. В Петрушині є гарний будинок колективіста, є дві „ільчівки”, редакція „Червоний стяг” надіслала макети-штурмовки, але все це – без діла. Сільрада використовує макети на папір, „ільчівки” висять по стінах без всяких дописів. Нікому не цікаво взятися до видання стінгазети. Культмасової роботи нема жодної, нема боротьби за виконання політично-господарських кампаній.

***   ***   ***

1 9 3 2

РІЗНІ МАТЕРІАЛИ

---

22 січня 1932

Список членів Петрушинського осередку КП(б)У.

№		Партійн.	Посада
1	ПОЧЕПНЯ Ф.Г.	Дійсний член	Секретар п/о и голова колгоспу
2	ДЕВЯТЬ Ол. Єф.	Дійсний член	В сіл. господарстві (колгосп)
3	АНДРИЕВСКИЙ Я.С	Кандидат	Завідуючий школой
4	ДАШКО В.Ант.	Кандидат	Голова споживтовариства
5	ДЕВЯТЬ Гр.М.	Кандидат	Голова Петрушинської с/р
6	СЕРГЕЕНКО Н.И.	Кандидат	Лесник
7	СЕРИЧЕНКО Ол.Гн.	Кандидат	В сіл. господарстві (к-госп)
8	КОПИЛ П.М.	Кандидат	Прикажчик крамниці СТ
9	ЛЕСОВОЙ Л.Гр.	Кандидат	Голова Терехівської с/ради
10	ЗАЙЦЕВ Д.Н.(?)	Кандидат	Виробниче товариство

Секретар Петрушинського партосередку ПОЧЕПНЯ.
(ДАЧО. Фонд П-1668, опис 1, № 427)

***   ***   ***

5 березня 1932

Характеристика.

Дана ця характеристика завідувачу Петрушинської 7-річної ШКМ Чернігівського району АНДРІЄВСЬКОМУ Якову Силевичу в тому, що він дійсно працює в Петрушинській школі з 1912 року. За весь час перебування тов. АНДРІЄВСЬКОГО в с. Петрушині він виявив себе, як один із активних робітників школи, а також громадських робітників. Працюючи з 1919 року і до цього часу членом Петрушинської сільради, він сумлінно виконував й виконує всі завдання сільради щодо переведення політично-господарчих кампаній на селі. В 1923 році тов. АНДРІЄВСЬКИЙ приймав активну участь в організації Петрушинського кооперативного товариства, де 7 років працював на таких посадах: а) член правління – 2 роки, б) голова ревізійної комісії – 2 роки, в) та в рахівній комісії – 5 років. Крім того, починаючи з 1928 року і до 1929 року він займав посаду голови ревізкомісії Халявинського кредитового товариства. В 1929 році тов. АНДРІЄВСЬКИЙ брав активну участь в організації Петрушинського колгоспу “Червоний

літак”, де до цього часу є членом і виконує обов’язки рахівника. Являясь старим членом Петрушинського комітету незаможних селян, а також і кандидатом Петрушинського осередку КП(б)У, тов. АНДРІЄВСЬКИЙ неуклонно і по-большевицькому переведе в життя всі постанови партії та Радянського уряду. Перебуваю членом всіх організацій села, він допомагає в роботі цих організацій як у культурному, так і в господарчому відношенні. За всю пророблену роботу тов. АНДРІЄВСЬКИЙ користується авторитетом серед бідняцько-середняцьких мас с. Петрушина, а також і серед членів організацій села.

Голова сільради ДЕВЯТЬ.

Секретар БАТУХНО?

(ДАЧО. Фонд П-616, опис 1, № 483)

***   ***   ***

19 серпня 1932

До Чернігівського райкому КП(б)У.

Підтвердження прибуття.

РПК повідомляє, що направлений Вами до нашого розпорядження тов. НЕДІЛЬКО Кондрат Іларіонович при посвідченні 4 715 від 16 числа серпня місяця цього року назначений РІНО.

Адреса установи: м . Чернігів, в якості викладавця соц-х дисциплін і включений у списки комосередку.

Секретар комосередку (...)

(ДАЧО. Фонд П-1668, опис 1, № 424, л.8)

***   ***   ***

II.

Рік 1933-й: апогей

1933

ПРОТОКОЛИ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ ПЕТРУШИНСЬКОГО ПАРТОСЕРЕДКУ

---

2 лютого 1933

Протокол № 3 загальних зборів Петрушинського партійного і комсомольського осередків (членів партії 12 чоловік, ЛКСМУ – 1 чол.) в присутності колгоспівського активу (89 чоловік).

4. Підсумки пленуму МПК та МКК (від 31 січня 1933 р).

СЛУХАЛИ: Доповідь секретаря партосередку НЕДІЛЬКО К.Іл. про підсумки (пленуму) міського партійного комітету та міської контрольної комісії.

Висловились:

ДАШКО В.Ант. Зазначив про закріплення польових ділянок за бригадами.

САДОВИЙ Є.Ф. Проінформував, як колгосп підготовляється до весняної посівкампанії.

ДЕВ'ЯТЬ Гр.М. Зазначив про обов'язки одноосібників, які вступають до колгоспу, та завдання посівматеріалу.

Мальцов. Про участь молоді у підготовці до весняної посівкампанії, прикріплення комсомольців до кутків, які б

відповідали за стан підготовки весняної посівкампанії, кожен за свій куток, та утворення агрономічного гуртка при колгоспі.

БАТУХНО С.М. Про успіхи першої п'ятирічки та виконання громадсько-політичних кампаній по Петрушинській сільраді та утворення насінньових і страхових фондів.

Резолюція по доповіді тов. НЕДІЛЬКО:

1. Збори цілком схвалюють постанову об'єднаного пленуму ЦК-ЦКК ВКП(б) та промову тов. Сталіна "Про роботу на селі" та постанови пленуму МПК-МКК, які дали чіткі настанови всієї парторганізації в дальнійшій її роботі у 1-му році другої п'ятирічки.

2. Партосередок с. Петрушина цілком мобілізується для вивершення господарчо-політичних завдань на селі, а також і в підготовці та переведенні четвертої більшовицької весни 2-ої п'ятирічки, яка з'являється іспитом для всієї парторганізації.

3. Для кращого здійснення поставлених завдань, поставлених пленумом ЦК-ЦКК ВКП(б) та пленумом МПК-МКК, партійні збори ухвалюють:

- Мобілізувати всю активність села, як КСМ, так і всіх добровільних організацій, на переведення всіх господарчо-політичних кампаній.
- Для виконання господарчо-політичних кампаній, як то: хліб, картопля, сіно, солома, мобілізація кошти та інших, партійні збори ухвалюють:
  - а) доручити т. БАТУХНІ негайно мобілізувати весь сільрадівський актив, управі колгоспу виділити кращих колгоспників;
  - б) доручити управі кооперації тов. СНІГРІЮ розробити ряд організаційних міроприємств та негайно мобілізувати весь кооперативний актив на виконання планів по льону, прядиву, а також і насіння льону для допомоги управі кооперації;
  - в) доручити тов. ДЕВ'ЯТЬ О. організувати жіночі бригади, яким виключно працювати по виконанню льонозаготівель.

- Виконуючи постанови пленуму ЦК-ЦКК ВКП(б) та пленуму МПК-МКК про весняну посівкампанію, підготовку до неї та про підвищення врожайності, партзбори пропонують:
  - а) голові управи колгоспу САДОВОМУ негайно засипати всі посівфонди до 10 лютого,
  - б) доручити завхозу тов. СЕРГІЄНКО закінчити вивозку гною до 20 лютого 1933 року та збір попелу,
  - в) управі колгоспу до 15 лютого 1933 року розбити колгоспників на сталі, постійні виробничі бригади, закріпити за ними постійні участки землі, реманент, тяглову силу, поклавши за це відповідальність на тов. САДОВОГО. Тов. САДОВОМУ провести бригадні збори, де накреслити ряд завдань кожній бригаді,
  - г) доручити тов. БАТУХНІ перевести збори одноосібників по кутках, де поставити питання про весняну засівну кампанію, підсилити роботу по збору посівматеріалу, страх-фонду та очистки насіння,
  - д) доручити тов. САДОВОМУ до 5 лютого 1933 року провести збори з нововступившими колгоспниками, поставивши там питання про внески посівфондів, страхфонду та повне усупільнення коней, возів, реманенту тощо.
- Доручити секретарю КСМ осередку тов. КИСЛОВЦЮ негайно включити у виконання поточних кампаній весь осередок КСМ. Утворити комсомольські бригади, комсомольські конюшні та вести щоденний контроль догляду за кіньми.
- Для переведення масової роботи вчительством в бригадах та серед одноосібників, доручити тов. НЕДІЛЬКО розкріпити усіх учителів по бригадах та систематично переводити в них масову роботу.
- Для кращого обліку в роботі по ходу підготовки до весняної посівкампанії, а також й під час її переведення, покласти всю відповідальність за облік на тов. ДМИТРЕНКО.

2. Поточні справи.

Слухали: Тов. НЕДІЛЬКО про затвердження колгоспівського активу.

Постановили: Затвердити в цілому список колгоспного активу в кількості 44 осіб. Доручити тов. БАТУХНО С.М. встановити в сільраді давати всякі посвідки та дозволи, як колгоспникам, так і одноосібникам, в такі числа: 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28, 30.

3. Про обрання посівтрійки (НЕДІЛЬКО)

Постановили: обрати посівтрійку з таких товаришів:

- 1) НЕДІЛЬКО К.Іл. - секретар партосередку
- 2) БАТУХНО С.М. - голова сільради
- 3) САДОВИЙ Г.Ф. - голова колгоспу
- 4) КИСЛОВЕЦЬ М.Гр. - полевод колгоспу
- 5) ТОМАШ Гр.Гавр. - голова фракції сільради

9 лютого 1933

Протокол № 4 відкритих зборів Петрушинського партосередку, ЛКСМУ та колгоспного активу.

Присутні: членів партії 3, кандидатів партії 9, КСМ 9 та колгоспного активу 39 чоловік.

1. Про підготовку до весняної посівкампанії.

Постановили: Заслухавши доповідь тов. БАТУХНО С.М. та співдоповідь тов. САДОВОГО, партосередок констатує:

1. Підготовча робота до весняної посівкампанії як по колгоспу, так і по одноосібному сектору в незадовільному стані, а саме: засипка посівштраффондів, ремонт сільськогосподарського реманенту та вивозка гною, попелу; а тому загальні збори партосередку за участю комсомолу та колгоспівського активу вважають за необхідне проробити слідуєче по обох секторах:

- доручити управі колгоспу в найкоротший термін довести до бригад виробничі ділянки, площу посіву до кожного колгоспника та проробити по бригадах;
- доручити тов. САДОВОМУ зтягнути насіння з нововступивших колгоспників, а які не внесли насіння – не вважати їх за колгоспників, запропонувати тов. БАТУХНІ організувати куткові комори для засипки насіння по

індивідуальному сектору, а також штраф. фонду, а також і очистка його;

- не дивлячись на цілий ряд постанов партосередку про вивозку гною та збору попелу, але ж до цього часу зламу в роботі нема, а тому востаннє запропонувати тов. БАТУХНІ в найкоротший термін домогтись зламу в роботі по індивідуальному сектору, як по засипці посів- та штраффонду, а також і вивозці гною та збору попелу, та відремонтування реманенту.

2. Для кращої роботи в бригадах доручити тов. НЕДІЛЬКО розкріпити всіх колгоспників до бригад, а також доручити тов. КИСЛОВЦЮ, секретарю КСМ осередку, розкріпити по бригадах КСМ сили.

3. Відмінити постанову управи про роздачу коней нововступившим колгоспівцям, запропонувати негайно усунювати, як тяглову силу, так і реманент, та забезпечити фуражом.

2. Поточні справи.

Слухали: Про розкріплення до колгоспних бригад членів та кандидатів партії (НЕДІЛЬКО К.Іл.).

Постановили: Список розкріплених членів та кандидатів партії затвердити та запропонувати до 12 лютого 1933 року провести бригадні збори в кожній бригаді. При цьому список додається:

НЕДІЛЬКО К.Іл. (секретар партосередку) – до колгоспу

ДЕВ'ЯТЬ О.Є. (женорг) – до бригади № 4, бригадир ...

ЮНОВА Марія Петрівна – до бригади № 4

ДМИТРЕНКО Федос – до бр. № 6, бригадир КАЛІНІЧЕНКО

СЕРИЧЕНКО Олена Гнатівна – до бригади № 3, бр-р
КИСЛОВЕЦЬ П.

СЕРГІЄНКО Андрій (завхоз) – до бригади № 3, бр-р
КИСЛОВЕЦЬ П.

СНІГІР Йосип (голова ССТ) – до бригади № 5, бр-р
ПАРХОМЕНКО

ЛОБАС Микола (голова ССТ) – до бригади № 1, бр-р
КИСЛОВЕЦЬ Микола

КОПИЛ Параска (зав. сільбудом) – до бригади № 2, бр-р
ТЕЛЕНЬ Петро

ТОМАШ Грицько (голова фракція сільради) – до бригади №
7, бригадир ПОЧЕПНЯ Дмитро?

БАТУХНО Семен (голова с/р) – до індивідуального сектора

БИЧИК Галя – до бригади № 2, бригадир ТЕЛЕНЬ

САДОВИЙ Єгор (голова колгоспу)- до колгоспу

28 травня 1933

Протокол загальних зборів партосередку с. Петрушина.

Присутні: 5 членів партії, 8 кандидатів партії.

Президія: САДОВИЙ, КИСЛОВЕЦЬ.

***1. Розстановка партійних сил по бригадах.* (РЕЗНІКОВ)**

Ухвалили: Звільнити кандидатів партії від обов'язків
парторгів, прикріпивши як парторгів дійсних членів партії:

до 1 бригади – РЕЗНІКОВ

до 2 бригади – Чубатенко

до 3 бригади – НЕДІЛЬКО

до 6 бригади – ШУРУБЕНКО

до 4 бригади – СЕРІЧЕНКО.

До 5-ої та 7-ої бригади, як партприкріплення, залишити
давно прикріплених кандидатів партії, одноразово не
відкріпляти останніх кандидатів партії від бригад.

***2. Про безгосподарність на молочній фермі.* (Стискін)**

Висловились: ШИХУЦЬКИЙ, САДОВИЙ, БАТУХНО,
ЙОНОВА.

На фермі антисанітарія – хлеви та корови ніколи не
чистяться, обслуговуючий персонал ніколи не проходив
медогляд, розкрадають молоко (п'ють), роблять масло ніби-то
для потреб ферми без усякого дозволу, немає обліку вибою
молока й кожного дня не вистачає два літра.

Ухвалили: члена партії тов. СЕРІЧЕНКО з роботи
контрольної доярки зняти. Тов. САДОВОМУ на засіданні
управи обговорити стан ферми та накласти покарання на зав.
фермою за халатне відношення до обов'язків.

Розподілити правильно функції між обслуговуючим персоналом та налагодити облік удою молока шляхом запису удою кожної корови.

Перевірити соціальний склад робітників ферми та ненадійний елемент зняти з роботи.

Щомісячно направляти всіх на медогляд.

Управі звернути увагу ветлікаря на потребує чистки корів та корівника.

3. Про план прополочної кампанії. (САДОВИЙ)

Висловились: РЕЗНІКОВ, НЕДІЛЬКО, ШИХУЦЬКИЙ, Крисько.

Ухвалили: Відмітити велике запізнення в складанні плану прополочної, який ще не закінчений. Під відповідальність тов. САДОВОГО до 2 червня закінчити складання плану, крім того намітити слідуючі міри.

План обговорити 2-3 червня на колгоспному активі за безпосередньої участі бригадирів й ланкових, парторгам допомогти бригадирам довести план до бригади.

До 10 червня провести жіночу сільконференцію, доручити підготувати тов. Чубатенко та СЕРГІЧЕНКО. Закінчити утворення (...) жін. зборів в бригадах та утворити галузеві виробничі наради жінок (льон, табак, картопля).

До дня початку прополки відкрити яслі.

4. Про садіння тбаку. (САДОВИЙ)

Ухвалили: Відмітити, що управа та осередок прогавили питання утворення парників, через що тепер нема розсади.

Запропонувати САДОВОМУ не чекати, поки встигне вся розсада, а відбирати щодня готову розсаду та розпочати садіння. Взяти під свій безпосередній догляд садіння махорки, для чого виділити для контролю за виконанням цієї постанови тов. ШУРУБЕНКО М.

5. Про завгоспа тов. СЕРГІЄНКО. (РЕЗНІКОВ)

Тов. СЕРГІЄНКО замість організації кузні та теслярної для швидкого виконання ремонту до збиральної, розкладає робітників, пиячить з ними під час роботи.

Висловились: НЕДІЛЬКО, Стискін, САДОВИЙ, БАТУХНО, ЙОНОВА.

Ухвалили: За організацію п'янки під час роботи з робітниками тов. СЕРГІЄНКО заслуговує зняття з роботи завгоспа, але беручи до уваги заяву, що ніколи не повториться, що він забезпечить виконання всього ремонту до збиральної кампанії, залишити його на роботі, а за п'янку оголосити догану.

6. Про проробку закону про сільськогосподарський податок.

Ухвалили: Доручити тов. НЕДІЛЬКО на колгоспному активі зробити доповідь про сільськогосподарський податок та запропонувати парторгам популяризувати в бригадах. Тов. БАТУХНО організувати проробку також на зборах одноосібників.

Голова зборів САДОВИЙ.

Секретар партосередку РЕЗНІКОВ.

10 червня 1933

Протокол № 9 загальних зборів партосередку с. Петрушина.

Присутні: членів партії 11, позапартійних 17 чоловік.

Президія: ДЕВ'ЯТЬ.

1. Про підготовку до збиральної кампанії.

Висловились: ДЕВ'ЯТЬ, РЕЗНІКОВ, СЕРГІЧЕНКО, Бельман.

Ухвалили: Партосередок звертає увагу управи на те, що до цього часу ще не розпочато ніякої підготовки до збиральної. Партосередок зобов'язує голову колгоспу тов. САДОВОГО провести слідуючі міроприємства щодо підготовки до збиральної кампанії.

1. В 3-денний термін провести облік всього реманенту, який потребує ремонту, та здати його в ремонт.

2. Ремонт всього інвентаря закінчити не пізніше 30 червня, за цю роботу відповідає завгосп кандидат партії тов. СЕРГІЄНКО. На слідуючих партзборах заслухати відчит тов. СЕРГІЄНКО про хід ремонту.

3. Аби краще підготувати тяглову силу до збиральної кампанії, осередок ухвалює коней, які будуть працювати біля жаток, поставити з 25 червня на відпочинок, останніх коней поставити на відпочинок 1 липня до початку збирання, виділивши мінімальну кількість коней для щоденних потреб колгоспу.

4. З наявного фонду хліба 50% закріпити на час збиральної кампанії.

5. Повести рішучу боротьбу з прогульщиками, зокрема звернути увагу на ковалів та столярів. За прогули під час підготовки до збиральної та під час самої збиральної, прогульників позбавити права одержання авансу під час обмолоту.

6. КСМ осередку і Бельману доручити оформити між бригадами умови на соціалістичне змагання.

7. Питання підготовки до збиральної обговорити 13 червня на управі в купі з бригадирами та ланковими.

2. Про пожежну охорону колгоспу. (САДОВИЙ)

Ухвалили:

1. Управі колгоспу, тов. САДОВОМУ поставити питання на управі, виділити керівнику пожежної дружини 2-х чоловік в поміч та виявити весь негідний інвентар та позачергово його відремонтувати.

2. Тов. СЕРГІЄНКО скупити увесь інвентар в колгоспівському дворі та встановити на кожну ніч чергових з кіньми, не менше як 5 чоловік.

3. Про перший внесок за позику.

Ухвалили: Зобов'язати членів та кандидатів партії та комсомольців до 15 червня внести 1-ий внесок за позику. Парторгам та партприкріпленим завтра провести в бригадах з приводу цього бесіду. Тов. САДОВОМУ провести це питання з колгоспним активом.

4. Про охорону врожаю та колгоспного майна. (РЕЗНІКОВ)

Ухвалили: Доручити тов. РЕЗНІКОВУ, САДОВОМУ, ДЕВ'ЯТЬ опрацювати на підставі постанови (...) паркому

практичні заходи щодо охорони врожаю, подавши про це на слідуючих зборах.

5. Про хід посадки тютюну. (ШУРУБЕНКО)

Ухвалили: Обходом бригад встановлено, що якість посадки тютюну дуже погана, тютюновий завжди відсутній (не дає вказівки як працювати, в деяких бригадах – п'ята, сьома – не знають, хто бригадир), а тому доручити тов. САДОВОМУ підібрати іншу кандидатуру на бригадира, який забезпечив би висадку тютюну в термін.

6. Перевірка виконання рішень попередніх зборів. (РЕЗНІКОВ)

Ухвалили: Невиконано постанову попередніх зборів:

1. Про медогляд робітників ферми.
2. Про яслі та розпочаток прополочної.

Управа колгоспу відтягує початок прополки через те, що жінки ще не впоралися перетерти льон. Запропонувати під відповідальність тов. САДОВОГО розпочати прополку, переводячи одноразово роботу по прополці, а також і терку льону.

Голова зборів ДЕВ'ЯТЬ.

Секретар партосередку РЕЗНІКОВ.

(ДАЧО. Фонд П-616, опис 1, № 114)

***   ***   ***

1 9 3 3

**ПРОТОКОЛИ ЗАСІДАНЬ БЮРО
ЧЕРНІГІВСЬКОГО МІСЬККОМУ КП(б)У**

---

12 січня 1933

Цілком таємно.

До всіх секретарів партосередків.

Відсутність уваги до збирання мірчука з боку парторганізації приміської смуги призвело до такого ганебного стану, що район посідає зараз одне з останніх місць в області по рівню виконання планів по мірчуку.

Аналізуючи хід виконання планів мірчука по селах району, Бюро МПК було примушено вжити партрепресії до ряду керівників села, колгоспників, парткерівників (сс. Халявіна, Черниш, Шестовиці, Янівки, Пльохова, Петрушина, Мохнатина, Кувечичей, Жукоток і Осняків), МПК наказує всім товаришам на потребу зважити на уроки справи Козлянських і Навозівських керівників і не пропустити через власну бездіяльність до повторення таких судових справ по інших селах району.

Секретар МПК Склярський.

2 лютого 1933

Протокол № 26 засідання Бюро Чернігівського МПК.

Були присутні: члени Бюро Склярський, Яременко, Рижков, Шур, Ісаревич, Карасик (спізнився на 30 хвилин); кандидати – Львов, Давидов, Вдовиченко; КК – Шмідт; зав. таємною частиною МПК – Юрченко.

Запрошених 10 осіб.

671. Про боротьбу з епідемією тифу.

Заслухавши доповідь про епідемічний стан міста та приміської зони, бюро МПК відмічає, що як висипний, так і черевний тифи щодалі поширюються, зокрема масове захворювання на ці хвороби мають місце по Бупру.

5. Визнати за потрібне в селах: Козел, Роїще, Петрушин, Киїнка, Количівка устаткувати примітивні лазні та душеві установки в зв'язку з наявністю в цих селах висипного тифу, для чого просити фракцію Облспоживспілки відпустити 12 котлів, міськспоживспілку зобов'язати забезпечити ці села милом. Тов. Глузману та МЗВ контролювати та допомагати цим селам устаткувати лазні.

21 лютого 1933

Протокол № 28 засідання Бюро Чернігівського МПК. 693. Про підготовку до обласного колгоспного з'їзду.

Бюро МПК ухвалив:

1. Прийняти до виконання постанову Обкому КП(б)У про те, що обласний колгоспний з'їзд відбудеться 28 лютого 1933 року.

5. Затвердити постанову фракції Міськради про надання місць на з'їзді представникам таких колгоспів: 1. Козел, 2. Кархівка, 3. Макишин, 4. Холявин, 5. Анисів – “Всесвітній Жовтень”, 6. Андріївка – “Леніна”, 7. Слабин – “13-річчя Жовтня”, 8. Івашківка – ім. Василенка, 9. Ведильці, 10. Ковпита – ім. Коцюбинського, 11. Бобровиця, 12. Петрушин – “Червоний літак”, 13. Янівка – “Авангард”, 14. Кувечичі.

709. Перебіг готування до весняної сівби МТС, зокрема хід ремонту тракторів та завіз горючого.

Бюро МПК ухвалив:

6. Відмітити дуже слабку участь в боротьбі за здорового коня ветскладу міста і приміської смуги, в зв'язку з недостатнім відвідуванням ветскладом колгоспи, відсутність будь-якого планового обслуговування останніх, дякуючи чому серед кінського поголів'я з'явилась вшивість (Петрушин, Холявин, Терехівка, Івашківка та інші).

5 березня 1933

Протокол № 29 засідання Бюро Чернігівського МПК.

722. Про хід сінозаготівель.

Поруч з повним виконанням плану сінозаготівель в низці сел, є такі, що досі ганебно відстають у цих заготівлях, а саме: В. Осняки – 47,8%, Звеничев – 40%, Клочків – 48,8%, Макошин – 33,8%, Навози – 49,1%, Петрушин – 23,9%, Роїще – 31%, Рябці – 40,1%, Седнев – 49,7%, Юр'ївка – 39,7.

Бюро МПК ухвалює:

2. Запропонувати т. Масалову негайно відрядити всіх інспекторів зі свого апарату на сінозаготівлі в найвідсталіші

села приміської смуги, аж до повного закінчення сінозаготівель в цих селах.

4. За неприпустимо ганебну роботу в справі сінозаготівель, секретарям партосередків: Звеничевському, Клочківському, Макішинському, Седнівському, Роїщенському, Петрушинському на перший раз зауважити та запропонувати цим партосередкам протягом 5 днів виконати повністю план сінозаготівель, про що в листівній формі оповістити МПК.

733. Питання КК.

Про т. ШУРУБЕНКО.

Погодитись (догана, з роботи зняти).

1 квітня 1933

Протокол № 32 засідання Бюро Чернігівського МПК.

792. Про т. ШУРУБЕНКО – секретаря партосередку с.

Свинь.

Підтвердити постанову про зняття з роботи секретаря партосередку в цьому селі й матеріали передати до МКК для розгляду справи по суті.

21 квітня 1933

Протокол № 33 засідання Бюро Чернігівського МПК.

809. Про перебіг сівби ранніх культур по селах приміської смуги за станом на 20 квітня.

Бюро МПК вважає стан сівби по селах приміської смуги станом на 20 квітня за незадовільний.

Поруч сел Бобровиця, Анисова, Количевка, Куликівка, Пакуль, Петрушин, Роїще, Холявин та Шестовиця, в яких партосередки, сільради і управи колгоспів справді і побільшовицькому ведуть боротьбу за сівбу (понад 35% виконання плану по всіх зернових культурах), бюро МПК відмічає, що села Сибереж, Ковпита, Жукітки, С. Слобода, Шибиринавка, Черниш, Хмельниця, Сивки, Седнів, Полуботки, Навоз, Мохнатин, Мньов, Коти, Кобилянка, Клочков, Киїнка, Зайці, Жидиничі, Довжик, Брусилів, Антоновичі та Андріївка тягнуть назад цілий

район через свою неорганізованість й бездіяльність керівників села.

819. Підсумки виконання м'ясозобов'язань в I кварталі.

Особливо ганебно відстали села: Івашківка – 24,6%, Ковпита – 16%, Козероги – 19,9%, Количівка – 19,5%, Макишин – 20%, Петрушин – 23%, Сивки – 19%, Слабин – 1%, Юр'івка – 18,4%, Янівка – 12,8%; що саме по їх вині план I кварталу (не виконано), хоча деякі села й виконали план м'ясозаготівлі з перебільшенням.

840. Підсумки роботи у пасхальні й післяпасхальні дні по колгоспах.

Післяпасхальні дні позначились різким падінням темпів сівби в районі, більш ніж вдвічі зменшенням засіяної площі.

Посилки товаришів на непогоду, це прихована спроба виправдати свою бездіяльність, тому що перебуваючи в однакових умовах, ряд сільських партосередків зуміли дати зразкові для цілого району показники більшовицької організації сівби.

Наприклад: 7) Коли Петрушин досяг 80% (посіву зернових) та Терехівка 63%, їх сусіда с. Черниш вже кілька днів стоїть на 34%, а околицьні села Свинь (38%), Клочків (30%), Брусилів (23%) ганебно відстали, та особливо Кобилянка (11%), що зовсім припинили сівбу.

25 квітня 1933

Совершенно секретно.

Секретарю партячейки ...

Состояние села в районе по единоличному сектору грозит провалом, если не примануть немедленно экстренных мер.

Опыт сел: Андреевка, Бобровица, Гушин, Яновка, Пакуль, Пески, Петрушин, Пески, Роище и других еще сел, где тт. от общих разговоров о единоличном секторе перешли к разговорам о конкретных единоличниках и приблизили свое руководство до каждого отдельного двора, показал поразительные результаты.

Секретарь РПК Складский.

10 травня 1933

Протокол № 34 засідання Бюро Чернігівського МПК.

851. Про реалізацію постанови ЦК КП(б)У за 29 квітня про роботу колгоспного партосередку.

1. Зважаючи на те, що окремі сільські партосередки обмежилися формальним обговоренням постанови ЦК за 29 квітня, зобов'язати всі колгоспні партосередки вдруге обговорити цю постанову при обов'язковій участі при цьому представників від бюро МПК.

4. Затвердити список представників від бюро МПК, що їх відряджується для переведення цих партзборів на селі. Зобов'язати цих тт. особисто взяти участь в розстановці партійних сил основного партосередку по нових колгоспних партосередках:

Хайкин – с. Петрушин, Терехівка.

8. Запропонувати всім комуністам з міста, що зараз перебувають на селі чи то від шефів, чи то як уповноважені МПК, не покидати села до моменту їх офіційного відклику з села постановою МПК.

Лінією КПВ МПК:

2. Щоб ґрунтовно поліпшити роботу будинків колективіста, відрядити на завідуючих будинків колективіста на 4 місяці (...) т. Чубатенко – до села Петрушина. Доручити зав. КПВ й заворгу спільно вирішити питання про використання цих товаришів, як секретарів колгоспних партосередків

21 травня 1933

Протокол № 35 засідання Бюро Чернігівського МПК.

859. Питання сіву.

1. Оголосити 2-тижневик ударного вивершення сівби в селах приміської смуги з 22 травня по 5 червня.

2. Щоб забезпечити справжні ударні темпи роботи в дні оголошеного ударника, зобов'язати партосередки: а) провести через управи колгоспів постанову про початок польових робіт о 4 годині ранку і закінчення роботи о 9 годині вечора, з перервою

на обід з 12 години до 3 годин дня, аж до повного закінчення плану сівби по всіх культурах.

13. Окрема папка. Доручити т. Львову взяти на облік всі факти смерті на ґрунті недоїдання й тих осіб, що зараз немає ніяких продовольчих ресурсів до дальшого існування, й в листовній формі поінформувати про це МПК.

21. МПК відмічає факти частих приїздів до м. Чернігова керівників села. Голова Онисівського колгоспу тов. ДАШКО, голова сільради тов. Барбаш особливо часто приїждять без будь-яких справ до міста. Доручити фракції Міськради накласти певні дисциплінарні стягнення на тт. Барбаша й ДАШКО, і вжити рішучих заходів до притягнення надалі таких непотрібних виїздів сільських керівників до м. Чернігова.

861. Стан підготовки масових сільськогосподарських кадрів до пропалочної та збиральної кампанії.

2. Провести курси-семінари в термін з 25 травня до 15 червня цього року в таких селах: Седнів, Кувечичі, Петрушин, Андріївка, Количівка, Козел та в МТС й у Зоокомбінаті.

1 червня 1933

Протокол № 36 засідання Бюро Чернігівського МПК.

889. Перебіг вручення зобов'язання по картоплі.

Попередити секретарів партосередків і голів сільрад сел Ключків, Ковпита, Кувечичі, Мньов, Сивки, Старий Білоус, Сядричі, Хмельниця, Шестовиця і Петрушин, що коли вони протягом 3 день не закінчать нарахування і вручення зобов'язань по картоплі – до них буде застосовано суворих заходів партійного впливу.

902. Перебіг посадки тютюну та махорки.

В сс. Звеничев, Петрушин, Макишин та Седнів окремі одноосібники використали землі, придатні і визначені під інші маломіцні культури. Все це призвело до того, що з плану в 800 гектарів на 1 червня 1933 року посаджено лише 60,6 гектара або 7,6%.

Бюро МПК ухвалює:

3. Відзначити абсолютно неприпустиме керівництво перебігом посадки тютюну в селах Макишин, Івашківка, Петрушин, Седнів та інші; запропонувати секретарям партосередків та головам сільрад цих сел протягом біжучої п'ятиденки добитися масового розгорнення посадки тютюну. Попередити їх, що в разі затягування або неповного виконання посадки тютюну, їх буде також притягнуто до відповідальності.

903. Стан свинарських колгоспних товарних ферм.

Голови колгоспів Макишино, С. Слобода, Клочкова, Роїще – “1 Травня”, Петрушин, Козел і Кувечичі всупереч розпоряджень МЗВ припустили велике розбазарювання усупільненого поголів'я.

Виходячи з цього, бюро МПК ухвалює:

1. Зобов'язати МЗВ та МКФ встановити систематичний контроль над станом поголів'я на СТКФ та вжити рішучих заходів проти зниження та розбазарювання поголів'я. Доручити фракції Міськради перевірити причини розбазарювання приплоду в колгоспах сс. Макишино, С. Слобода, Клочкова, Роїще – “1 Травня”, Петрушин, Козел і Кувечичі й вжити від себе відповідних заходів.

917. Питання кадрів.

Рекомендувати фракції Міськради на голів сільрад таких товаришів:

- с. Петрушин – тов. ДЕВ'ЯТЬ,
- с. Куликівка – тов. БАТУХНО

920. Про статтю, вміщену в газеті “Більшовик” за Козлянську сільраду.

Голову Козлянської сільради тов. ДЕВ'ЯТЬ, який не впорався з роботою в цьому селі, – з роботи звільнити і відкликати в розпорядження МПК.

Просити водночас МКК-РСІ перевірити факти, визначені в статті, та вжити від себе потрібних заходів з послідуною інформацією про це бюро МПК.

21 червня 1933

Протокол № 37 засідання Бюро Чернігівського МПК.

933. Про хід парувальної кампанії в конярстві.

3. Zobov'язати партосередки сел Петрушина, Седнева, Черниша і Мньова подати пояснення МПК про причини ганебного відставання в переведенні парувальної кампанії.

946. Про тов. ДЕВ'ЯТЬ – голову Петрушинської сільради.

1. Зважаючи на факти, що тов. ДЕВ'ЯТЬ після даних їм обіцянок продовжує пиячити, зняти тов. ДЕВ'ЯТЬ з роботи голови Петрушинської сільради.

2. Просити МКК-РСІ прискорити розбором справу на тов. ДЕВ'ЯТЬ, щодо його роботи в с. Козлі.

30 червня 1933

Постанова пленуму МПК та МКК.

Стан кінського тягла під час весняних робіт, особливо в селах Шибиринівці, Янівці, Черниші, Клочкові, Петрушині, Ковпиті, Козлі та інших, був незадовільний. Кількість корів, що їх використовували навесні, була геть недостатня.

Пленум засуджує настрої, що є в більшості сіл та колгоспів про непотрібність і неможливість використання корів на літніх і осінніх роботах.

11 липня 1933

Протокол № 40 засідання Бюро Чернігівського МПК.

1008. Хід місячника шляхбудівництва.

МПК відмічає, що керівництво сіл Івашківка, Куликівка, Петрушин, Звеничів, Седнів, Черниш та глібовський радгосп безвідповідально поставились до переведення ремонтних робіт й своїх завдань не виконали. Zobov'язати секретарів партосередків і голів сільрад та колгоспів з наведених вище сел й радгоспу за їх особистою відповідальністю закінчити ремонтування шляхів та мостів до 20 липня.

16 липня 1933

До всіх голів сільрад та секретарів партосередків і парторгів.

Частково, в мізерній кількості почали здачу сіна одноосібники лише сел: Коти, Зайці, Мохначи, Новий Білоус, Піски, Петрушин, Рудка, Свинь, Слобода, Хмільниця, Холявин, Черниш, Янівка, Антоновичі й Звеничів.

По всіх останніх селах одноосібники не почали косити й здавати сіна. Нагадуємо, що персональну відповідальність за організацію уборки й заготівлі сіна по одноосібному сектору покладено на голів сільрад, і що без такої організації одноосібники самі чесно цього не зроблять.

Міська Рада (Рижков)

МПК (Склярський)

1 серпня 1933

Протокол № 42 засідання Бюро Чернігівського МПК.

1068. Постанова бюро МПК з 24 липня 1933 року про виділення 25% колгоспів для контрольного обмолоту за постановою РНК СРСР з 16 липня 1933 року.

Намітити для цієї мети такі колгоспи:

с. Петрушин – “Червоний літак”

8 серпня 1933

Протокол № 43 засідання Бюро Чернігівського МПК.

1093. Перебіг виконання плану сіноздачі.

15 нижчеперечислених колгоспів ганебно відстають у сіноздачі (Петрушин – “Червоний літак”).

Ряд сел ганебно відтягують виконання районного плану, а саме: в с. Андріївці одноосібники виконали план сіноздачі на 35,4%, Брусилів – 38,5%, Ведильці – 10,4%, Жидиничі – 13,3%, Звеничів – 35,1%, Івашківка – 36%, Количівка – 9,8%, Клочків – 12,6%, Макишин – 1,4%, Пески – 0,3%, Петрушин – 14,6%, Полуботки – 29%, Седнів – 1,5%.

Бюро МПК ухвалив:

1. За ганебну роботу в справі сіноздачі оголосити догану головам колгоспів та секретарям партосередків: с. Роїще – ім. Буденного, Ведильці – “Червона зірка”, Петрушин – “Червоний літак”, Макишин – “Нове життя”, та головам таких сільрад:

Піски, Макишин, Седнів, Количівка, Ведильці, Клочків, Жидиничі, Петрушин.

2. Востаннє попередити всіх секретарів партосередків, голів сільрад та колгоспів, що коли до 25 серпня nebude закінчено виконання річних планів заготівлі сіна, до останніх буде застосовано суворих партрепресій.

1096. Хід уборки врожаю та обмолоту.

Недостатньою є також боротьба за збереження врожаю від утрат, ігнорування збору колосків, невчасне в'язання та складання в копи (с. Петрушин – “Червоний літак”, с. Андріївка – ім. Леніна).

2 вересня 1933

Протокол № 45 засідання Бюро Чернігівського МПК.

1193. Питання мобкоштів.

Сповідіаємо, що керівників сс. Пакуля, Сивки, Навози, Петрушин, Мньова, Сибереж і Кобилянка, що досі навіть не виконано навіть 10% плану, притягається до відповідальності за зрив мобілізації коштів. Керівників Івашківки й Зайців знято і віддано до суду.

3-4 жовтня 1933

Протокол № 49 засідання Бюро Чернігівського МПК.

1260. Перебіг заготівель льону і конопель.

9. Просити також МКК-РСІ притягнути до партвідповідальності голову петрушинського колгоспу тов. САДОВОГО за те, що він припустив скошення 1½ гектарів льону.

24 жовтня 1933

Протокол № 51 засідання Бюро Чернігівського МПК.

1308. Про картопле- та овочезаготівлі.

1. За проявлену бездіяльність в картоплездачі та овочезаготівлях керівництву сел Черниш, Сивок, Седнів, Антонович, Куликівки, Мнева оголосити догану. Попередити секретарів партосередків і голів колгоспів і сільрад сел

Андріївка, Звеничев, Зайці, Козел, Івашківка, Количівка, Лукашівка, Петрушин, Півці, Сибереж, Хмельниця, що за дальше ігнорування ними справи картоплепоставок їх буде притягнуто до суворой партійної і судової відповідальності.

11 листопада 1933

Протокол № 52 засідання Бюро Чернігівського МПК.

1339. Про тютюнозаготівлі.

Констатувати, що за даними Союзтютюнсировини на 10 листопада заготовлено 89,52 тонн махорки, що складає 17,2% загального річного плану.

Зокрема, відстають колгоспи: ім. Василенка – с. Івашківка, “Перекоп” – с. Роїще, “Ленінський шлях” – с. Куликівка, “Ленінський шлях” – с. Звеничев, “Червоний літак” – с. Петрушин.

26 листопада 1933

Протокол № 53 засідання Бюро Чернігівського МПК.

9. Про контракцію теличок.

2. За ігнорування директив партії про наділення колгоспників теличками, голову колгоспу с. Киїнка ім. Кириленка тов. ТОМАША з лав партії виключити та справу передати до суду для притягнення до відповідальності.

11 грудня 1933

Протокол № 55 засідання Бюро Чернігівського МПК.

1438. Про переведення кущових зборів жінок-одноосібниць по питанню колективізації та для проробки рішень листопадового пленуму ЦК та КЦЦ КП(б)У.

Виділити та прикріпити для допомоги Політвідділу МТС:

2-й кущ: Петрушин (13 грудня) – Гулянов

Зобов'язати виділених товаришів виїхати на кущі 12 грудня.

25 грудня 1933

Протокол № 56 засідання Бюро Чернігівського МПК.

1446. Про роботу райколгоспиколи.

Відмітити, що школа працює в складі 116 чоловік курсантів замість 120. Недобір стався за рахунок ненадсилки курсантів такими колгоспами: Івашківка – ім. Василенка, Коти – “6-й з’їзд Рад”, Новий Білоус – “Жовтневий переможець”, Петрушин – “Червоний літак”, Роїще – “Перекоп”, Рябці – “Динамо”, Пакуль – “Вільне життя”, Рудка – ім. Кагановича та Ковпита – “Ленінський привіз”.

Виходячи з вищезазначеного бюро МПК ухвалює:

За недосилку курсантів до школи в с. Седнів передати справу МКК-РСІ та просити притягнути до партвідповідальності керівників таких колгоспів: (...) с. Петрушин “Червоний літак” – тов. ШЕВЧЕНКА.

(ДАЧО. Фонд П-616, опис 1, №№ 43-45)

***   ***   ***

1 9 3 3

ОПЕРАТИВНІ ЗВЕДЕННЯ
начальника міліції по Чернігівській області
про НП в області

---

15 грудня 1933

Секретарю Горпаркома – г. Чернигов тов. Склярському.

В порядке оказания практической помощи в деле борьбы с бандитизмом периферии районов, в частности по Черниговской пригородной полосе, Оперодом Облмилиции была выброшена оперативная группа, которой за время с 26 ноября по 14 декабря сего года ликвидированы следующие бандгруппировки:

• 6-7 декабря сего года ликвидирована бандгруппировка по с. Холявину пригородной полосы в количестве 5 человек, в бандгруппировку входили:

а) Буштрук Яков Саввич, 20 лет, происходит из граждан с. Холявино пригородной полосы, последнее время жил в г. Чернигове, Водогонная улица, № 21, по социальному положению середняк-единоличник, не судим.

б) Зубок Николай Александрович, 21-го года, происходит из граждан с. Холявино пригородной полосы, последнее время жил в г. Чернигове, Ростиславский переулок, дом № 6, по профессии плотник, не судим.

в) ЯРОШЕНКО Николай Андреевич, 22 года, происходит из граждан с. Петрушино пригородной полосы, последнее время жил в г. Чернигове, Тарашанская улица, № 6, по социальному положению середняк-единоличник, не судим.

г) ЛАВРИНЕНКО Григорий Иванович, 20 лет, происходит из граждан с. Петрушино пригородной полосы, последнее время жил в г. Чернигове, Ростиславская улица, № 5, по социальному положению середняк-единоличник.

При производстве обысков у не задержанного Барбаша Дмитрия обнаружено один русский отрез № 8421 и 4 боепатронов, один револьвер системы «Бульдо», с шестью боепатронами.

Агентурно-следственными материалами установлено, что бандгруппировкой совершены следующие проявления:

1. В ночь на 4 декабря сего года вооруженное ограбление гр. Половецкого Петра Нестеровича, жителя с. Холявина того же сельсовета.
2. В ту же ночь вооруженное ограбление гр. Буштрук Силу Сергеевича, жителя с. Холявина.

При производстве обысков у задержанных лиц найдено ограбленные вещи в обоих случаях ограбления, которые потерпевшими опознаны и вручены.

Начальник РК милиции Черниговской области Найденов.

(ДАЧО. Фонд П-616, опис 1, № 50)

1 9 3 3

З документів , прикладених до матеріалів партійної чистки 1934 року

Про ДЕВ'ЯТЬ Г.М.

12 липня 1933

Анкета для заповнення в справах індивідуального
характера

Кандидатська карточка № 65.

1. До якого партосередку належите – до Петрушинського
2. Прізвище, ім'я та по-батькові – ДЕВ'ЯТЬ Грицько
Мойсеевич
3. Рік народження – 1894
4. Національність – українець
5. Час вступу до партії – декабрь 1930 року
6. Соціальний стан – бідняк
7. Соцпоходження – крестьянин
8. Основний фах – хлібороб
9. Який час працює або працював за фахом –
10. Яку обіймає посаду в сучасний момент – голова
споживчого товариства с. Петрушин
11. Розмір зарплати – 58 рублів
12. Яку обіймав посаду в момент скоєння вчинку – голова
сільради
13. Родинний стан та кількість членів сім'ї на утриманні – 3
члени
14. Стан здоров'я – не больний
15. Освіта – домашня школа
16. Чи перебував членом КСМ – ні
17. Чи належав до інших партій – не належав

18. Чи притягався до партійної відповідальності – не притягався
19. Чи притягався до відповідальності судовими органами СРСР – не притягався
20. Наслідки партперевірки 1929 року – не проходив
21. Наслідки партперевірки 1933 року – не було
22. Де перебував під час Гетьманщини, петлюрівщини та Денікінщини – під час Денікінщини евакуювався в Городню, як секретар Ревкому; при Гетману бил дома, учасуовал в повстанческом отряде с. Роище
23. Як служив в Червоній Армії – служив в 1920 році рядовим
24. Служба в старих та білих арміях – рядовим
25. Яку роботу виконував після Жовтневої революції – в 1919 році секретарем комбеда в с. Петрушине, в 1923 – головою Совета, в 1928, 1929, 1930, 1931, 1932 рр. – голова сільради
26. Яке партнавантажження має по партосередку – прикреплен до бригади до осередку ЛКСМУ.

12 липня 1933

До міської колегії МКК РСІ.

В декабре місяці мене перебросили из с. Селянсько-Слободи головою сільради в с. Козел, где я изменял голову сільради тов. Барбаша. В то время, когда я приехал в Козел, хлібозаготовки было выполнено всего на 48%. Там же в то время бил уполномоченним кущевим член Бюро МПК т. Шур, який сказал мне, что хлібозаготовку надо выполнить, нужно забирать, в кого есть хлеб. Помимо того, по его распоряжению было выброшено из колгоспу по постанови активу и зборов колгоспу 23 кулацких хозяйств, в которых был забран весь хлеб, а также и корови, что и были направлены в заготовку, Что касается обмена себе корови, то я не менял. Барохольством я не занимался. Что касается систематической пьянки, то в с. Козле я не занимался, а работал день и ночь. Я думаю, что касается перекручиванія, мене корилі щодо раскулачиваній середняка, я

здесь ни при чем, бо був уполномоченним. Пьянкою систематически не занимался. Работаю на користь Советской власти с 1918 р. и я нигде не поддавался влиянию кулака, я всегда шел в защиту бідняка.

***   ***   ***

Про БИЧИК Г.І.

(Серпень) 1933

Пояснення кандидата партії т. КОПИЛОВОЙ П.

18 серпня 1933 року після дождя дійсно работать не вийшла, а пішла в ліс по оріхи, не дивлячись на те, що можна було працювати, а саме брати льон. У неділю 20 серпня 1933 року на роботу не вийшла, тому що пішла в город Чернігов, не повідомивши про це бригадира та управу. Вину свою цілком визнаю.

КОПИЛОВА.

23 серпня 1933

Протокол загальних зборів Петрушинського партосередку.

1. Справа кандидата партії КОПИЛОВОЇ Параски Михайлівни.

18 серпня, після невеликого дощу, замість допомогти бригадиру організувати вихід на роботу жінок, тов. КОПИЛОВА з іншими жінками пішла в ліс по оріхи, цим зірвала роботу. 20 серпня замість допомоги бригадиру організувати у неділю роботу, тов. КОПИЛОВА відмовилась вийти на роботу, влаштувавши у неділю вихідний день, чим знов сприяла зриву роботи в бригаді. Більш як півроку тому загубила партквиток та не вжила ніяких заходів щодо одержання другого. Має догану за неявку на партзбори, не відвідує політшколу.

УХВАЛИЛИ: Тов. КОПИЛОВУ Параску Михайлівну з кандидатів партії виключити. Ухвалено одногосно, при однім утримавшімся.

2. *Справа кандидата партії БИЧИК Галини.*

18 серпня вкупі з КОПИЛОВОЙ зірвала роботу в бригаді та пішли з жінками в ліс по оріхи. 20 серпня разом з КОПИЛОВОЙ відмовилася вийти в неділю на роботу, дивлячись на них ні одна жінка у неділю не вийшла на роботу. Управа наклала на БИЧИК та КОПИЛОВУ штраф в розмірі 5 трудовнів.

УХВАЛИЛИ: БИЧИК Галю з партії виключити одноголосно.

Секретар партосередку РЕЗНИКОВ.

3 вересня 1933

Протокол допиту БИЧИК Ганни Іллівни .

По справі показала:

18 серпня 1933 року дійсно ми працювали на полі з бригадою, в'язали овес. Об 11 годині пішов дощ, всі жінки пішли додому, а я з КОПИЛОВОЮ по оріхи.

20 серпня 1933 року я вийшла на свій куток, щоб іти на роботу, але мені жінки сказали, що у них вихідний день і ми не підемо, чому і я сама не пішла на роботу. Вважаю я себе в тій частині, що не пішла сама 20 серпня на роботу, хоть жінки із моєї бригади і не пішли.

В чому й розписуюсь. БИЧИК.

3 вересня 1933

Анкета для заповнення в справах індивідуального характера

Кандидатська карточка № 29.

1. *До якого партосередку належите* – Петрушинська парторганізація
2. *Прізвище, ім'я та по-батькові* – КОПИЛОВА Параска Михайлівна
3. *Рік народження* – 1908
4. *Національність* – українка
5. *Час вступу до партії* – 1930 рік
6. *Соціальний стан* – селянка-біднячка

7. Соцпоходження – з бідняків
8. Основний фах – селянство
9. Який час працює або працював за фахом – змалку
10. Яку обіймає посаду в сучасний момент – колгоспниця
11. Розмір зарплати – трудовні
12. Яку обіймав посаду в момент скоєння вчинку – працює в колгоспі
13. Родинний стан та кількість членів сім'ї на утриманні –
14. Стан здоров'я – здорова
15. Освіта – нижча сільська
16. Чи перебував членом КСМ – ні
17. Чи належав до інших партій –
18. Чи притягався до партійної відповідальності –
19. Чи притягався до відповідальності судовими органами СРСР –
20. Наслідки партперевірки 1929 року –
21. Наслідки партперевірки 1933 року –
22. Де перебував під час Гетьманщини, петлюрівщини та Денікіниціни – в с. Петрушині
23. Як служив в Червоній Армії –
24. Служба в старих та білих арміях –
25. Яку роботу виконував після Жовтневої революції –
26. Яке партнавантаження має по партосередку –

3 вересня 1933

Анкета для заповнення в справах індивідуального характера

1. До якого партосередку належите – Петрушинський партосередок
2. Прізвище, ім'я та по-батькові – БИЧИК Ганна Ілліна
3. Рік народження – 38 років
4. Національність – українка
5. Час вступу до партії – кандидат
6. Соціальний стан – селянка-колгоспниця
7. Соцпоходження – із ...
8. Основний фах – хліборобство

9. Який час працює або працював за фахом –
10. Яку обіймає посаду в сучасний момент – рядова колгоспниця
11. Розмір зарплати –
12. Яку обіймав посаду в момент скоєння вчинку – рядова колгоспниця
13. Родинний стан та кількість членів сім'ї на утриманні – замужня
14. Стан здоров'я –
15. Освіта – нижча
16. Чи перебував членом КСМ – ні
17. Чи належав до інших партій – ні
18. Чи притягався до партійної відповідальності – ні
19. Чи притягався до відповідальності судовими органами СРСР – ні
20. Наслідки партперевірки 1929 року –
21. Наслідки партперевірки 1933 року –
22. Де перебував під час Гетьманщини, петлюрівщини та Денікіщини –
23. Як служив в Червоній Армії – ні
24. Служба в старих та білих арміях – ні
25. Яку роботу виконував після Жовтневої революції –
26. Яке партнавантажження має по партосередку –

3 вересня 1933

Протокол засідання президії Чернігівської Міської Контрольної Комісії КП(б)У.

8. Справу № 148.

Доповідав т. Полевой. БИЧИК, КОПИЛОВА і секретар партосередку РЕЗНИКОВ – присутні.

БИЧИК Ганна Ілліна, 38 років, перебуває в Петрушинському партосередку, кандидат партії з 2 листопада 1932 року, українка, селянка, колгоспниця, освіта нижча, під час виникнення і слухання справи працює рядовою колгоспницею в селі Петрушині.

КОПИЛОВА Параска Михайлівна, народилась 1908 року, кандидат партії з 14 березня 1930 року, кандидатська картка № 29, українка, селянка, колгоспниця, освіта нижча, під час виникнення і слухання справи працює рядовою колгоспницею в селі Петрушині.

Тт. БИЧИК і КОПИЛОВА звинувачуються в порушенні трудової дисципліни в колгоспі.

Петрушинський партосередок 20 серпня 1933 року виключив із кандидатів партії тт. БИЧИК і КОПИЛОВУ за те, що вони 18 серпня цього року, працюючи на полі, коли перейшов дощ, замість того, щоб піти брати льон, пішли в ліс по оріхи, а 20 серпня КОПИЛОВА, замість піти на роботу, пішла у місто, а БИЧИК зовсім на роботу не вийшла.

ПОСТАНОВИЛИ: Постанову Петрушинського партосередку про виключення відмінити, тов. БИЧИК оголосити догану, а КОПИЛОВІЙ, беручи на увагу, що вона визнала свої помилки і гарно працювала – зауважити.

***   ***   ***

Про АНДРІЄВСЬКОГО Я.С.

1 січня 1933

Характеристика.

Дана ця характеристика завідувачу Петрушинської 7-річної ШКМ Чернігівської міськради АНДРІЄВСЬКОМУ Якову Силевичу в тому, що він дійсно працював на посаді вчителя та завідувача Петрушинської школи з 1 липня 1912 року до 1 січня 1933 року. Тов. АНДРІЄВСЬКИЙ за час перебування його в с. Петрушині він виявив себе, як один із активних робітників школи, а також і громадських робітників. Працюючи з 1919 року і до 1933 року членом Петрушинської сільради, він сумлінно виконував всі завдання сільради щодо переведення всіх політично-господарчих кампаній на селі. В 1923 році тов. АНДРІЄВСЬКИЙ приймав активну участь в організації

Петрушинського кооперативного товариства, де 7 років працював на таких посадах: рахівником, членом правління та головою ревізійної комісії. В 1929 році тов. АНДРІЄВСЬКИЙ брав активну участь в організації Петрушинського колгоспу “Червоний літак”. Перебуваю членом колгоспу, він виконував 2½ роки обов’язки рахівника колгоспу. Являясь старим членом Петрушинського комітету незаможних селян, а також кандидатом Петрушинського осередку КП(б)У, тов. АНДРІЄВСЬКИЙ неуклонно і по-большевицькому переводив в життя всі постанови партії та Радянського уряду. Перебуваючи членом всіх організацій села, він допомагав в роботі цих організацій як у культурному, так і в господарчому відношенні. За всю пророблену роботу тов. АНДРІЄВСЬКИЙ користується авторитетом серед бідняцько-середняцьких мас с. Петрушина, а також і серед членів організацій села.

Голова сільради БАТУХНО.

Секретар ДМИТРЕНКО.

***   ***   ***

1 9 3 3

ГАЗЕТА „КОЛГОСПНА ПЕРЕМОГА” (Чернігів)

---

15 квітня 1933

“Темпи незадовільні”

Фінплан II кварталу є цілком реальний. Це ділом доводять сільради, що по-більшовицькому борються за фінплан. За 10 день квітня Кобилянська сільрада виконала 53,8%, Янівська 32,6%, Півчанська 27,6% квартального плану. Поруч маємо сільради, що по-опортуністичному зривають мобілізацію

коштів. Івашківська сільрада за 10 день спромоглася виконати лише 1,1%, Петрушинська – 1,1% і Антоновицька – 1% квартального фінплану, тобто майже не починали роботи на цій відповідальній, найважливішій ділянці.

15 квітня 1933

„Піднести темпи більшовицької сівби”

Масова сівба по Чернігівській приміській смузі розгортається надто повільними темпами. На 12 квітня по сільрадах засіяно лише 3,7% до плану ярих культур.

Перед ведуть Бобровиця – 26% по сільраді і 33,1% по колгоспах; Пакуль – 32,6% по сільраді; Куликівка – 18,2% по сільраді і 34,9% по колгоспах; Лукашівка – 17,8% по сільраді і 28,5% по колгоспах; Петрушин – 19,1% по сільраді і 32,3% по колгоспах.

23 квітня 1933

„Червоний список колгоспів Чернігівської приміської смуги, які закінчили засів ранніх зернових на 21 квітня”

1. „Новий шлях” – Пісківської сільради
2. „Новий ударник” – Пісківської сільради
3. „Ленінський шлях” – Куликівської сільради
4. „Червоний літак” – Петрушинської сільради
5. „Більшовик” – Старо-Білоуської сільради
6. „Червона зірка” – Старо-Білоуської сільради
7. „Перемога” – Смолинської сільради

1 травня 1933

„Янівська сільрада одержала премію”

Чимало сільрад приміської смуги з початком весняної сівби занедбали мобілізацію коштів. Анісів, Количівка, Кархівка, Андріївка, Петрушин, Сядричі, Івашківка, Зайці, Халявин, Навози ганебно зривають фінплани, допускають опортуністичну черговість: спочатку сівба, тоді мобілізація коштів.

I. ЗОРІН

5 травня 1933

„Список колгоспників Чернігівської приміської смуги, що їх МЗВ затвердив на бригадирів”

139. КИСЛОВЕЦЬ Микола – к-п „Червоний літак”, Петрушин

140. ТЕЛЕНЬ Петро – колгосп „Червоний літак”, с. Петрушин

141. КИСЛОВЕЦЬ Василь – к-п „Червоний літак”, Петрушин

142. ЛЕДОВИЙ Веніамін – к-п „Червоний літак”, Петрушин

143. ПАРХОМЕНКО Іван – к-п „Червоний літак”, с. Петрушин

144. КАЛІНІЧЕНКО Борис – к-п „Червоний літак”, Петрушин

145. ПОЧЕПНЯ Дмитро – к-п „Червоний літак”, с. Петрушин

8 травня 1933

„Не припустити зриву парувальної”

Села Чорторійка, Петрушин, Роїще, Рябці, Полуботки прикріплені до Халявинського парувального пункту, де є два племінні жеребці. Але на сьогодні голови колгоспів цих сіл не надсилають маток для покриття. МЗВ повинен негайно вжити заходів і притягти винних у зриві парувальної кампанії до відповідальності.

БУШТРУК

2 червня 1933

„Садити не обов’язково”

Постанову МЗВ про те, що під тютюн треба відвести найкращі землі, не всі колгоспи виконують.

Бригадир тютюнової бригади колгоспу „Шлях Жовтня” (Терехівської сільради) Шихуцька П. Працює погано, якість садіння тютюну в колгоспі низька. Те саме і в колгоспах ім. Шевченка (Куликівка) та „Червоний літак” (Петрушин).

МАКАРЕВИЧ, ДУБИНА, РЕБЕНКО

2 червня 1933

„Зміцнювати школи, допомагати колгоспові”

Профосередки Халявинської, Петрушинської, Сядрицької та Бобровицької сільрад розгорнули культмасову роботу, мобілізують усі сили колгоспників та одноосібників на

закінчення сівби до 5 червня, на підготовку до полільної та збиральної кампанії.

Учителі в цих селах налагодили культослужбову бригаду, організували в бригадах читку газет, політгодини, видають польові газети, ведуть роз'яснюючу роботу, допомагають у реалізації позики „2 п'ятирічка”. **І. ТОВПЕКО**

5 червня 1933

„Крадіжки були причиною прориву”

Петрушинський колгосп „Червоний літак” має велику молошну ферму. План заготівлі молока виконано на 55%, бо фермою ніхто не керував. На фермі безгосподарність. Молоко й масло розбазарюють усі, на чолі з контрольною дояркою СІРИЧЕНКО. Ферма в антисанітарному стані.

Зав. ферми ЛУК'ЯНЕНКО і голова колгоспу не знали, що робиться на фермі. Їх це не цікавило.

З доручення партосередку шефи перевірили стан ферми. Осередок ухвалив зняти з роботи контрольну доярку (члена партії тов. СІРИЧЕНКО), зняли з роботи й інших доярок. Ферму цим оздоровили, одразу збільшився добовий удій молока на 15 літрів.

Остап БАНДУРА

8 червня 1933

„Піднести темпи боротьби за вирішення фінзавдань”

Але є й такі села, де мобілізацію коштів занедбано, де за два місяці другого кварталу план виконано лише на 12% - Зайці, Петрушин (голова сільради БАТУХНО, секретар парторганізації РЕЗНИКОВ).

Відсталим селам повинні допомогти шефи-робітники: місцевком руху (залізничний вузол) – підшефне село Зайці, спілка банківських працівників – Петрушин.

11 червня 1933

„Не припустити зриву парувальної”

Партія та уряд великого значення надають коневі в сільському господарстві, транспорті, промисловості.

Проте багато керівників сіл і колгоспів до коня ставляться по-хижацькому. Про це кажуть факти: у колгоспі „Червоний літак” (село Петрушин) загинуло 19 коней, у колгоспі ім. Леніна (Юр’івка) – 6, ім. Войкова (Козел) – 6, „Червоний Жовтень” (Халявин) – 7.

Причина цього – байдужість правлінь колгоспів. Коней на зиму не забезпечили кормами, а сіно через безгосподарність погнило на луках.

У догляді коней тут знеосібка. Годують і напувають їх невчасно. Неправильно і по бригадах коней розділено, їх надто перевантажують роботою.

Ганебно недбало ставляться сільради та правління колгоспів до парувальної кампанії. У Петрушині досі покрито лише 4 матки.

11 червня 1933

„Утрюх з’їли бузівка”

Для громадського харчування в колгоспі „Червоний літак” (Петрушин) зарізали бузівка, але ніхто з колгоспників м’яса не бачив, крім збиральниці та голови колгоспу САДОВОГО.

Таємно вони зварили м’ясо на кухні та зачинилися там вечеряти. Аж раптом прийшов завгосп СЕРГІЄНКО й почав добиватися у кухню, де бенкетували. СЕРГІЄНКО таки вдерся, та як побачив казан з м’ясом – наробив бешкету. Заспокоївся тільки тоді, коли дістав і собі фунтів 15 та пристав до кампанії їсти м’ясо, що мало піти на спільне харчування колгоспників.

Чи довго ще самовільничатимуть у нашому колгоспі керівники? Це обурює колгоспників, що вимагають кари крадіям.

Селькор П-Я

14 червня 1933

„Не припустити зриву садіння тютюну”

Садіння тютюну по району проходить вкрай незадовільно. Лише окремі колгоспи – ім. Рози Люксембург (с. Кувечичі), „Динамо” (с. Рябці), закінчили садіння тютюну та наближаються

до закінчення колгоспи „Перекоп” (с. Роїще), „Червоний літак” (с. Петрушин).

„Колгоспи, що ведуть перед в садінні тютюну”

<i>Колгосп</i>	<i>Сільрада</i>	<i>План посадки</i>	<i>Посадив</i>
Ім. Р. Люксембург	с. Кувечичі	15 га	15 га
„Перекоп”	с. Роїще	43	30
„Червоний літак”	с. Петрушин	50	30
„Динамо”	с. Рябці	6	6,04

14 червня 1933

„Худобу занедбують, розбазарюють”

Чорторійський колгосп „Шлях Жовтня” теж розбазарив з ферми 21 поросля, їх спродали, але кому і за скільки – це нікому невідомо.

Не краща справа й по колгоспах ім. 1-го Травня (Роїще), „Червоний літак” (Петрушин), ім. 13-річчя Жовтня (Слобода).

ХОВРИЧ

21 червня 1933

„Отак „керують”

Петрушинський колгосп має посадити 60 га тютюну. Три агрономи МТС, що приїжджали до колгоспу – Моторний, Чадо та Крисько дали три різні вказівки про підготовку ґрунту під тютюн. Проспали й закладку парників, наслідком чого розсада на висадки не готова.

Дощових днів агрономи були в селі, а погожих – агрономів у полі не було.

Тютюновод теж не буває у полі, посадка тютюну пройшла недоброякісно. Надалі треба, щоб агрономи не сиділи по канцеляріях, а в полі безпосередньо керували роботою.

О. БАНДУРА

23 червня 1933

„З постанови Президії Чернігівської МКК на доповідь Анисівської сільради про перебіг виконання плану мобкоштів 2 кварталу з 8.06.1933 р.”

4) Попередити сільради, які відстають у мобілізації коштів, під особисту відповідальність голів фін секцій та голів сільрад, що їм запропоновано ліквідувати прорив у мобілізації коштів, забезпечивши виконання плану 2 кварталу кожною сільрадою на 100%.

Секціям РСІ сільрад взяти під контроль та перевірку мобілізацію коштів, особливо по таких відсталих селах, як Зайці, Петрушин, Черниш, Звеничів, Новий Білоус, Ведильці, Анісів, що тягнуть до прориву всю приміську смугу.

2 липня 1933

„За прикладом Кувічичів, Чернишів домогтися виконання планів”

Передові колгоспи, передові тютюнові бригади вже закінчили садити тютюн. Це колгоспи ім. Рози Люксембург (Кувечичі), „Червоний літак” (Петрушин), „Динамо” (Рябці), „Перекоп” (Роїще). Вони посадили і тютюн, і махорку. **I.**

2 липня 1933

„Довжик, Петрушин і Седнів не ремонтують шляхів”

На 1 липня Чернігівська приміська смуга відремонтувала шляхи на 35%.

Саботують ремонтування сільських шляхів села Довжик (голова сільради Барабан), Петрушин (ДЕВ’ЯТЬ), Седнів (Покотило) та Івашківка (Хропатий).

Міськрада повинна негайно притягнути до права Барабана, ДЕВ’ЯТЬ, Покотила, Храпа того та інших голів сільрад і колгоспів, що зривають ремонтування шляхів. **I.M.**

6 липня 1933

„Всі сили на закінчення в МТС ремонту сільськогосподарського реманенту до збиральної”

Колгоспи почали косовицю. На 1 липня викосили 250 га.

По селах, що їх обслуговує МТС, ремонт сільськогосподарських машин до збиральної не закінчено. Тільки колгоспи сіл: Бобровиця, Терехівки, Петрушина,

Звеничева, Рябців, Сядричі, Киїнки впоралися з ремонтом і закінчують його у Великих Осняхх. **І. ЗОРІН**

8 липня 1933

„Збиральній – дужого коня”

На нараді старших конюхів, що відбулася 4 липня, делегати розповідали про свою роботу і намітили шляхи зміцнення конярства.

Най ганебніший стан у Петрушині. Тут за останній час здохло 15 коней. У Седневі коні не мають сили зійти на гору, а про парувальну кампанію, яка кінчається за два тижні, тут зовсім забули.

У колгоспах сіл Петрушин, Седнів, Юр’ївка, Льохів та інші ще не розподілено коней по дільницях, а тому ніхто не знає, де який кінь буде працювати та чи буде він спроможний на це.

КАБАК

8 липня 1933

„Вигнати п’яницю з колгоспу”

У Петрушинському колгоспі „Червоний літак” завгоспом працює СЕРГІЄНКО. До праці ставиться він недбало, зате майже кожного вечора бачать його п’яним, навіть на засідання правління колгоспу СЕРГІЄНКО з’являється п’яний.

На селі трапилася пожежа. Завгосп був і тоді п’яний, він загубив ключі від комори й тому не дав вартовому колгоспу ліхтарів. Через це приїхали гасити пожежу тоді, коли дві хати зовсім згоріли.

Правління дуже м’яко поставилося до шкідника завгоспа. Ухвалили лише зняти СЕРГІЄНКА з посади завгоспа, але, не схотівши його образити, встановили СЕРГІЄНКОВІ ще якийсь термін попрацювати й виправитися..

Мабуть, правління сподівається, що шкідництво СЕРГІЄНКА забудуть і він залишиться завгоспом.

Вимогу колгоспників зняти СЕРГІЄНКА з роботи треба негайно виконати та віддати його до суду, а також притягнути

до права тих, хто захищає шкідника, що з його вини загинула колгоспна власність.

17 липня 1933

„Не заспокоюватись на досягненнях”

Міська рада завдання місячника шляхового будівництва по приміській смузі виконала з честю.

Але й приміська смуга має саботажників, зривачів шляхового будівництва. Це сільради Петрушинська (голова тов. ДЕВ'ЯТЬ), Івашківська, Куликівська (голова БАТУХНО), Козлянська. Керівники цих сільрад не поспішали починати роботу, по-бюрократичному поставилися до ремонту шляхів до збиральної, недооцінюючи значення доброго шляху для успіху збиральної.

Шляхи цих сільрад – це шляхи Катівської МТС – району її діяльності. МТС (директор тов. Малий) абсолютно не бралася до шляхового будівництва та ремонту шляхів. **З. ОЛЕНКО**

20 липня 1933

„Список дільничих штабів Чернігівської приміської смуги, що їх утворено для керівництва змаганням”

<i>Кущовий штаб</i>	<i>Хто керує роботою</i>	<i>З яким кущем змагається</i>	<i>Яку групу сіл об'єднує штаб</i>
РОЇЩЕ	Хайкін	Хмільницький	Роїще, Халявин, Терехівка, Петрушин, Звеничів

26 липня 1933

„Соціалістичне змагання – на успішне проведення збиральної та хлібопоставки”

Передові колгоспники вже здали з свого першого обмолоту зерно державі. Це „Ленінський шлях” с. Шестовиця – здав 1955 кг, колгосп „Червоний стяг” с. Лукашівка – 506 кг, колгосп „Червоний літак” с. Петрушин – 1659 кг, та інші.

2 серпня 1933

„Табори сприяють піднесенню темпів роботи”

Добре й вчасно підготувався до збиральної колгосп „Червоний літак” (с. Петрушин). Розгорнулася косовиця ячменю. Не гається колгосп і з виконанням державних зобов’язань. 27 липня почали жати озимину.

Утворено на жнивях 6 таборів, вони дуже сприяють піднесенню темпів польових робіт. У таборах розгорнуто політмасову роботу, парторганізаторів виділено. **В.М.**

8 серпня 1933

„Усунуто перешкоди в боротьбі за першість”

Збиральну колгосп „Червоний літак” (с. Петрушин) почав 27 липня. Державі здано з першого обмолоту 17 центнерів.

Прийнявши виклик Халявинського колгоспу на соціалістичне змагання, колгосп ділом став до боротьби за першість.

Щодня жатки перевиконують норми виробітку. Ударники ПУГУЧ Микола, ДЕВ’ЯТЬ Грицько, КОСТЮК А. Працюють від зорі до зорі. Ударники 6-ої, 5-ої та 2-ої бригад: ДАШКО М., ЛЕОНЕНКО А., КИСЛОВЕЦЬ М., КОПИЛ П. і інші ночують у таборах. Вони виробляють за день по 2 трудодні. Колгосп зобов’язався до 25 серпня виконати річний план хлібоздавання.

Є ще чимало й неполадок. МТС, що обслуговує колгосп, установила молотарку та трактор для молотьби, але одразу трактор забрала назад і молотарка стоїть без діла.

Правління колгоспу мляво керує збиральною. Ухвала партійного осередку про збирання колосків, негайне збирання кунацького жита, бо куркуль краде жито з поля, – не виконується. Не виконуються й ухвали про використання кінних молотарок. Голова колгоспу САДОВИЙ каже: „Почекаємо, доки дощу не буде, а тоді побачимо, може підемо жати”. Спить голова до 8 годин, або зникне з вечора, коли треба видавати наряди та вказівки бригадирам.

Комуніст НЕДІЛЬКО заявив, що в таборі ночувати він не може, бо в його крадуть на городі картоплю. Осередок востаннє

застеріг цих товаришів про неприпустимість їх ставлення до колективної праці.

Сільрада повинна забезпечити охорону майна колгоспників під час їх роботи в таборах, а колгосп, і правління в першу чергу, повинен виправити помилки, виконуючи ухвали партосередку крокувати до перемог. **Остап БАНДУРА**

14 серпня 1933

„Бригада МТС працює незадовільно”

У селі Петрушині працює тракторна бригада на чолі з тов. Рубакою. Робота її незадовільна. Це пояснюється ще поганим керівництвом від МТС.

В постанові НКЗ про підготовку кадрів до збиральної машиністів, барабанників і т. інше вимагалось підготувати кваліфікованих робітників. Барабанник, що працює в Петрушині, зовсім не підготований, не вміє подавати до барабану солому, через що 10% соломи виходить не змолоченої.

Погано працює і механік молотарки. У нього молотарка простоює половину робочого часу. Наприклад, 4 серпня молотарка простояла більше зміни через поламку шатунів. 5 серпня за три години роботи зупинялась аж 5 разів через несправність пасів та підшипників. Не краще працює і тракторист. Стан трактора незадовільний, бо арматура на тракторі протікає, даючи велику перевитрату пального.

Роботу бригади щодня перевіряє хтось з МТС, але це ще не дало поки певних наслідків.

14 серпня 1933

„Ремонту шкіл ударні темпи”

За постановою НКО ремонт і підготовку шкіл до нового навчального року треба закінчити до 1 вересня.

Кращі сільради, що закінчили будівництво та ремонт шкіл: Брусилів, Черниш, Халявин, Янівка, Довжик, Півці, Коти, Седнів, С. Слобода, Петрушин, Козел, Жидиничі, Рудка, Анісів, Количівка, Макишин, Ковпита, Мохнатин, Жукітки, Новий Білоус. **КАБАК**

29 серпня 1933

„Будуємо ескадрилью ім. Постишева”

Колгосп „Всесвітній Жовтень” (с. Анисів) на побудову авіаескадрильї ім. П.П. Постишева вніс 25 крб. та викликає всі колгоспи куща: ім. Сталіна (Количівка), „Авангард” (Янівка), „Червоний стяг”, ім. Беліча (Лукашівка), „Новий шлях” (Піски), „Новий ударник” (Піски), ім. Шевченка (с. Анисів).

Голова колгоспу ДАШКО

29 серпня 1933

„МПК, Міськраді, МЗВ

Редакції „Колгоспна перемога”

Колгосп „Всесвітній Жовтень” виконав річний план хлібопоставки.

Розгорнули осінню сівбу, вже засіяно 70 га.

Голова правління ДАШКО

Секретар партосередку ГЕРГЕЛЬ

2 вересня 1933

„За зрив мобілізації коштів 3-го кварталу заносимо до списку найвідсталіших такі сільські ради”

1. Мньовська – виконано на 3,1%
2. Івашківська – 3,2 %
3. Петрушинська (голова МИРОНЕНКО, секретар партосередку РЕЗНИКОВ) – 3,4%

***   ***   ***

Спецвипуск

„Колгоспна перемога” на фінансовому фронті” № 2

9 вересня 1933

„Показники змагання між сільрадами на кращу мобілізацію коштів 3-го кварталу”

Івашківська (голова сільради Садовий) – 3 %

Куликівська (голова сільради БАТУХНО) – 15,5 %

Халявинська (голова сільради Огієнко) – 12,4 %

Роїщенська (голова сільради Абакуменко) – 31,1 %
Петрушинська (голова сільради МИРОНЕНКО) – 8,9 %

9 вересня 1933

„Список відсталих сільрад у виконанні плану мобілізації коштів 3-го кварталу на 5 вересня 1933 року”

Івашківка – 3 %
Петрушин – 8,9 %
Пакуль – 11,8 %
Халявин – 12,4 %
Кобилянка – 14,1 %
Сиберіж – 15,1 %
Куликівка – 15,5 %

***   ***   ***

11 вересня 1933

„Забезпечимо промислові центри городиною”

Найбільший незадовільний стан поставки картоплі в одноосібних господарствах та серед твердоздавців. У селах: Петрушин, Півці, Пакуль, Роїще твердоздавці не здали жодного кг картоплі; загалом же у районі план твердоздавці виконали на 2,7 %.

14 вересня 1933

„Робсількори – на передові позиції сівби”

Але ряд сільрад зривають виконання плану осінньої сівби, тягнуть наш район назад, ставлять під загрозу виконання умови, що ми склали з Ніжинським районом на дострокове виконання планів осінньої сівби. Антоновицька сільрада – колгосп посіяв 38,3 %, а одноосібники лише 6,9 %; с. Количівка – колгосп 46,3 %, одноосібники 9,5 %; с. Петрушин – колгосп 49,8 %, одноосібники 15,5 %.

Тут зовсім не провадять будь-якої масової роботи серед одноосібників, не працюють, не відповідають за виконання планів осінньої сівби свого кутка.

14 вересня 1933

„Відсталі сільради у переведенні осінньої сівби”

<i>Сільрада</i>	<i>Колгоспи</i>	<i>Одноосібники</i>
с. КОТИ	44 %	0 %
с. Антоновичі	38,8 %	6,9 %
с. Количівка	46,3 %	9,5 %
С. Петрушин (голова ДЕВ'ЯТЬ Г.М.)	49,5 %	15,5 %

17 вересня 1933

„Змивачів збирання обробки та заготівлі технічних культур – до суду”

Колгосп „Сільський господар” с. Козероги з потрібних 4,8 га коноплі вибрав тільки 1 га; колгосп ім. Коцюбинського з 5,9 га не вибрав нічого; петрушинський колгосп „Червоний літак” з 9,1 га не вправ нічого.

17 вересня 1933

„Від МКК-РСІ”

У зв'язку з проривом у виконанні квартальних планів мобілізації коштів та м'ясоздачі, МКК-РСІ приступила до перевірки причин та виявлення конкретних винуватців такого ганебного стану.

МКК влаштовує засідання президії, на які повинні з'явитись секретарі партосередків, голови сільрад, голови фін секцій та голови секцій РСІ з відповідними матеріалами.

Третє засідання відбудеться в с. Роїще 24 вересня об 11 годині ранку, (куди повинні з'явитися товариші від сільрад): Роїще, Петрушин, Халявін, Сибереж.

Вчасна явка обов'язкова.

Голова МКК-РСІ ШМІДТ

20 вересня 1933

„Список відсталих сільрад у хлібоздачі та осінній сівбі”

На 15 вересня 1933 року

Петрушинська (голова сільради ШУРУБЕНКО) – річний план хлібопоставки виконали колгоспи 89,9 %, одноосібники 38,7 %; сівбу – колгоспи 65,1 %, одноосібники 17,6 %.

23 вересня 1933

„Суворо покарати шахраїв”

У селі Куликів ці за невиконання агромінімуму та залишення землекористуванням сільрада відібрала 24 га озимини.

3,95 га цієї озимини сільрада, – зокрема, голова сільради БАТУХНО, рільник колгоспу Шаш, заступник голови сільради Шворень, голова земельної комісії та секретар сільради затаїли і розподілили її між собою за таким порядком: голова сільради БАТУХНО одержав 2 копи, рільник колгоспу Шаш – 4 копи, голова земкомісії – 4 копи 50 снопів, заступник голови сільради Шворень – 1 копу та секретар сільради – 3 копи.

Розподіляли пропорційно до участі в затаюванні озимини.

Ці шахраї хотіли ошукати державу. Вони зробили два злочини: утаїли посів від держави та не нарахували хлібопоставки на цю площу, – „мовляв, 3,95 га – капля у морі, а для нашої кампанії це буде добре”. Так гадала ця згряя. Але їм цього зробити не пощастило.

Пролетарський суд мусить завдати належної кари цим злочинцям за дискредитацію та злочин перед державою.

ПАВЛЕНКО

26 вересня 1933

„Список сільрад, що зривають план мобкоштів III кварталу”

1. Пакуль – 27,5 %
2. Івашківка – 28,1 %
3. Сивки – 29,8 %
4. Петрушин (голова сільради ШУРУБЕНКО) – 35, 2 %
5. Черниш – 35,9 %
6. Куликівка (голова сільради БАТУХНО) – 36,9 %

28 вересня 1933

„Мобілізацію пайових коштів зірвано”

Через безвідповідальне ставлення збоку окремих споживтовариств до цієї роботи, Довжицька споживтовариство спромоглося виконати план III кварталу з паїв тільки на 44,3 %, Н.-Білоуське товариство – на 47,5 %, Седнівське – на 48,3 %, Петрушинське (голова ДЕВ’ЯТЬ) – 55,1 %.

ПАВЛЕНКО

30 вересня 1933

„Червоний літак” і „Шлях Жовтня” – припинить псування посіву

У колгоспі ім. Маркітана Терехівської сільради кіньми петрушинського колгоспу „Червоний літак” та чорторійського колгоспу „Шлях Жовтня” було зроблено великої шкоди.

Це повторюється і далі. Три рази колгоспники колгоспу ім. Маркітана займали коні, які витопували вику, а управи колгоспів „Червоний літак” та „Шлях Жовтня” не звертають на це ніякої уваги і винних в цьому до права не притягують.

ЗІЛЬБОВИЧ

2 жовтня 1933

„Постанова Міськради”

За виконання повнотою у визначений термін осінньої сівби та за дострокове виконання хлібопоставки державі, за форсування зяблевої оранки і належну підготовку до зимівлі та розвиток тваринництва, підвівши під нього достатню кормову базу – преміювати:

- Голову анисівського колгоспу „Всесвітній Жовтень” тов. ДАШКА – 100 крб.

Запропонувати управам колгоспів виділити кошти для преміювання голів, кращих бригадирів і ударників колгоспів, яких премійовано.

Президія Міськради

8 жовтня 1933

„Про попередні підсумки господарського року та чергові завдання колгоспного будівництва”

Доповідь голови Міськради тов. Рижкова на з'їзді колгоспників-ударників Чернігівської приміської смуги

На сьогодні сільське господарство приміської смуги має такий стан: 110 колгоспів замість 39 в 1931 році. 69,6 % колективізованих дворів проти 23,4 %.

Але колективізація в нашому районі має велику строкатість. Якщо ряд сільрад, розгорнувши вмилу масово-роз'ясну роботу і організаційну роботу, суцільно колективізували свої села і засоби виробництва: Левовичі 99%, Великі Осняки 100%, Жукітки 95%, Петрушин 96,3%, Роїще 98%, Шибириківка 96%; поруч є сільради, що не зуміли очолити колективізацію, а тому і досі мають низькі показники зросту колективізації. До цієї групи належать такі сільради: Навози колективізували 18,1% господарств з тих, що мають право вступити в колгосп, Мньов 31,3%, Сивки 36,5%, Пакуль 37%, Жеведь 35,6%.

В 24-25 році ми в приміській смузі, крім 4 імпортованих тракторів, складних сіль господарських машин, не мали нічого. На сьогодні ми маємо 41 трактор, 20 двигунів, 238 молотарок, 3 снопов'язалки, 162 різних жатки, 54 косарки і 53 трієри.

8 жовтня 1933

„Список відсталих сільрад у картопленоставці”

1. Макішин – 0%
2. Куликівка – 1% (голова сільради БАТУХНО)
3. Седнів – 1,3%
4. Івашківка – 7,4%
5. Навози – 9,8%
6. Антоновичі – 11,7%
7. Сибереж – 12,6%
8. Петрушин – 14% (голова сільради ШУРУБЕНКО)

8 жовтня 1933

„Зібрати та вчасно обробити льон”

Не краще справа з обмолотом льону: урядом було встановлено, що молотьбу треба починати за 5 день після

збирання, але цього не дотрималися. Ось гущинські колгоспи зібрали 18 га, а змолотили тільки 4 га; терехівські зібрали 111, змолотили 22; петрушинський зібрав 179, змолотив 90.

Ці колгоспи не зуміли пов'язати збирання льону з обмолотом, цим порушили постанову уряду.

14 жовтня 1933

„Перша виробнича нарада при Політвідділі Котівської МТС”

З вступної промови начполітвідділу тов. Пітушкова

Здійснюючи постанову січневого Пленуму ЦК та ЦКК ВКП(б) про утворення політвідділів при МТС, Політвідділ Котівської МТС став до роботи 3 жовтня і за цей короткий час познайомився з роботою МТС, хоч ще і в недостатній мірі, проте можна сказати вже і зараз, що наші колгоспи мало прикладають зусиль в боротьбі за виконання сільськогосподарських кампаній, не усвідомили, що колгоспи, які обслуговує МТС, повинні показати зразки своєї роботи, бути передовими у виконанні державних зобов'язань.

З перших же кроків своєї роботи Політвідділ звернув увагу, що в колгоспі „Червоний літак” (с. Петрушин) не приділили уваги труддисципліні: куркулі пролізли в колгосп з метою розвалити його, а керівники колгоспів не помічали цього і тільки тепер їх виявлено та вичищено з колгоспу. Це каже за те, що в колгоспі була відсутня масова робота, в бригадах не реагували на цих симулянтів, ледарів, не розуміли, що перша дистанція в зміцненні колгоспу є масова робота в бригаді, що тут повинні розв'язуватись всі питання, що стосуються до зросту колгоспу, його зміцнення.

„Станемо до лав передових МТС області”

З доповіді директора МТС тов. Малого

Натуроплати МТС до свого плану в 10 000 цнт заробила 6 000 цнт, а колгоспи здали лише 4 000 цнт.

Колгоспи сіл: Халявіна, Роїща, Петрушина та Івашківка особливо тягнуть нашу МТС з виконання натуроплати донизу.

17 жовтня 1933

„Розпочати вже тепер ремонт вільних від роботи тракторів”

Дирекція МТС вжила заходів до управи колгоспу „Червоний літак”, що не виконала натуроплати, наклавши на неї штраф.

17 жовтня 1933

„Про здачу зерна в рахунок натуроплати колгоспом „Червоний літак”

Наказ по Котівській МТС від 5.10.1933 р.

Незважаючи на неодноразові розпорядження з боку МТС голові колгоспу „Червоний літак” (с. Петрушин) тов. САДОВОМУ про виконання натуроплати, останній цих розпоряджень не виконує, через що 15 жовтня із фактично відроблених 600 цнт здано 235 цнт, що становить 40,6% відробленого.

Користуючись п. 15 генеральної угоди, що затверджена Рад наркомом СРСР від 5.10.1933 року, наказую до 20 жовтня здати всю відроблену натуроплату, крім цього накладаю штраф у сумі половинної вартості незданої продукції, що становить 900 крб. Старшому бухгалтеру т. Козіну представити авізовку колгоспу, помдиректору т. Буштруку прослідкувати за виконанням наказу. 20 жовтня доповісти мені. Попереджую всіх голів колгоспу, що коли 20 жовтня не буде здано фактично відробленого зерна та картоплі, до них буде застосовано всіх заходів, що передбачено генеральною угодою (пакт 15).

Директор МТС МАЛИЙ

17 жовтня 1933

„Про реалізацію постанови РНК і ЦК ВКП(б) з 20.07.1933 р. „Про збирання і переробку коноплі та льону” партосередками колгоспів „Перекоп”, „Червоний літак”, ім. Василенка та про управу колгоспу ім. Криленка”

Наказ по Політвідділу Котівської МТС з 14.10.1933 року

Бригада Політвідділу, під керівництвом начальника Політвідділу Котівської МТС т. Петушкова, перевіряючи стан роботи партосередків в колгоспах „Перекоп”, „Червоний літак”, ім. Василенка, а також їхню боротьбу за реалізацію постанов РНК і ЦК ВКП(б) від 20.07.1933 року, та перевіряючи роботу правління колгоспу ім. Криленка виявила:

1) Партосередки колгоспів „Перекоп”, „Червоний літак”, ім. Василенка не повели боротьбу за реалізацію постанови РНК і ЦК ВКП(б) від 20.07.1933 року, ці директиви на бригадах не проробили, не було намічено конкретних заходів, щоб забезпечити роботу в зазначені строки за постановою РНК і ЦК ВКП(б), а тому строки виконання зірвані. Не проводили дійсно більшовицької боротьби за труддисципліну, за норми виробітку і за підвищення продуктивності праці на основі дійсного переведення соціалістичного змагання та ударництва в основній ланці – колгоспній бригаді.

2) Партійне керівництво не зрозуміло, що труддисципліна і підвищення продукційності праці в колгоспній бригаді є вирішним щодо організаційного і господарчого зміцнення труддисципліни в бригаді, – все йшло самопливом, а це використали куркулі і куркульська агентура, що пролізли в колгосп і повели там свою розкладницьку роботу (колгосп „Червоний літак”, ім. Криленка, ім. Василенка). Більшість комуністів цих колгоспів (ТОМАШ – голова правління колгоспу ім. Криленка, САДОВОЙ – голова правління „Червоний літак”, Велигорський – голова правління колгоспу ім. Василенка) не тільки не повели боротьби, але й загубили класову чуйність в боротьбі з куркульським елементом, куркульською агентурою, ледарями, дезорганізаторами колгоспного виробництва, своєю опортуністичною практикою черговості роботи та посиленням на різні об’єктивні причини, за якими намагалися заховати свою злочинну бездіяльність, внаслідок чого ми маємо:

В колгоспі „Червоний літак” льону не обмолотили і не розстелили, скошене просо ще і досі знаходиться на полі непов’язаним, колгоспні бригади дезорганізовано, серед бригад

повна знеосібка, бригадири не відповідають за якість роботи і виконання їх в установлені строки.

3) Стан комсомольської роботи в колгоспних осередках незадовільний, виховавча робота серед колгоспної молоді не переводиться та й навіть не організована, зразкової роботи комсомольців в колгоспній бригаді немає, а серед комсомольців багато випадків порушення труддисципліни, пияцтва, симуляції, причому порушників труддисципліни до відповідальності не притягують – захищають їх. Комсомол не зумів організувати соцзмагання та ударництва.

Наказую:

1. За слабе керівництво партроботою, а також за слабу боротьбу із саботажниками, порушниками труддисципліни, за не організацію колгоспно-виробничого активу на своєчасне виконання і боротьбу за якість робіт (боротьба з втратами), за слабе переведення парт масової роботи, внаслідок чого по колгоспу „Перекоп” і „Червоний літак” не виконано господарчої роботи, не здано натуроплати МТС, затягнуто молотьбу і інше, за відсутність боротьби по реалізації постанови РНК і ЦК ВКП(б) від 20.07.1933 року щодо обробки і переробки льону – секретарям партосередків колгоспу „Перекоп” т. Кулазі, колгоспу „Червоний літак” ПОЧЕПНІ, які заслуговують сурової парт кари, але ураховуючи заяву т. Кулаги, що він останній час був хворий, а т. ПОЧЕПНЯ декілька днів працює за секретаря партосередку, обмежитися категоричним попередженням їх, що коли в найближчий час не буде досягнуто переламу в роботі, вони будуть притягнуті до найсуворішої парт відповідальності.

2. Голові правління колгоспу „Перекоп” члену партії т. Ледовому і голові правління колгоспу „Червоний літак” кандидату партії с. САДОВОМУ за не реалізацію постанов ЦК і РНК щодо збирання і переробки льону, за затування строків у збиранні хліба, картоплі і іншого, за затування обмолоту хліба і не здачу натуроплати МТС, за не забезпечення догляду за схороненням і про сушкою зерна, оголосити догану, попередивши їх, що коли на протязі 5 день вони не забезпечать виконання основних робіт з натуроплати, не перебудують

методи керівництва бригадою і не замінять труддисципліну в бригадах, вони будуть притягнені до суворішої відповідальності.

3. Голову правління колгоспу ім. Криленка кандидата партії т. ТОМАША, за відсутність класової чуйності, за недбайливе відношення до свого діла, на 12 жовтня не скошено 35 га гречки, не зібрано з поля 10 га та 30 га проса, що ще і зараз знаходиться на полі, за не здачу 18 цнт зерна державі, справу на нього передати до Міської Контрольної Комісії про перебування його в лавах партії. Вважати за неможливе перебування т. ТОМАША головою управи артілі ім. Криленка. Просити Чернігівську міську прокуратуру притягнути до судової відповідальності винних осіб за зроблені втрати та за псування колгоспного хліба.

5. Зобов'язати секретарів партосередків Кулагу і ПОЧЕПНЮ в 5-денний термін ліквідувати всі недоліки в партійно-масовій роботі, дати допомогу і здійснити партійне керівництво в комсомолі, організувати дійсну боротьбу на виконання директиви РНК і ЦК ВКП(б) і на основі цього розгорнути ударництво в бригадах, а також піднести провідну роль комуністів і комсомольців в колгоспних бригадах.

7. Старшому агроному МТС т. Чубу перевірити в останніх колгоспах стан переробки льону, а також охорони зерна, як організовано сушку зерна, а також установити збитки по колгоспу ім. Криленка через безгосподарність управи колгоспу.

Начальник Політвідділу Котівської МТС ПЕТУШКОВ

23 жовтня 1933

„М'ясоподаток на 1934 рік”

Річні та кварталні плани обов'язкової поставки м'яса колгоспами з усупільненою худобою та колгоспами з товаровими формами визначаються комісією в складі: голови Міськради, Міськпостачу, Міськзаготхудоби та Міськземвідділу з обов'язковим притягненням представника зацікавленого колгоспу; і затверджуються ці плани по кожному колгоспу і фермі окремо президіумом Міськради.

Зазначена комісія розпочне свою роботу з 26 жовтня в кабінеті голови Миськради з таким календарним планом роботи: на 26 жовтня викликаються представники колгоспів сел – Анисів, Бобровиця, Великих Осняків, Гущина, Звеничева, Котів, Киїнки, Количівки, Лукашівка, Нового Білоуса, Петрушина, Пісок, Роїща, Свинь, Сядричі, Сибереж, Рябців, Полуботків, Півців, Старого Білоуса, Халявина, Хмільниці, Терехівки, Янівки.

26 жовтня 1933

„До 30 жовтня закінчити зяблювання”

Ми занадто погано провадимо зяблеву оранку, виконавши план тільки на 57,3%.

Це можна лише пояснити небажанням керівників колгоспів, сільрад та секретарів партосередків боротися за вивершення планів зяблевої оранки; особливо в Куликів ці, де вибрано на зяб тільки 7,8%, Коти – 14,5%, Петрушин – 17,2%, Роїще – 19,7%.

Тут відсутня наполегливість у роботі, є порушення труддисципліни, невихід на роботу, не дивлячись на те, що ці сільради мають велику питому вагу в загальному плані підняття на зяб по нашому району.

26 жовтня 1933

„Список відсталих сільрад у зяблевій оранці”

На 21 жовтня

1. Куликівка – 12,4% (голова сільради БАТУХНО)
2. Жидиничі – 6,1%
3. Клочків – 18,3%
4. Сивки – 12,4%
5. Жукітки – 10,3%
6. Коти – 14,5%
7. Черниш – 10,2%
8. Петрушин – 17,2% (голова сільради ШУРУБЕНКО)

29 жовтня 1933

„Чи довго ще буде безгосподарність?“

Рейд РСІ та сількорів

Чимало колгоспів Чернігівської приміської смуги по-бойовому впоралися з сільськогосподарськими роботами, зокрема з обмолотом врожаю, зі збереженням врожаю, підготовкою до зимівлі худоби і вже навіть почали готуватися до весняних сільськогосподарських робіт.

Але в колгоспі „Червоний літак” (село Петрушин) ще і зараз діється багато неподобств тому, що немає більшовицького проводу в колгоспі, тому, що комуністи стоять осторонь колгоспного життя, не організують колгоспників на боротьбу за повноцінний трудовдень, на охорону зібраного врожаю. Сільські організації бездіяльні, окремі керівники пиячать. Управа колгоспу замість перевадити масово-виховавчу роботу між колгоспниками, взялася за голе адміністрування, що полегшує зривницьку роботу класово-ворожого елементу.

Бригада, що її організувала редакція „Колгоспна перемога”, 25 жовтня виявила: бригадир по молотьбі тов. СІРІЧЕНКО Дмитро Сергійович систематично пиячить з машиністом по молотарці тов. ТАРАСЕВИЧОМ Федором Семеновичем. На току, де проходить молотьба, повна безгосподарність: багато погнило соломи, обурин, солону погано скиртують, хороша перемішена з гнилою соломою, таке скиртування загрожує гибеллю всій соломі.

Помолочене жито лежить невіяним, скирти проростають, дуже багато розв'язаних снопів, по яких їздять підводами, витирають зерно, через що є багато втрат. На другому току, де 3 дні тому закінчили молотьбу, ще й досі солону не заскиртували.

Такий стан і на току, де молотили горох, тут скирти були заскиртовані, але через те, що не було догляду, їх зруйнували свині. На це ніхто не звертає уваги. Скирти вівсяної соломи, які треба берегти, щоб забезпечити худобу харчами, заскиртовано, але погано, не огребемо добре, не завершено скирт, через що солома псується. Взагалі в колгоспі загинуло багато соломи, особливо вівсяної, різних культур обурин.

Те ж саме і з сіном. Полевод тов. КИСЛОВЕЦЬ часто роз'їждає по полю, але що в Круглому болоті гине 56 кіп сіна, не окутані стоги, а тому їх об'їдає скот, він цього не бачить, навпаки, хотів обдурити бригаду, мовляв, „все добре”.

На загальному дворі лежать буряки, картопля. Худоба їсть її та топче. Без догляду картопля почала гнисти. Приймають картоплю без будь-якого контролю, тому чимало картоплі розкрали і зараз розкрадають.

Організація праці погана, в бригадах існує повна знеосібка: колгоспники і відповідальні особи не виконують ухвал управи колгоспу, постійних бригад в колгоспі нема.

Заввиробництвом тов. ШИХУЦЬКИЙ байдуже відноситься до своїх обов'язків – трудова дисципліна занепала.

Рахівник ЮЩЕНКО займається шкідництвом, він ще за вересень місяць не записав в книжки колгоспникам трудоднів. Тяглова сила в поганому стані, збруя до жодного коня не підігнана. Це призвело до того, що 25% коней з попсованими спинами, а 3 коней через поганий догляд та хижацьке поводження зовсім непридатні до роботи, але викрити тих, хто цих коней покалічив, конюх ТЕСЛЕНКО Микола Олексійович не бажає.

Таке господарювання призвело до того, що з колгоспниками ще за минулий рік не провели грошових розрахунків. Замість запланованих на трудодень 7 кг зерна, колгоспники одержують тільки 2 кг, та й то який вже проріс.

Голова колгоспу САДОВИЙ, знаючи про ці неподобства, обмежувався тільки тим, що штрафував колгоспників та відсилав до седнівської міліції тих, хто не виходив на роботу, часто штрафували не тих, кого слід, а це в великій мірі дезорганізувало роботу.

По відношенню до керівників САДОВИЙ проявив м'яккотілість, тому останні халатно ставились і ставляться до своїх обов'язків.

Такий стан в колгоспі „Червоний літак” вимагає негайно вжити заходів та притягнути до карної відповідальності тих, хто

заважає йти до заможного колгоспного життя, тих, що зробили неповноцінним трудовдень.

Бригада: ХОМЕНКО, БУШТРУК, ЛУК'ЯНЕНКО

2 листопада 1933

„Комсомольці – на передовій позиції у боротьбі за тваринництво”

В окремих колгоспах та сільрадах не закінчено зяблювання: Куликівка, Коти, Петрушин. Тут не поєднали цієї роботи з виконанням інших першочергових робіт, не мобілізували колгоспного активу на забезпечення врожаю наступного року.

2 листопада 1933

„Борімося за збереження тваринництва”

Виробнича нарада при Політвідділі

30 жовтня при Політвідділі Котівської МТС відбулася нарада в справі підготовки худоби до зимівлі, на яку зібралися завідуючі товарових ферм, бригадири, конюхи, доярки та колгоспний актив.

На нараді виступив з доповіддю про підготовку худоби до зимівлі начполітвідділу тов. Петушков.

- Наші колгоспи та їх керівники не приділили достатньої уваги тваринництву, щоб покращити його стан, не забезпечують вчасної підготовки приміщень для худоби, по-шкідницькому ставляться до коня, внаслідок чого ми вже маємо випадки в колгоспах Халявіна, Бобровиця, Петрушина, коли кобили абортують, а шкідників не притягають до відповідальності, не мобілізують проти них громадської думки.

7 листопада 1933

„Бойова перемога”

Колгосп „Ленінський шлях” Куликівської сільради до Жовтневих свят виконав хлібопоставки державі на 100% та виплатив натуроплату МТС зерном та картоплею. Повністю здано картоплю державі.

Закінчили здавати сіно та виконали повністю м'ясоподаток.

Голова колгоспу Шевченко
Голова сільради БАТУХНО

5 грудня 1933

„Піднести боротьбу за більшовицькі колгоспи”

1 грудня відбулися по селах кущові партійні збори з питання про підсумки рішень листопадового об'єднаного пленуму ЦК і ЦКК КП(б)У.

Тт. НЕДІЛЬКО с. Петрушин, Леоненко с. Халявин, Борисько с. Чорторійка поставили питання – негайно в кожному колгоспі приступити до організації гуртків по оволодінню агротехніки, висунути кращі колгоспні кадри на відповідальні ділянки роботи в бригадах та колгоспі.

11 грудня 1933

„Перевибори партійних органів – перетворимо на боротьбу за якісне готування до весняної сівби”

9 грудня відбувся пленум МПК і МКК з питання – перевибори партійних органів.

Товариші, які виступали на пленумі, зазначали, що партійні осередки, як міста, так і села, недостатньо боролися за виконання директив партії, а тому ряд колгоспів сел: Івашківка, Петрушина, Хмільниці та інші мали великі витрати врожаю, послабили більшовицьку пильність, а куркуль, скориставшись цим, шкодив нашому колгоспному будівництву.

23 грудня 1933

„Про перебіг обробки і здачі льону державі”

Постанова дирекції і Політвідділу Котівської МТС з 20.12.1933 року

Виконавши ряд основних робіт по сільському господарству 1933 року, колгоспи і їх керівники виявили недбайливе відношення особливо до обробки і здачі державі технічних культур, зокрема льону волокна й насіння.

В колгоспі „Червоний літак” – голова ШЕВЧЕНКО, секретар кандидатської групи НЕДІЛЬКО, здано насіння 10,9%, волокна – 32,9%.

За опортуністичне ставлення до рішення ЦК партії про виконання задачі льоно-волокна-насіння:

Голові колгоспу „Червоний літак” т. ШЕВЧЕНКУ, секретарю кандидатської групи т. НЕДІЛЬКУ, партторгу з колгоспу ім. Буденного т. Рахліну, секретарю партосередка з колгоспу „Більшовик” т. Серновцю (всі працюють недавно) – винести попередження: якщо до 25 грудня не буде корінного зламу в задачі льоно-волокна й насіння, який би забезпечив цілковите виконання планів, до них буде вжито суворіші покарання.

Директор МТС МАЛИЙ

Зам. начальника Політвідділу ОНИЩЕНКО

23 грудня 1933

„Кушові партзбори приміської смуги”

Відбудуться за таким порядком денним:

1. Звіт МПК за роботу та вибори делегатів на міськпартконференцію.

Роїщенський куш: Роїще, Хмільниця, Сибереж, Великі Осняки, Петрушин, Івашківка, Куликівка.

МПК. Політвідділ Котівської МТС

29 грудня 1933

„Петрушинський партосередок включився у виробничо-культурний похід”

Партійний осередок села Петрушина включився у виробничо-культурний похід та в роботу щодо перевиборів партійних органів.

В колгоспі з загальної кількості 110 плугів, що треба відремонтувати, – відремонтовано 50.

Щоб полегшити роботу коней у весній сівбі, колгоспники привчають корів, виготовляють ярма: бригадир 6-ої бригади тов. СЕРИЧЕНКО Дмитро привчив ходити в ярмі власну корову і цим дав приклад для колгоспників своєї бригади.

Щоб розгорнути якнайширше культпохід, визначили 20 зразкових хат, що повинні стати за приклад для інших як треба дотримуватись чистоти в хатах та як повинен колгоспник жити культурно.

Перешкоджає в роботі культ штабу голова ДЕВ'ЯТЬ Ольга: вона зриває роботу культпоходу, не виконує ухвал партосередку щодо пошквалювання роботи, партосередок за це виніс їй догану, але мало цього, треба щоб ДЕВ'ЯТЬ О. Давала приклад для всього штабу.

До дня відкриття партконференції в 5-ти бригадах відкривають хати-читальні. Регулярно працює гурток партнавічання, де крім членів партії навчаються 46 чоловік з колгоспного активу, серед них – 13 жінок. На гуртку вже проробили рішення листопадового Пленуму ЦК і ЦКК КП(б)У.

НЕДІЛЬКО і КОЛОМІЄЦЬ

***   ***   ***

III.

Рік 1934-й:

ШТРИХИ

1934

ПРОТОКОЛИ ЗАСІДАНЬ БЮРО ЧЕРНІГІВСЬКОГО МІСЬКОМУ КП(б)У

---

11 січня 1934

Протокол № 1 засідання бюро Чернігівського міськпарткому.

6. Про розукрупнення колгоспів.

Санкціонувати розукрупнення колгоспу ім. Василенка с. Івашківка на 2 колгоспи, та „Червоний літак” с. Петрушина на 2 колгоспи.

Зобов'язати МЗВ тов. Львова відповідно оформити розукрупнення.

17 січня 1934

Протокол № 2 засідання бюро Чернігівського МПК КП(б)У.

9. Про мобілізацію коштів з міської парторганізації на роботу секретарями колгоспних партосередків, парторганами, згідно листопадового пленуму ЦК та Облоргбюро.

Пересунути на партроботу в колгоспи:

ДАШКО – головою колгоспу „Всесвітній Жовтень” (с. Анисів)...

Для остаточного вкомплектування партмережі колгоспів Котівської МТС виділити із складу мобілізованих 10 комуністів, персонально: ДАШКО, Борщевський, Сидоренко, Лісоковський, Юровицький, Лісницький, Казиміров, Гайсенко, Сіверинський, Копійка.

Запропонувати всім тим товаришам протягом трьох днів виїхати на села. Секретарям партосередків простежити за вчасним виїздом цих товаришів.

16. Стан боротьби з висипним тифом та про покращення санітарного стану міста.

МПК констатує, що в епідемічному відношенні як стан міста, так і приміської смуги є досі небезпечний. МПК ухвалює:

9. За те, що голови сільрад Гущина, Київки, Полуботок, Рябців, Петрушина досі не встановили душових установок, що були надіслані їм безкоштовно інспектурою охорони здоров'я, головам цих сільрад зауважити та зобов'язати їх до 28 січня встановити душі та пустити їх в експлуатацію.

8 лютого 1934

Протокол № 6 засідання бюро Чернігівського МПК КП(б)У.

2. Про пияцтво комуністів на селі.

1. Відмітити наявність в низці партосередків поширення пияцтва як серед керівників села, так і рядових комуністів (Жеведь, Лукашівка, Навози та інші), що є наслідок незадовільного розгортання внутріпартійної та масової політичної роботи серед комуністів, комсомольців та позапартійних, також недостатньої боротьби з цими хворобливими явищами з боку партосередків.

2. Доручити тов. Беренгольцу та тов. Шику перевести масову перевірку стану м/л виховання та внутріпартійної роботи в партосередках.

3. Доручити МКК негайно розглянути справи тих комуністів, які систематично пиячать, дискредитують своїми

вчинками парторганізацію, притягнувши до найсуворішої відповідальності.

6. Про надання проддопомоги селам приміської смуги.

Затвердити розподіл 300 пудів проддопомоги для колгоспників та одноосібників по таким селам:

Козел	- 60 пудів
Киїнка	- 20
Петрушин	- 40
Антоновичі	- 40
Шибиринівка	- 20
Жукотки	- 20
Івашківка	- 40
Черниш	- 40
Зайці	- 20

15 лютого 1934

Протокол № 8 засідання бюро Чернігівського МПК КП(б)У.

7. Про стан та роботу Жеведьської сільради.

Окрема постанова:

Зважаючи на заяву тов. Петушкова про пияцтво та часту відлучку з села голови сільради села Петрушина тов. БАТУХНА, доручити тов. Рижкову перевести розслідування цієї справи.

27 лютого 1934

Протокол № 10 засідання бюро Чернігівського МПК КП(б)У.

22. Про наслідки перевірки стану в с. Петрушині.

1. Прийняти до відома інформацію тов. Петушкова про те, що факти, визначені в матеріалах, що деякі сім'ї в с. Петрушині голодують, не підтвердились.

2. Голову сільради тов. ШУРУБЕНКА за систематичне пияцтво та за те, що розповсюджує провокацію про голодування селян в с. Петрушині, з лав партії виключити й з роботи зняти.

3. За невиконання (членом президії Міськради) тов. Дещенком доручень МПК в справі виїзду його до с. Петрушина для перевірки роботи сільради тов. Дещенку зауважити.

10 березня 1934

Протокол № 11 засідання бюро Чернігівського МПК КП(б)У.

37. Про кандидата КП(б)У Садового (матеріал Політвідділу МТС).

Оскільки САДОВОГО Політвідділом віддано до суду за розкладницьку роботу в колгоспі та доведення тягла до поганого стану, виключити тов. САДОВОГО з кандидатів КП(б)У.

21 березня 1934

Протокол № 12 засідання бюро Чернігівського МПК КП(б)У.

11. Про наслідки перевірки дописів по с. Куліровка.

2. Голову сільради с. Куліровка тов. БАТУХНА за систематичне пияцтво та дискредитацію Радвлади на селі, за що його віддано до суду, - з лав партії виключити.

(ДАЧО. Фонд П-616, опис 1, № 190, 191)

***   ***   ***

1934

ГАЗЕТА „КОЛГОСПНА ПЕРЕМОГА”

---

20 січня 1934

“Не здам першості моєї бригади”

“Сьогодні – я призовник, декілька днів тому – я бригадир колгоспної бригади колгоспу “Червоний літак” (с. Петрушин). Як призовник, такі бригадир колгоспної бригади – звання почесне!”

Так розпочав свою промову на зборах допокличників призовник села Петрушина бригадир колгоспної бригади тов. КОСТЮК.

1933 року, ще на початку весняної сівби, бригада, де я працював, не виходила з прориву, бувшого бригадира тов. КАЧНОГО це не турбувало, він замість того, щоб організувати роботу в бригаді, пиячив, приходив п’яний в бригаду, дезорганізував колгоспників, не подавав їм прикладу як бригадир.

Ясно, що з таким бригадиром і бригада не могла вийти з прориву, даром же тов. Сталін сказав: “нема поганих колгоспників, а є погані керівники”.

Я, як майбутній червоноармієць, відбувши допризовну підготовку, зобов’язуюся чесно працювати в бригаді, як бригадир, буду добре керувати бригадою і запевняю, що моя бригада не здасть першості, яку завоювала в підготовці до весни.

XVII партз’їзду мій найкращий подарунок буде 100-процентний ремонт сільськогосподарського реманенту бригади, повне та якісне очищення насіння для посіву, зобов’язуюся бути ударником, і викликаю на змагання призовника з моєї бригади – тов. ТЕЛЕНЯ.

Призовник **КОСТЮК**

3 березня 1934

“Про Садового й Шихуцького”

Наказ № 19 по Політвідділу Котівської МТС з 25 лютого 1934 р.

Перевіряючи стан колгоспу “Червоний літак” (с. Петрушин), Політвідділ виявив, що бувший голова колгоспу, кандидат партії тов. САДОВИЙ та член управи колгоспу тов. ШИХУЦЬКИЙ до своєї роботи відносилися надзвичайно недбайливо, по-шкідницькі (щоденні п’янки, розврат, вимагательство).

Своїми шкідницькими діями ці “керівники” довели колгосп до великих втрат під час збирання врожаю та до того, що в буртах погнила вся картопля, яка була призначена для розподілу колгоспникам на трудодні.

Зараз САДОВИЙ працює головою управи колгоспу “Ленінський шлях” (с. Терехівка), там він теж продовжує вести розкладницьку роботу, не виконав вказівок начальника Політвідділу про запарку січки, про догляд та схорону коней, чим довів 30% коней до поганого стану. Частина коней вже має вошивість.

САДОВОГО, кандидата партії, за це з роботи голови управи колгоспу “Ленінський шлях” зняти. Справу на САДОВОГО та ШИХУЦЬКОГО передати до прокуратури з тим, щоб притягти їх до судової відповідальності.

Про перебування тов. САДОВОГО в лавах партії передати до МПК для виключення його з лав партії.

Начальник Політвідділу Котівської МТС ПЕТУШКОВ

***   ***   ***

Голодомор 1932 - 1933

спогади

Микола Федорович БАРАБАШ (1924 р.н.)

Лідія Мефодіївна БАРАБАШ (1928 р.н.)

Вулиця Зелена, 31

Записала Авраменко Ірина Іванівна,

17 листопада 2003р.

Ходили до сусідів просити хліба. На полі збирали квіти конюшини, листя липи та полову. Перетирали в ступі і потім пекли хліб. Він був терпкий і неприємний на смак. Ходили на поле біля Товстоліса, збирали гнилу картоплю.

Сім'ї не було. Тільки батько, що працював у колгоспі, бо тих, хто не йшов у колгосп, виганяли з дому і забирали худобу.

По селу ходило 12 чоловік із партії. Серед них були РУБАШЕНКО, Даван (?), ДЕВ'ЯТЬ і чоловік, якого в селі прозивали „Сиса”. Вони збирали податок

Ніна Пилипівна БИЧИК (1929 р.н.)

Записав Горобець Сергій Михайлович,

20 лютого 2001 р.

Біля нас, на Низу, жили баришні Михальовичі (Євдокія та Надія Шихуцька – *С.Г.*) – у вулочці, де ДАШКОВА Галя і БУРСИМ Ніна. Коли був колгосп „8 березня”, в їх хаті були ясла, а потім розбурали і перенесли. Барिशень було двоє, їх звали Надя й Дуня. Батько мій, ДАШКО Пилип, був у армії, на війні 1914-го, да прийшов поранений, а хата наша стояла, де тепер живе КИСЛОВЕЦЬ Микола Степанович, син Степана Ларіоновича (вул. Садова, 1 – *С.Г.*), і якийсь же був пожар

великий (у 1918 році – *С.Г.*), то його все згоріло. А був у батька брат Федір, так той на війні загинув, убитий десь під Перемишлем, так батько казав. Так ці Михальовичі пустили мого батька пожити, вони по сусідству жили. Як їх вигнали, мій тато прийшов у прийма, а потім і баришні у нас жили. Я пам'ятаю, що Дуня померла у 1934 році, у нас у хаті...

У Михальовичових служили челядники БРАГИНЕЦЬ Данило Наумович (родом з Великої Вісі), пам'ятаю його білим таким дідом, а ще Ганна Демидівна, начебто, ДАШКО. Вони служили в них, а як одружилися, так пани дали їм лісу на хату. Побудувались вони, в тій хаті зараз живе ЛУК'ЯНЕНКО Василь Григорович (вул. Чернігівська, 35 – *С.Г.*). Їх розкуркулили за те, що челядниками були. Так вони в ямці зимували – земля, а зверху соняшників накладено і всякого такого. Вони в колгосп не пішли, ото так зробили з ними, прогнали з хати... А в Дуні чи заворот кишок, чи ще щось, так вона здорово мучилась перед смертю, кричала, терзалась. Чи, може, апендицит в неї був... А зима була така, мороз мо' 34 градуси! І вона як померла, то два-три дні у нас в хаті лежала, не можна було ями викопати. Поховали її на нашому кладовищі.

А друга – Надя, – вона все ходила в ліс, поки в нас жила. Потім перейшла до Утвиних, бо до нас бабуся перейшла, мамина мама – тісно стало. В ліс по ягоди, по квіти ходила, до нас заходила. А там пішла в ліс і, казали, в лісі померла. Як переходити через Джерело в ліс, урочище там, наче – Альос, так понад канавой, ліворуч від дороги, там була могилка. Ми ще дітьми часто туди бігали, так пам'ятаю, що була могилка

Баришні до нас часто заходили, мені якось дали марселеве одіяло. Були в нас фотографії їх, альбоми їхні – чимало було, так вже нічого не залишилось. Сад у них був великий, де вони жили. І будинок – кімнат багато, а крите соломною. Ото там ясла потім були, так і я туди ходила. Книжки в баришень були, товсті такі, мама читала їх на печі мені, віршики якісь. Хороші люди були, нікого не обідили.

***   ***   ***

Ольга Андріївна БОГУЛЯ (1910 – 1990-ті)

Із книги В. Дрозда „Пришестя”

Ольга Богулиха ще жива. Принаймні жива була, коли я востаннє навідувався в свій Петрушин, на похорон Мотрони Тихонівни. У церкві вона тулилася до півчих і підтягувала своїм тріснутим старечим голоском. Півчі непомітно відштовхували Ольгу плечима, там своя конкуренція: півчих садовлять за поминальний стіл і щось перепадає від попа. Але жила вона уже на іншому кутку села, у хатині якихось родичів, що переїхали до Чернігова. Уже не було на світі її старшого сина Миколая і онука не було, Володьчиного сина. І не було хатки на хуторі, розсипалася на порох, як і Палажчина, тепер там бур'янище. Хатка стояла на узвишші, а до вулиці скочувався просторий, зелений, зарослий споришем двір. І хатка Ольжина, і двір, і садок біля хати – то все моє дитинство. І досі часом сниться мені, як повертаю крутьолку, відчиняю двері, оббиті ганчір'ям та соломою, і ступаю босими ногами на земляну долівку. А від мене під піл тікають цибаті болотяні птахи, що зимували в Ольжиній хатині. Їх, підранків, приносив із болота її син Миколай, чередник. Усе дитинство дружив я із її молодшим сином – Володькою. Уже працюючи в Олишівці, у редакції районної газети, провідав сестру та батька. Із Петрушина вантажівкою віз мене Халявинським шляхом Володя БОГУЛЯ. Він шоферував у Чернігові і теж вертався на роботу. Був ранній передосінній ранок, сонце золотило верхів'я верб вздовж шляху. „У тебе є жінчина?” – запитав Володька. І з гордістю повідомив: „У мене є жінчина...” Дитинство наше закінчилося. Володька побудувався в Чернігові, більше ми з ним не здибувалися. Миколай ще раніше пішов у прийоми, на Низ. Ольга доживала віку у своїй хатці на Хуторі, поки хатка і завалилася. Синам вона не вельми треба була. Особливо невісткам. Із невістками вона не жила. Одну зиму няньчила онука у Володьки, але напровесні повернулася на Хутір. Десь у ті роки, ще в хатці на бугрі, я і записав на диктофон її балачку...

- Дак се ж ми уже перед війною сею на Хутір перебралися. Построївся він, Борис мій, два годочки пожив, пішов на фронт і

голову поклав. Зруб купили ми у Листвені, у вдови, клуня була. Непутящее деревйочко. Але в своїх руках. „Поштукатурю, - казав, - і добренько буде”. Хіба ж думалося-гадалося, що се на всю жизнь мою горісну йон буде? Плотник був такий, що усе геть сам умів: і стріхи крив, і в колгоспі робив, і по людях ходив, із батьком. Батько його теж був майстер. А як оженилися ми, то жили у тому ж дворі, що й батько його. Пожили років півтора, мо', і два. Дак Миколай, братеник його, середульший, кріпко погано життя своє вів. Жінок побагату мав, дітей розпространив багато усюди. Ну й життя у нього таке пішло, що нас уже ідуть описувать. Трусять нас, і ми через нього горюємо (...) А далей дішло до того, що Миколай, як нас удома нема, залізе в скриню, хліба набере із пуд і які грошики, діне хтозна-куди, проп'є. А йон, братеник Борисів, кріпко горілочку любив. Доходило, що й за груди вони одне одного хапали. Я ж плачу, дитя мале уже у мене стало. (...) І до того дійшло, що ми відділилися.

А в Загальному дворі, що біля Хутора, де ото ти дитиною усе свинок пас та книги прочотні глядів, отамочки Ковганкові хати стояли. Кімнати такі хороші. У тому дворі свинарня була. Борис звернувся до начальників, що жить нам нема де, а вони сторожем його ставлять. А він і каже до начальників: „Я сторожувать буду. Але продайте мені хати ці. А буде в жисті поворот новий і хазяїн на них знайдеться, то я – вийду”. Начальники погодилися, оцінили ті хати у дві чи три тисячі. Купили ми під зиму і вселилися, перетягли усе своє. І за сторожа уже Борис мій. Сторожує се він, а щеня кожної ночі аж охрипне, лелече так, лізуть у комори, ключі підбирають. Одганяє Борис, не дає руки вмочить у колгоспне. А не даєш лапи вмочить, так що ж, спалить тебе треба. Нажив вороженьків. Підпалили ті хати, і ми чистенько ж попеклися, такеє горенько перенесли. (...)

Узяли ми та й недогарки тії продали. Купив ПІНЧУК. А ми нащо – одному батьку і другому? Перезимували якось, аж на тобі – тридцять третій. Голод. Уже ж діватися нам нема куди, пухли. Останні рубці продали, та все ж якось підтримували один одного, щоб від голоду не подохнути, сяк-так вижили.

Анастасія Іллівна Г Е Р М А Н (1922 р.н.)

Вулиця Лісова, 5.

Записав Горобець Сергій Михайлович,

9 березня 2001 р.

В голод я в Чернігові літом у тітки жила на утриманні. Дядько робив на Заготзерно, так було повно хліба. І мама на свинарні, та й батько в цегельні... Знаю, що ЙОВЕНКО Афанасій – вони і котів, і собак їли. А самі вижили.

Баршні померли. ЛЕОНЕНКО Мотрю ще й пригощали... Заможні такі дві жіночки. Будинок у них гарний, по вулиці Садовій (там тепер ДАШКО Галина живе на тому місці). Здоровенний був дід, гарний. Голова МИРОНЬКО віддавав той будинок моему чоловікові: „Ставай бригадиром – і на тобі будинок”. А він: „Не хочу людського, сам був сиротою”. Жили вони нікому нічого, самі собі – незаміжні дві сестрички, порядні, симпатичні. З людьми обходились добре. І сад у них був гарний.

Одна від голоду померла в лісі (Тесленків ліс – Альос). Пішла вона, бідна, в ліс, і там померла. Я й сама ходила до них: проста одіж, культурні жіночки, спілкувались з людьми по-доброму. Але наче соромились людей. Збідніли, не були вже багатими. А будинок їхній і тоді в землю ліз, там ясла були потім...

***   ***   ***

Записав Батухно Дмитро Володимирович,

листопад 2003 р.

Голод настав раптово. Відразу ніде не стало хліба, люди почали вмирати страшною смертю. Мій дядько служив охоронцем на зерновому заводі. Цей завод був повністю завалений зерном, але нікого й близько не підпускали до цього заводу.

Щоб була хоч якась їжа, люди закопували в землю зерно. А потім виймали і пекли хоч якийсь хліб. В ті часи померло дуже багато людей. В нашому селі траплялись випадки, що люди від того, що не було чого їсти, їли собак та котів. Але головною

стравою була трава, коріння, однак довго на таких харчах люди не могли жити і врешті-решт помирали.

Найбільш жорстоко з людьми поведився тодішній голова колгоспу.

Марія Іванівна З Е В Ч Е Н К О (1925 р.н.)

Вулиця Зелена, 34.

*Записала Телень Юлія Анатоліївна,
17 листопада 2003 р.*

Все, що я пам'ятаю, це те, що хотілося їсти. Ми рвали листя з дерев. Збирали конюшину на хліб. Перетирали і вкидали до тіста. А який то був хліб! Трава, але печена. Продавали одяг за хліб.

Одного дня до нас у хату зайшов солдат і, побачивши ступу, у якій була жменька гречки, взяв банку з гасом і вилив у ступу.

Батьки працювали у колгоспі і там їм давали невеличкі пайки, а вдома була корова. Так і пережили. З сім'ї ніхто не помер.

Ганна Матвіївна З Е Л Я К (1924 р.н.)

Вулиця Лісова, 30.

*Записав Батухно Дмитро Володимирович,
листопад 2003 р.*

Коли почався голод, мої батько й мати померли, залишилась я, мій брат і дві сестри. Щоб хоч щось їсти, товкли полову і пекли хліб. Але цей хліб був дуже несмачний. Такий, що не можливо було їсти. Ще збирали гнилу картоплю, кілька разів відварювали і товкли. До того ж видались такі роки, що на полях не родила картопля, але в нашому селі було багато грибів, ягід, ловилась риба і с'як-так проживали.

Катерина Григорівна Й О В Е Н К О (1927 р.н.)

Вулиця Чернігівська, 9.

*Записала Йовенко Анастасія Олександрівна,
листопад 2003 р.*

Мені було 6 років. Мерли люди, в хаті могли вмерти троє людей. Їли полову, товкли і випікали. Обривали липовий лист і пекли ладки. Їли коней. У бригаді почали красти коней.

У кого можна було ще трохи жити, все забирали: одяг, їжу. Людей гнали в колгоспи, а вони не хотіли.

Марія Антонівна К И С Л О В Е Ц Ь (1916 р.н.)

Вулиця Лісова, 27.

Записала Авраменко Ірина Іванівна,

17 листопада 2003 р.

Я була мала і тільки пам'ятаю, як сусідів виганяли з хати. Мати голосила, діти ридали, а чоловік стояв як укопаний. Вони просили, але ніхто не слухав.

Пам'ятаю, як ходили до Товстолісу по гнилу картоплю і гнилі буряки. Їжа була нестерпна, але ми їли. Батьки були у колгоспі, в сім'ї ніхто не вмер.

Ганна Степанівна Л О Б А С (1920 р.н.)

Вулиця Зелена, 2.

Записав Горобець Сергій Михайлович,

18 травня 2001 р.

Голоду в нас не дуже якось було. ПОЧЕПНЯ, не пам'ятаю як звати, та спекла хліб з полови самої, аж куриця вскочила в хату й чисто розгребла той хліб, бо сама половина. Це вона потім розповідала, я й запам'ятала. Пекли з клевера, і з зеленого листя, так хліб тоді такий зелений-зелений. Хто на роботу в колгосп ходив, так давали хліб з коноплі. А потім воно якось, може голова витребував, давай привозити звичайний білий хліб і по куску доброму давали. А в нас я ходила і брат, так було легше.

Багато людей в голодомор померло. І попухли. Неподалік жив ТЕСЛЕНОК Петро, а в нас цибуля на городі була, і він красти прийшов. Я його нагнала, а в нього оберемок цибулі. Кажу, Петро, неси вже цибулю додому, і щоб більше не ходив. А до цього він часто до нас їсти приходив.

ТЕСЛЕНКИ померли – їх було скількись братів, і всі померли. Помер ПОЧЕПНЯ Сава, дід. Мерли просто пачками.

Марія Григорівна Л О Б А С (1920 р.н.)

Вулиця Чернігівська, 9.

Записано в 2003 р.

Добре пам'ятаю цей страшний рік голоду. Позабирали в людей все: одяг, борошно – все, нічого не залишили. Але, на щастя, мій покійний батько передчув це лихо і наперед закопав у ямі поблизу будинку близько тонни зерна, тож ми не стали голодувати. Але я знаю по своїх сусідах як все це було.

Ходили на город, і я з ними на пару, збирали гнилу картоплю. Назбираємо, і раді ідемо додому готувати вечерю. Спочатку ту картоплю промочували разів три, потім варять її, а вже потім робили з неї ладки. І мені хотілося спробувати яка вона на смак, тож доводилося куштувати.

Навіть якщо у колгоспі помре кінь, вивезуть його на кладовище і залишать. А вже вечері майже все село ідуть обрізати м'ясо – обріжуть, і несуть додому, щоб хоч щось дати своїм дітям поїсти.

Олена Якимівна ЛУК'ЯНЕНКО (1921 р.н.)

Вулиця Зелена, 32.

Записано в листопаді 2003 р.

Починалося з того, як ходили жорстокі люди, чоловік п'ятнадцять, забирали всю їжу, одяг, виганяли з хат, на сніг, у мороз.

Людей заїдав голод, вони не мали чого їсти. Ходили по городах, збирали гнилу картоплю, варили і їли її. Навіть стирчки з кукурудзи люди ходили, збирали – мололи їх на борошно і ліпили з них ладки.

Люди помирали з кожним днем все більше і більше. Ідеш по вулиці і спотикаєшся через людей, уже мертвих.

Не дай, Боже, той 33-й рік!

Любов Мефодіївна Л Ь О Д О В А (1918 р.н.)

Вулиця Зелена, 9.

Записано в листопаді 2003 р.

В сім'ї помер ЛЬОДОВИЙ Андрій. Він пішов на свою ниву копати пшеничку і в пшениці помер. На той час в сім'ї була корова, вона була єдиною годувальницею.

Батько був плотником. Він і ще кілька чоловік будували комору. Їм в колгоспі дозволили зарізати лоша. Свою частину м'яса батько приніс додому. Мама довго з нього готувала їжу.

Люди пекли хліб з полови, квіток конюшини. Після того, як поорали поле, люди йшли на пашню і збирали мерзлу, гнилу картоплю і пекли з них деруни. Під час голодомору люди міняли деякі речі побуту на харчі.

Людей гнали в колгоспи. Багато людей пішли в колгосп добровільно, повіддавали своє майно. Проте були люди, які йшли проти колгоспу. Їх виганяли з будинків, забирали худобу (овець, корів, коней). Люди пухли з голоду просто на вулиці. Кожен день в селі були похорони. Гробів не було з чого робити, і людей ховали просто так.

Тим, хто працював у колгоспі, давали хлібний малесенький пайок з лляної і трішки житньої чи пшеничної муки. Мама на той час, як і всі, працювала в колгоспі. Вона більшу частину працювала на фермі, але й часто ходила на поле. З колгоспу тоді ніхто нічого не крав.

Я деякий час працювала в орендатора. В нього жилося не погано. В нього було багато худоби й харчів, і тому ми в нього їли навіть товчену картоплю з маслом.

Нас в сім'ї було семеро дітей (4 хлопчики і 3 дівчинки). Всі податки ми сплачували, ще й самообкладення 1 карбованець і страховки 9 карбованців.

Ніхто не допомагав голодуючим, адже той. Хто мав їжу, хотів ще більше зерна, картоплі.

Марфа Степанівна РУБАЩЕНКО (1922 р.н.)

Вулиця Молодіжна, 89.

Записала Дубчак Оксана Анатоліївна,

12 листопада 2003 р.

Сім'я наша складалася з батька – РУБАЩЕНКА Степана Яковича, матері – Єфросинії Гнатівни (прожила 103 роки) і

трьох дітей. Жили ми бідно. У 1933 році, під час голоду, жили в селі Петрушині. Їли їжу, яку тільки могли знайти: ходили перекопували картоплю із зими, варили конюшину, кору дуба. Мати віддала весь святковий одяг за кілограм муки.

В сім'ї під час голоду ніхто не помер.

Анастасія Григорівна С А Д О В А (1918 р.н.)

Вулиця Лісова, 17.

Записала Йовенко Анастасія Олександрівна,

листопад 2003 р.

1933-го року був голод, нічого було їсти. Їли траву, ходили на роботу голодні, пухли руки і ноги. Ходили за шматком маленького хліба з сімєнної коноплі.

Марія Миколаївна С Е Л І В О Н (1924 р.н.)

Вулиця Молодіжна, 75.

Записала Авраменко Ірина Іванівна,

17 листопада 2003 р.

Дома була корова і з того жили.

Я була мала, нічого не пам'ятаю. Лише як батьки були у колгоспі.

Одного разу батько вбив собаку, яку я дуже любила. Ми її з'їли, хоча вона була худа. М'яса вистачило майже на місяць.

В сім'ї ніхто не помер.

Дмитро Федосович С І Р И Ч Е Н К О (1924 р.н.)

Вулиця Врожайна, 56.

Записано власноруч,

1999-2001 рр.

„Голодомор в селе образовался в результате ограбления населения. Голодали не все, конечно. Часть людей, которые покорно согласились на вступление в колхоз, тем обошлось легче, а которые упорствовали, те были ограблены «до нитки», тем пришлось очень скверно. Приходилось кушать разные травы, листья деревьев, дохлых лошадей и прочее, что только можно было употребить в пищу, ничем не брезговали. Ходили

опухшие, воровали что где удастся. Таким образом в селе умерло человек 200. Учета мертвым никто не вел, и по сегодняшний день никто не знает сколько погибло в селе людей от голода.

Первым председателем колхоза был избран ПОЧЕПНЯ Феодосий Григорьевич, участник гражданской войны. На первых порах сельскохозяйственного производства проявил себя как безынициативный, и был заменен тоже таким же – САДОВЫЙ Егор Федорович его сменил. В голодное время позволял разные роскоши, вел аморальный образ жизни. Люди умирают с голоду, а он в свободное время сидит и на гармошке играет и напевает разные частушки, в этой части он был мастер.

В 1934 году хозяйство было разделено надвое: «Червоний літак» и «8 Березня». В колхоз «Червоний літак» был назначен председателем ДАШКО В.А., а в «8 Березня» - ДЕВЯТЬ Григорий Моисеевич. Бывшего председателя САДОВОГО Е.Ф. за аморальный образ жизни, за плохую хозяйственную деятельность привлекли к уголовной ответственности, он был осужден и получил срок 2 года. Отбывал свой срок в Чернигове. Получилось так, что ему пришлось возить бочки с фекалиями на свалку за город, через район «Пять углов», где постоянно были люди из Петрушина. Он этого перенести не смог, сделал побег. После чего был повторно судим и опять получил срок в два года, и в добавок еще не отработанные по первому сроку полтора года. Вторую судимость отбывал уже не в Чернигове. По окончании сроков прибыл домой и уехал на переселение в Амурскую область с семьей.»

***   ***   ***

«Массовая смертность населения в селе началась зимой 1932-1933 годов. После «энергичной работы» бригад по ликвидации кулачества в большинстве дворов все запасы продовольствия были изъяты, посевной материал тоже был конфискован. Таким образом, часть населения осталась без средств существования (которые упорно сопротивлялись вступать в колхоз). Вынуждены были есть павших лошадей (в то время был большой падеж лошадей), ловили собак, кошек.

Весной начали употреблять разную зелень, листья деревьев, крапиву, Лободу и все, что можно было хоть чуть-чуть употребить.

Реакции со стороны властей никакой не было. Наоборот, актив села во главе с САДОВЫМ Егором Федоровичем устраивал пышные вечера. Сам САДОВОЙ хорошо играл на гармошке, и таким образом продолжалось такое веселое «житье».

Мертвых хоронили без каких-либо почестей. С почестями хоронили одного из активистов села – ЛОБАСА Василия Константиновича (самого отъявленного своей жестокостью), убитого из винтовочного обреза. При вскрытии в животе оказалась не пуля, а просто обрубок толстой проволоки. Хоронили его в сопровождении духового оркестра, а когда начали в яму опускать гроб с телом, то увидели на дне ямы человеческие испражнения. Отец его, увидя это, обронил фразу: «Если бы знал, кто это сделал – расстрелял бы сразу». В общем, подозревали на двоих женщин, которым он здорово «насолил», но подтвердить не могли. И, таким образом, случай прошел безнаказанно.

Сочувствия ни мертвым, ни их родственникам со стороны властей, мне кажется, не было (хотя в то время я был в дошкольном возрасте). Хорошо помню, как пробежал я мимо двора кулацкого и там, под плетнем, был труп человека – женщины его окружили и опознавали, а я пробежал мимо, не придав этому случаю никакого значения, мол, «меня это не касается». По-видимому, такое «значение» придавала в то время вся общественность села.

Занятия в школе не прекращались. А после уборки урожая смертность населения прекратилась.»

***   ***   ***

«Массовая смертность в селе началась весной 1933 года. Зимняя кампания по ликвидации кулачества, как класса, проводилась на протяжении всей зимы 1932 годов под лозунгом «Полная коллективизация на базе ликвидации кулачества».

Были созданы специальные бригады из местного актива, в «помощь» присланы были уполномоченные из числа работников райисполкома и районного комитета партии, которые очень усердно оказывали «помощь» местным активистам. За малейшее сопротивление во вступлении в колхоз подлежало конфискации все имущество с хозяйства, все продукты питания, посевной материал.

Таким образом, все средства на существование были изъяты, началась массовая смертность населения. Кто в первую очередь помирал – дети или взрослые, – сказать теперь трудно. Слышал разговоры старших, что померло мужчин больше, чем женщин. А чем объяснить – не знаю. Возможно, женский организм более вынослив, или потому, что женщины все-таки какую-то из чего-то готовили пищу и им попадало больше.

С появлением зелени разное положение улучшилось. Начали собирать разные съедобные травы, листья липы и других деревьев – сушить, толочь на муку, выпекать разные пирожки, коржики и другие «кондитерские» изделия. Таким образом, массовость смертности немного поутихла.

А до этого времени (до появления зелени) шли люди на разные крайности – ловили собак, кошек. В то время пропадало (подыхало) почему-то много лошадей, то падаль использовалась на питание людей. В общей сложности в селе погибло от голода около двухсот человек. Установить точно не может никакая статистика. По всей вероятности, в селе не велась никакая регистрация или списки хранились под большим секретом.

Таким образом завершилась «полная коллективизация», и с появлением нового урожая начали колхозники авансировать зерном, другими сельскохозяйственными продуктами, и массовая смертность прекратилась.

Случаев каннибализма в Петрушине слышно не было.

Случай был другого рода. В те времена ходило множество нищих, которые выпрашивали что-нибудь съедобного. И вот появился из соседней Малиновки (в то время она называлась Черторейка) нищий по прозвищу Яков Гутов и, увидев котика, попросил у хозяев, они ему дали котенка. Он на улице убил его,

распорол ножом и съел сырым. Это я слышал из рассказов старших, а у кого именно выпросил котика – теперь не вспомню.»

***   ***   ***

«К жертвам голодомора 1933 года тоже добавить особо ничего не могу. В то время мне еще не было и 7 лет. При том наша семья особой нужды не терпела. Хлеба хоть и не было, но была картошка и отец с матерью сумели сохранить корову, а многие порезали. Как-никак, но мать из картофеля варила суп с молоком. Таким образом и выжили. По словам жителей, в селе от голода померло около двухсот человек. Вообще-то, никто точно не знает и, наверное, в сельсовете никакая регистрация не велась. А может, и вели регистрацию, так вышестоящие учреждения положили «под сукно» и, по морской бухгалтерии, «спустили концы в воду».

Персонально назвать я могу всего нескольких человек, так как общение с людьми в то время у меня было очень ограниченное.

1. ТЕСЛЕНОК Агафья.

Имела троих мальчиков, двое из них – Петя, 12 лет, и Алексей, 10-и лет, - померли в один день.

2. ТУРЕНОК Григорий.

Имел двоих детей: Миша (9-и лет) умер, а Александра (7-и лет) выжила.

3. КРУШ Александр.

Помер в возрасте лет 30-и, хоронили без почестей и без гроба.

4. КИСЛОВЕЦ Мина.

В возрасте лет 50, идя домой из лесу, зашел к нам, попросил у моей матери покушать. Мать налила чашку молока, дала две вареные картоплины. Он съел, посидел на карнизе и пошел домой потихоньку, а дома умер в постели.

5. ШИХУЦКАЯ Надежда.

Дворянка бывшая. Пошла в лес в поисках чего-нибудь съедобного – щавля или другой какой травы, возле дороги села, по-видимому, отдохнуть и так скончалась. Там ее и схоронили. Теперь и признаков того холмика не осталось.

В общем, творились страшные вещи. Описать все это не каждому писателю удастся. Поедали все на свете. Почему-то в тот год был большой падеж лошадей. Мимо нашей усадьбы проходила дорога на скотомогильник. И когда везут павшую лошадь, чтобы снять с нее шкуру, то следом идет целая толпа с надеждой получить какой-нибудь кусок падали. Иногда дело доходило до драк.

В общем, павшие лошади в то время спасли не одну человеческую жизнь.»

Анастасія Григорівна ТЕСЛЕНОК (1914 р.н.)

Вулиця Садова, 15.

Записав Горобець Сергій Михайлович,

9 січня 2001 р.

Мені вже 18 год було. Ми в колгоспі не були, я вишивала, по горіхи ходила – а що робити, доросла. Подала заяву в колгосп, аж були такі: не приймати! Так Роман ЗЕВЧЕНКО встав, він сидів у президії: „Начорта нам кулацька морда!” А ЛУК”ЯНЕНКО Григорій Іванович (по-сільському, Гурок), так він встав і каже: „Роман Трифонович, не можна так, діти не відповідають за батьків, діти невинні, що батько дурний і в колгосп не подав заяви, а люди нам потрібні”. Там ото молотарки були, мо’, по 32-33 чоловіка біля неї. Так я вистояла 44 дні – розв’язувала і подавала на барабан снопи жита, великі такі. Удвох це робили: одна працює, друга – сидить, відпочиває. Це був колгосп „Червоний літак”, а в 1933 році я пішла заміж і стала в колгоспі „8 березня”.

Скільки людей померло? Відразу й не придумую. На вулиці помер Василь „Піскунов”, його прізвище наче ШИХУЦЬКИЙ – з хати вигнали, ліг під бугорок і помер, а здоровий чоловік такий, йому їсти треба. Мерли люди, а не знаю скільки. У „Рудихи”, Гапи ТЕСЛЕНОК, два хлопці померли, годов 20 з чимось. Баришні померли, „Михальовичі” (Надія та Євдокія Шихуцькі – С.Г.). А їли тоді – листя рвали з липи, клевер... В місті хліб давали по кілу в руки – черга довга, лежимо плече до плеча, ніхто не ліз без черги. А черги – по два

кілометри! Хліб смачний, такий, наче рожевий. Візьмеш – ще раз станеш в чергу, це дозволялося...

В 1933-му такі дощі йшли у жнива, що копи позросталися хтозна як. Дощі мо' з місяць йшли, чи два, картопля погнила на городі, а чоловіки копали торф на болоті, так пішли додому – залило водою, не можна копати.

*Записав Лісовий Олександр Михайлович,
листопад 2003 р.*

Мене хотіли вигнати з власної хати, але не вигнали.

У голод ходили і збирали на полях гнилу картоплю, щоб поїсти. Вбивали і їли собак. Були чутки, що навіть убивали людей, бо були дуже голодні. Ходили на заробітки полоти буряки, за це давали кусень хліба.

Найбільш жорстоким представником місцевої влади була РУБАЩЕНКО Марія. По селу ходила група людей і збирала усе, що було в хаті, навіть останній шматочок хліба. Діти плакали, бо дуже хотіли їсти, а вони були безсердечні, не жаліли навіть дітей.

Одного разу, пам'ятаю, ходили по хатах і збирали усе, що було, і зайшли до нас. У нас у мішечку трохи було муки. Мати, щоб не побачили і не забрали муку, висипала її у воду і розмішала. Вони побачили, що мати так зробила, розгнівались і висипали муку з водою на городі і розтерли ногами муку із землею, щоб ми не могли зібрати.

Людей, яких ловили під час кражі хліба або зерна, то їх розстрілювали, деяких садили в тюрму, а інші не повертались зовсім. Що з ними робили, не було відомо.

ТЕСЛЕНОК Микола і Олександр померли від голоду. Зарізали корову, але сім'я була велика і м'ясо швидко з'їли. Померли у 1933 році, поховані на кладовищі.

Варвара Яківна Т О В С Т А

(Стаття в районній газеті

„Наш край” 1994 рік)

„Заболю, затужу, заридаю... в собі закурличу”

Обережно, зі щемом доторкаюся до спогадів про квітневий вечір з теплим дощем, в який напередодні 40-ї річниці Перемоги виановували вдів у Петрушині. Тоді, правда, ще чимало літніх жінок зібралось у „древньому” клубі, котрий також війну бачив. І так було всім світло від щирої розмови, щої серце до серця горнулося. Хоча полотно пам’яті, виткане натрудженими руками, щедро зрошувалося вдовиною сльозою.

Нинішньої весни, коли березень сніги зігнав, знову (з колегами) побувала у петрушинців. Як завжди, завітала до Наталії Павлівни КОСТЮК. „Йдемо”, перемовляючись по „стежці”, що веде до нашої улюбленої теми. Вкотре про стареньких розпитую, чи тупають ще мої героїні, від недуг відбиваються? І чую скрушну відповідь: І однієї вже нема, й іншої – провели бабусь на вічний спочинок. „А як Варвара Яківна ТОВСТА?”, - заводжу я „свої”. – „Слава Богу, перезимувала. Оце в грудні, на Миколая, їй на дев’ятий десяток повернуло”.

„Боже, скажи людям, щоб вони схаменулись”

Переступаю поріг маленької з низькими вікнами (звісно, довоєнної) хатини, що неначе вросла, вгрузла в землю. Назустріч виглядає бабуся, невеличка і напрочуд жвава. З незахищено-довірливим поглядом. І чимось невимовно схожа на пташку. Ніяково заметушилась, запрошує проходити і пояснює, мовляв, не чекала гостей, не приготувалась. Голос у неї лагідний, заспокійливий. І так моїй душі затишно тут, немов я у дитинство повернулась, звільнившись від пут сьогоденної суєтності і безвиході.

Роздивляюся навколо: гарно вбрана покуть з образами і пучечком свячених квітів. На саморобному столі, як і годиться, лежить хліб, прикритий біленьким рушничком. Піч, давній мисник і жердки – з цибулею і одягом. Чисто, охайно. А ще – портрети доньки і сина в юності, вони вже з сім’ями; ось допитливі онуки, рідня. Стіни уквітчані старовинними

полотняними рушниками. Це – материнська світлиця, в якій кожен знайде розраду і пораду, прихилить голову і розвіє розпуку.

Оговталась Варвара Яківна, трішки призвичаїлась до мене і... заговорила. Я слухала, уявляла ті часи і боялась бодай порухом необачним „сполохати” односельців з тих не забутих нею років.

„...З думки не сходять матінка моя і батько. Все їм, бувало, ніколи, хоч би спочили коли. А у нас сім'я була нічогенька: п'ять дочок і два сини. Так усі змалку в труді і зростали. Зате дружно жили, бо до слова старших прислухались. Скільки себе пам'ятаю – на землі хазяйнували: як кажуть, на ній і спати лягали, і вставали там.

Коли я діувати почала, тут саме колективи, колгоспи значить, стали організовуватись. А люди ж не знали, що воно таке. Ой, як боялись їх, бо чутки різні ходили. Мої брати сидять, бувало, за столом. Один каже: „Треба вступать”. А другий, котрий грамоту знав, сердиться: „Що це за кабала така, остання, чи що? Роби-роби, а що заробив – в одні двері здай, з інших – получай. Ось побачите, як будемо жити”. Хотіли придивитись, розібратись, що й до чого. Тільки таке незабаром скоїлося, таке діялося. Де тих і куркулів у Петрушині набрали. Хто одразу, в перші дні, до колективу не записався – у вороги його. Все й у нас забрали: троє коней, вози, вівці – пішло в колгосп. Добре, хоч із хати не викинули. Бо у нас в селі одна сім'я була, трудяща, аж із 18 душ. Розкуркулили їх, вигнали з свого дворища. Бідолашні люди попід тином жили, вмирали. Господи, все пережили. Ми до колгоспу записались. Трапиться, когось приймуть туди. А тоді надумуються щось і виженуть оті, головні. У того, кажуть, яблук багато, у іншого подушки пухкі і красиві. Відвезе людина все, здасть. Розподіляють це активісти між собою, назначають, що кому припаде. Знов у колектив „битого” приймуть. У страху люди жили, не знали, що завтра буде. І сон не йшов, як би не натомились за день. Бо у нашому селі вночі виселяли і вивозили людей.

У мене подружка Тоня, Антоніна значить, була. Страховище, як їх виселяли на Урал. Казали, що туди повезуть. У них все відібрали. А Тоня якось умудрилась і принесла до мене свою подушку, постіль. Каже: „Як сюди коли-небудь вернусь, щоб хоч щось своє зосталось. А як не доведеться, хай тобі буде напам'ять”. Облились ми обидві сльозами, умились ними. Не вірили ніколи, що зустрінємось. Прощались назавжди.

Взнали дівчата й хлопці, коли саме Тоніну сім'ю виселятимуть. Глупої ночі на кутку всі принишкли, ніхто не спав. За плотами ховаємось. А їх двір стережуть, свої ж, петрушинські, нікого не пускають. Обидно так: хай би чужі над нами глумилися, а то свої, зростали ж разом. За що така кара?

Скільки крику, голосу, одчаю кругом. Тоня, її мати, брати і батько, як неживі, виходять, одвірки, поріг цілують, хрестяться, навіки розстаються з своєю домівкою. Ой, і таких сімей було немало. Підводами їх на Чернігів доставляли, а далі...”

Невимовна туга схиляється низько над столом разом з нами. Варвара Яківна доки й житиме, носитиме в собі цю велику печаль. І жалі чайчиним криком не раз зриватимуться з глибини невблаганого серця. Не вщухає біль, не змовкає. Мої колеги-чоловіки якраз нагодились, замилувались бабусиними вишиванками, почали „виганяти” сум із хати.

„Діточки дорогі, думалось, що ми за вас все перестраждали, все пережили. Наче тихо, мирно було, а ж тут, на тобі – знов кров людська проливається. І за своїх, і за чужих боюсь і молюсь”, - до себе й до нас звертається старенька.

У свої вродливі 20 років Варвара Яківна, моторна й роботяща дівчина, не про кохання чи судженого мріяла. А про невеличкий шматочок хліба, який би наситив її. Його запах переслідував скрізь. Не знала – не відала, звідки голод прийшов. Ледве почали затягуватись рани від колективізації, розкуркулення, аж тут нове чорне лихо. Звідки взялось воно, хто його на нещасних людей наслав?

„Такі нужденні всі були. Пухли, вмирили од голоду. Хто пережив його, наче на страшному суді побував. І душа тремтить,

як згадаю. Здавали-здавали хліб, уже й самим нічого не зостається. А з города, з Чернігова значить, все бригади прибувають, по хатах ходять, трусять, чи хто собі не приховав? Яюсь моя бабуся жменю ячменю в пічурку на „чорний день” поклала. Знайшли і забрали. У батька ноги почали пухнуть, сестру Параску, щоб яюсь порятувать, в Чернігів служити віддали. Господи, а тут по селу люди ходять, їсти просять, такі обідрані, і лица у них зчорнілі, землясті. Сестра у тих хазяїв картоплю почистить, лушпиння тихцем відкладає, збирає. Тоді виходить днів через два-три на околицю міста (а я її вже жду), оддає вузлик мені. Я з цим „скарбом” додомускоріше біжу. Брати мої (здогадались у лісі під Малинівкою прикопачь два мішки проса і мішок борошна), вночі прикрадуться, дві жмені візьмуть. А мама додасть лушпиння і напече млинців, розділимо їх (і смаку не знали), водою зап'ємо – й проживемо день. На роботу в колгосп ходили.

Траплялося, на нашій вулиці люди закопували щось на городі – бригади з тутешніми активістами це відривали, знаходили, забирали. Все вимітали, до маленького зерняти. Сім'ї тоді великі були, де дітям їсти візьмеш, чим нагодуеш? Скільки людей на той світ пішло, а діточок – як жаль! Йду яюсь своїм кутком, бачу сусідський парубок Андрій під плотом лежить, траву зриває і так їсть жадібно. Він за мене трохи старший був. Лячно мені, стою і мовчу. Андрій глянув, ніби не бачить, не впізнає, а тоді якимось не своїм голосом каже, що до вечора помре. Я злякалась, побігла. Того дня його не стало. На нашій вулиці п'ять молодих хлопців з голоду померли. Свої своїм робили голод – за що?”

Варвара Яківна в полоні споминів, важких і обвуглених. Слухаємо її уважно й тривожно, не пропускаючи жодного зболеного слова. Чаща народних страждань в ту пору була наповнена по вінця – і „причащались” з неї наша господиня та її односельці „щедрою рукою”. І все ж, Варвара Яківна, пройшовши терновим полем тридцятих років, зберегла чуйну й незатьмарену душу. І ділиться з нами пережитим, аби всі ми не

опинилися в її колишньому становищі і не допустили, щоб свої своїх „живцем до могили тягли”.

„Тато вже не годні були ходити, так охляли з голоду. Ледве добрели до правління (наша сім'я в колективі до сьомого поту трудилась, бо ж розкуркулені, довір'я завойовували). З головою колгоспу кумами були, от тато у нього й вирішив випросить – хоч кружечку сироватки виписать. Той (наче й добрий чоловік був) збоявся, каже, що колгоспним свиням нічого їсти. А жить і після цього треба, на кого ж діти залишаться?

З подружкою моєю Ольгою ми всюди по заробітках ходили. Тоді одна була плата: погодують трохи та шматочок хліба дадуть. Якось у Седневі на льону були. Тут дощ – нас у клуню завели. Коли раптово Оля як закричить: наступила на солому, а під нею неживий дід лежить. Ми його впізнали: з чужих країв, свою пайку хліба сушив, в дорогу лаштувався. За роботою і вмер, ніхто й не побачив, як він упав. Оля ніяк до тями не прийде, налякала її ця смерть, бо й батько дома слабій дуже. Кинулись ми назад, у село. Подруга побивається, неначе душа що віщує. І справді, зустріли її брата в горі. Тільки й сказав: „Треба тата ховати, на полі помер”.

Може б, не так все мені запам’яталось і до цього часу в мені не жило, якби не зі мною, не на очах сталося.

Не забудь ніколи мені. Заробили ми сім'єю картоплі в колгоспі, саме звезли її з поля в хлів. Бригада вже на порозі – тут, як тут. Обшукали скрізь – нічого не знайшли, гніваються. Тільки одна картопля лежить. Заставляють нас її на воза носити. Де у мене й той страх дівся – нагрібаю в пелену, в хату біжу „вповні”. Думаю, це ж, коли заберуть і це – не перезимуємо, згинемо всі. Чогось ніхто з приїжджих мене не зачепив. А одна подруга моя (як вона серед них опинилась, не відаю) схопила палицю і давай мене лупцювати. Хай хоч уб’є, нищечком сльози витираю і картоплю нагрібаю. Так трохи й уберегла зароблене. А на ту колишню подругу вже зла не держу...”

І вислухати, відчутти, як все відбувалося, сил не вистачає, а як перенести? Не втратити віру в людей, не збожеволіти? Бабуся поглянула на нас, як чаєчка крильми, руками змахнула.

„Зажурились гості, куди це годиться? Ви ж рушниками, вишивками цікавились?” За якусь мить господиня внесла зі скрині свої улюблені. Мов зачаровані розглядаємо їх, тримаючи обережно, як немовлят, в руках. „Цей ще при Івану вишивався, а новіші вже без нього, повоєнні”.

„А чоловік вам хороший трапився, не зобижав, жалів?” – вирвалося у мене. – Посміхнулась із прихованою ніжністю в голосі і сказала: „Жили ми з Іваном, як у гостях були. Дружно, любо, та... недовго. Як пішов на війну, так тільки всього раз і встиг написати додому. Душа його з нами була. Дуже просив, щоб я про Наталочку, донечку, докладно все розказувала йому. Вона, шестимісячна, у нього перед очима стояла...”

Вкотре схиляємось над узорами, мереживами червоними і чорними нитками, немов до пораненої і світлої жіночої долі прислухаємось. Берегине ви наша: ні горе, ні втрата близьких, ні воєнні вітри не вистудили у вашому люблячому материнському серці доброту і ніжність, цовисівались вони впродовж життя.

І стає боязко: без таких людей, як Варвара Яківна, і земля осиротіє...

В. ГУБАР

Тетяна Петрівна ЮЩЕНКО (1904 – 1988)

Із книги В. Дрозда „Пришестя”

Тетяна Отроховичева (сільське прізвище Т.П. Ющенко – С.Г.) пішла із цього світу, з Хутора, тихо і непомітно. Втім, як і жила. Хлопчик, задля якого я, власне, і пишу цю книгу, мало що може пригадати про неї. Окрім хіба що чорного, розшитого червоними квітками фартуха. І весь її одяг – спідниця, кофтина – був переважно темний. Так відклалося в пам'яті Хлопчика. Тетяна рідко з'являлася на люди, до лавочки біля двору Артема Блюма. Хіба що коли ланка збиралася на розстаньках, аби брести у поле, на роботу. Голосу її я в собі не чую, хоч голоси більшості хугірських жінок – досі в мені. Розмовляла вона стиха, а більше мовчала. Зустрічав корову з череди найчастіше

сам Олексій Отрохович (О.І. Ющенко – С.Г.). Але і він сідав завжди збоку від гурту, під в'язом із лелеками, лише зрідка, коли до нього зверталися, випускаючи із тонких, сірих вуст скупі слова. Наче тінь, ковзав він хутірською вуличкою повз наші вікна, вертаючи додому з колгоспної роботи, неодмінно – з кошовкою в правиці. На дні кошовки – інструменти, а зверху – щось та з деревини: обрізки дощок, заготовка для віконної рами, колодочка, хоч би стружка на розпал печі. Весь свій вік, відколи колгосп, Отрохович столярював у будівельній бригаді або на фермі. Тетяна була ще непомітнішою тінню, тінню його тіні. „Яна прожила свій вік за Олексієм, добренно прожила”, - резюмувала моя Мотрона Тихонівна, сповіщаючи, щойно я, в черговий свій приїзд, переступив поріг хати, про кончину Тетяни. Про смерть вона завжди говорила охоче і з особливим піднесенням у голосі. Але для мене людина, якщо я встиг записати її спогади, не вмирала...

- Ми останніми пішли в колгосп. Ми, Будаші, Сашок Малащин, Явдак, Миколай Галанков, щось зовсім уже мало залишилося. Нас уже розбурали, уже й хліви забрали, сінці одірвали. Аби коня не одняли – нічого, жили б. Се ж одноосібники роблять і колгоспники роблять – красава. Поїдемо ми, і як воно велося, що дозволяли косити осюю траву во всю. Кінь добренний у нас був, сіна накопимо, у город одвіз, грошей привіз і усякої всячини. Ну, а в жнива, туди, де жну, мене забирає чоловік, їдемо. Колгоспники, хоч яка погода, шайками стоять, заздять, думають: „От уже, як останеться сам собі хазяїном, так ні гадки не буде”. А далей уже сиділи ми сиділи, аж посилає мене Халимон у підводчики. Ну, я оцетинилася. Їдемо, я його із воза штовхаю, бо я – хазяйка. Він тоді мене у контору. Та як напужали, що завтра і з хати витуримо. А ще далей, отам, де Платониха, жила монашка. Прийшла до нас тай просить: „Перевезіть мене у Чарниш, там мої родичі”. Олексій поїхав, аж вертається на своїх двох, із пужкою: „Уже нема у нас коника...” Ми того дня і заяву до колгоспу подали. Корову од нас давно забрали. Пішов жалітися у город, так віддали. Але

корова пропала, молочко ж було, так ніхто її в колгоспі не доїв. Ми її зарізали. Прибігли з колгоспу по корову – корови нема.

А тут ще й город одрізали. Вийдеш за хату – аж страшно. Ну, а вступили ми до колгоспу. Довго я звикала. Вийшла вперше з людьми у поле – наче дитина. Люди регочуть та кагаляться, позвикали вже, а я далеко отак одійду та ніби боюся. Прийшла після роботи додому, плачу: „Йй-бо, болей не підучу...” Так Олексій мені каже: „Ну що ти, Тетяно, справді, ну де ж нам подітися, дітися ж ніде. Люди ж роблять, а ти – що?” А далей як стала робить, то і звикла, уже й дома не можу, до людей тягне. Іду, і получала ще й прем'я за роботу. Раней млини навколо села були, багато млинів, вітряні. У Отроховичів аж три вітряки було. Де Артемова клуня тепер, млин стояв. У колектив млини порозбурювали. А один вітряк зостався. Дак мого Олексія у млин посадили, йон умів, од батька вивчився. Дак ми не сильно і голодували. А люди навколо мерли як мухи. По семеро на могилках лежало, і нікому ховать було. Як здохне коняка в колгоспі, вивезуть її на скотомогильник, шкуру обдеруть, люди голодні слідом біжать і ту скотину дохлу на шматки, як звірі, рвуть. Отакеє було. А ми – ні гадки. Було і сеє, і теє, і бджілок Олексій глядів, медок у нас не переводився.

Олександра Степанівна ЯКОВЛЕВА (1914 р.н.)

Вулиця Врожайна, 24.

Записано в листопаді 2003 р.

Під час голоду 1932-1933 років померло троє людей, їх прізвище ПОЧЕПНЯ. Поховані на кладовищі. Ходили збирать на поле колоски, а коли впіймали, забрали зерно і дуже сильно побили.

Збирали на полях гнилу картоплю, траву, вбивали і їли собак, бо були дуже голодні.

***   ***   ***

Голодомор в Петрушині

Документи...

Чого ми від них очікували? Чи виправдали вони сподівання?

Очікували, насамперед, інформації про голод в селі, про його жертви, про бездушних виконавців. От про виконавців дещо траплялось, а про сам голод...

Нас зажди цікавило, яка атмосфера панувала в селі в ті страшні часи. Коли у багатьох було забране все продовольство. Коли почався голод. Коли люди стали пухнути з голоду. Коли відкрився лік жертв голодомору. Коли смертність стала масовою.

Що ж тоді творилося? Чи була паніка, чи нагадувало це Армагеддон і Судний день? А місцева влада, що робила вона? Як реагувала на людські страждання? Однак не видно нічого з сухих рядків протоколів. Ніби й не було навколо „кінця світу”. Ніби й не хвилювали нікого проблеми повільно вмираючих десятків людей.

Про кількість жертв

Сьогодні ми не маємо загальної картини розвитку голодомору по селах району. Але відомо, що Петрушин був серед тих, які потерпіли найбільше. Зрозуміло, в документах нема не те що цифри померлих, а взагалі не згадуються померлі в Петрушині. Відтак розповісти правду про жертв голоду можуть тільки старожили – люди, які пережили оте страшне лихо, бачили його своїми очима і, найчастіше, самі дивились голодній смерті в обличчя.

Втім, і наші старожили цифрами практично не оперують, обмежуючись лаконічним: „багато людей померло”. Лише Дмитро Федосович СІРИЧЕНКО впевнено відстоює вражаючу цифру 200 – саме стільки життів, гадає він, забрав з собою страшний голод. Навіть якщо припустити певну неточність (тобто завищеність), це нічого суттєво не змінить, оскільки не викликає жодного сумніву масова смертність в селі.

І от питання у нас. Уявіть, що сьогодні в нашому селі (або якомусь іншому селі району) від голоду гинули б люди – десятками, сотнями! Що б це було? Яка анархія, яке божевілля розлилось би вулицями! А в 1933-му? От чого не вистачає наявним матеріалам, так це апокаліптичних картин. Надибають мертву людяку під тином, подивляться, попричитають і... А що „і”? Просто розійдуться? Підуть сваритися до голови сільради чи голови колгоспу? Піднімуть повстання і насмерть позабивають отих горе керівників? Чи мовчки і нишком дождатимуть власної смерті? Таке враження, що спрацьовувало останнє. Або перше – там, де „просто розійдуться”!

А ми ще одне питання підкинемо. Про місцевих керівників. Які бачили і відчували страждання односельців. Які чудово знали розміри смертності. Але які самі практично і не голодували (пригадайте свідчення Д.Ф. СІРИЧЕНКА про голову колгоспу САДОВОГО, що на гармошці вечорами награвав). Так от, як вони потім людям в очі дивилися, після голоду? І як люди змогли їм простити таке? Цікавий нюанс, чи не так?

Втім, ми відволіклись. А щодо кількості жертв маємо досить надійне свідчення, яке, щоправда, до спогадів не увійшло. Кілька років тому пощастило нам вести розмову з покійним нині Петром Гавриловичем ДЕВ'ЯТЕМ. Ми більше про війну говорили, а тоді якось і про голод згадали. І повідомив Петро Гаврилович, що за сільрадівськими списками значилось 75 померлих від голоду. А знає він цю цифру від свого дядька – Григорія Мойсейовича ДЕВ'ЯТЯ, який в ту пору був при владі. Так, дійсно, Григорій Мойсейович згадується в наших матеріалах неодноразово – довго людина перебувала на

сільських владних верхах, ми про нього ще також згадаємо. Відтак, достовірність цифри не викликає жодних сумнівів. Але ми ще десь так чоловік 25 накинемо для справжності, бо намагалися сільрадівські робітники по мірі можливостей „пом'якшувати” картину, адже офіційно ніякого голоду і не було взагалі. Помре, наприклад, яке немовля, або мала дитина – можна й не записувати, кого це особливо турбуватиме?

Тож ми оті 75 жертв округлимо до 100. Воно наче і не 200, як говорив Дмитро Федосович СЕРИЧЕНКО, та все одно вражає. На той час в Петрушині проживало приблизно 2200 чоловік, тож помер практично кожен 20-й. Скільки ж то горя було в селі! Сльози мали пливти рікою, і стогін мав би такий над селом стояти, немов церковний набат. Але ж нема про це нічого в спогадах. Більше про те, як за дохлою конятиною бігали та як їли майже все, що росте – трави та корінці. А може, питання ми не так ставили, може, треба було дещо інакше, скажімо: „Як ви все те терпіли?” Можливо, тоді б хто і розговорився. Що ж, спробуємо інакше, обов'язково спробуємо, бо цією книгою наша цікавість до теми голодомору аж ніяк не обмежується.

А поки що ми ще раз констатуємо: кількість жертв голодомору у Петрушині надзвичайно велика. Варто зауважити, що найбільш постраждали на Чернігівщині переважно південні райони, особливо степові. На півночі голод лютував менше. Здавалось, коли поруч ліс, коли неподалік річка, то ніякий голод не страшний. Аж ні, не врятували гриби та лісові ягоди, а з рибою в окрузі Петрушина і взагалі сутужно.

Отже, голодомор забрав життя приблизно сотні петрушинців. І ми тут принагідно додамо одне невеличке порівняння: за 4 роки Великої Вітчизняної війни сукупна кількість жертв жителів Петрушина (військових і цивільного населення) становить приблизно 200 чоловік. Але ж це події, які, начебто, неможливо ставити в один ряд – всього одна голодна весна проти чотирьох років небаченої за жорстокістю та розмахом війни.

І ще так сором'язливо доповнимо: на війні гинули від рук ворогів, а в 1933-му...

Виконавці

Дослідниками голодомору на сьогодні зроблені лише перші кроки. Ще чекають свого читача гори архівних матеріалів, ще чекають відповіді ряд важливих питань, які нині просто не стоять на порядку денному. Наприклад, про поведінку місцевих виконавців злочинної політики. Невже за якихось 15 років можна настільки видресирувати людей, настільки їх залякати? І якщо можливо, то як саме? Змалюйте процес.

Ми й самі розуміємо, що знущаннями можна будь-яку людину за тиждень перетворити на напівтварину. Тільки такого ката весь світ засудить, і чекатиме його суворе покарання.

А як же назвати все те, що відбувалось за радянської влади? Адже зрозуміло, що спочатку треба було практично знищити здатність народних мас до опору. Цього століттями домагались наші іноземні володарі, і пішли, в результаті, ні з чим. „Воля народна непохитна”, - вчили нас. А самі за якийсь десяток років навчилися робити з тією волею все, що заманеться.

То як же все те назвати?

І ще одне питання ми підкидаємо. А як вплинув голод на людей? На тих, що вижили, чудом вислизнувши з міцних пазурів смерті? На тих, хто не пухнув від голоду сам, але вдосталь надивився на інші жертви? На тих, хто був при владі і мусив виконувати злочинні накази, творячи нові злочини? Які висновки вони зробили? Тут є про що подумати, от тільки не скоро знайдені будуть відповіді, бо багато роботи ще попереду.

Записуючи свідчення старожилів про голод, ми вже не сподіваємось зустріти серед них представників влади. Тобто, не тих, що голодували, а які не голодували, але змушували йти на смерть інших – своїх знайомих, своїх сусідів, просто односельців. І до них – наша особлива увага. Історики розібрались з головною причиною голодомору (Сталін), розібрались з головними його поплічниками – з числа найближчого оточення, з числа всесоюзного керівництва, республіканського, навіть обласного. Про районний рівень

говорити якимось не прийнято – ніхто тут нічого не досліджував, тож про яке говоріння мова. А вже про сільський...

Але якраз про сільський ми і поговоримо – про Петрушинських керівників. Бо коли ми хочемо пом'янути жертви голоду, то маємо пам'ятати, що вони не самі по собі помирали, а були люди, які їм у цьому „допомагали” – хто доволі активно, відбираючи останнє, хто пасивно, не надавши допомоги вмираючій людині.

Для початку пропонуємо список членів Петрушинського партосередку, складений 22 січня 1932, майже напередодні розгортання подій, що призведуть до страшного голоду. Цей список можна зустріти і серед документальної частини книги, однак не буде зайвим навести його ще раз, бо саме ці люди займали ключові позиції в органах місцевої влади:

1. ПОЧЕПНЯ Феодосій Григорович
2. ДЕВ'ЯТЬ Ольга Юхимівна
3. АНДРІЄВСЬКИЙ Яків Силович
4. ДАШКО Василь Антонович
5. ДЕВ'ЯТЬ Григорій Мойсейович
6. СЕРГІЄНКО Н.І.
7. СЕРИЧЕНКО Олена Гнатівна
8. КОПИЛ Парасковія Михайлівна

Літні петрушинці легко пригадають ці вельми колоритні постаті минулої епохи. Можливо, за винятком двох останніх, бо вони явно не місцеві.

Але цей список цікавий не стільки вписаними прізвищами, скільки „не вписаними”. Адже годі шукати тут осіб, імена яких лунали на всю волость, і навіть на весь повіт, у славних 1918-1920 роках!

А гідні були постаті, між іншим. Насамперед – СЕРИЧЕНКО Олександр Сергійович (кавалер чотирьох Георгіївських хрестів як-не-як!), СЕРИЧЕНКО Дмитро Сергійович (його рідний брат), МАЗУР Степан Олексійович. Це діячі повітового рівня, петрушинська революційна еліта, борці за народне щастя. І – романтики, бо вірили у світле майбутнє. А ще – МАЗУР Василь Іванович, ПОЧЕПНЯ Феодосій

Григорович, ПОЧЕПНЯ Степан Григорович, ДАШКО Михайло Кузьмич, КИСЛОВЕЦЬ Семен Йосипович.

Втім, ось вам список чи не першого складу комуністичного осередку, утвореного 4 чи 5 січня 1920 року.

**Список членів Петрушинського осередку КП(б)У
(кінець 1920 р.)**

№	Посада	
<i>Дійсні члени</i>		
1	САДОВИЙ Георгій Федорович	Завволнаросвіти
2	БАТУХНО Ілля Іванович	Член Волкомпраці
3	ПОЧЕПНЯ Степан Григорович	Голова сільради
4	РИМАР Яків Федорович	Член земельної комісії
5	ЗЕВЧЕНКО Тимофій Трифонович	Член сільради
6	МАЗУР Іван Олексійович	Член Комнезаму
<i>Кандидати</i>		
7	КИСЛОВЕЦЬ Дмитро Григорович	Голова Комнезаму
8	РИМАР Микола Олексійович	Учитель
9	ЛУК'ЯНЕНКО Мефодій Олексій.	Член Споживчого тов-ва
10	ЄРОШЕНКО Андрій Михайлович	Голова Кооперації
11	ЛОБАС Григорій Костянтинівич	Сторож Народного Будинку

Але це лише сільський список. У волосну парторганізацію входили ПОЧЕПНЯ Феодосій Григорович, МАЗУР Василь Іванович, ДАШКО Михайло Кузьмович, у повітову – СЕРИЧЕНКО Олександр Сергійович, МАЗУР Степан Олексійович, СЕРИЧЕНКО Дмитро Сергійович, КИСЛОВЕЦЬ Семен Йосипович.

Славна була пора, які перспективи бачились їм попереду...

І ось минуло трохи більше десяти років. З тої славної когорти на початку 1932 року бачимо серед сільських партійців лише ПОЧЕПНЮ Феодосія. А решта?

А решта поступово відсіялась. Головним чином тому, що їх уявлення про майбутнє рішуче розходились з тими реаліями, які пропонувала партія. Не того вони чекали, не про те старалися. І ставали то правими уклоністами, то лівими опортуністами. Або – навпаки: правими опортуністами... Втім, яка різниця. Головне,

що ставали вони для партії „чуждими” елементами. Деякі заглядали в чарку, на інших причепили такі „уклоністське ярмо”.

СЕРИЧЕНКО Олександр Сергійович одружився на молодій дочці попа, обвінчався. Його за це перевели в кандидати партії. Він образився, взагалі вийшов з партії, але потім вступив. Далі була якась історія з п’янкою – знову вилетів з партії. Спробував вступити ще раз, але від радянської роботи відійшов, працював у Чернігові директором цегельного заводу. Але ж яка яскрава особистість була! Помер у 1929 році від туберкульозу.

СЕРИЧЕНКО Дмитро Сергійович – виключався з партії за пиятику, поновлювався, знову виключався. Можливо, в часи голодомору перебував поза межами села. Або, що більш вірогідно, розчарувався у політиці партії і відійшов від активної діяльності.

МАЗУР Степан Олексійович – ідейний революціонер, безжальний. Такі заради мети переступлять через що завгодно. Загинув від рук банди Галако у 1922 році. Вважався великим героєм, було великою честю поїхати на його могилу у Городню.

САДОВИЙ Георгій Федорович – на початку 1932-го року перебував поза партією, був виключений під час однієї з чергових партійних чисток. Вступив кандидатом у вересні 1932-го. Цей завжди підтримував партійну лінію і завжди був при владі. В недоброї пам’яті 1933-му обіймав посаду голови колгоспу.

Решта – це ті, хто розійшлись поглядами з партією на майбутній устрій, відійшли від владних структур. А ЄРОШЕНКО Андрій Михайлович (він, в принципі, з роду Ярошенків, але був один період, коли вони вперто називали себе якраз Єрошенками) навіть у кулака перетворився. Він протягом місяця очолював ревком на початку 1919-го року, будучи вже доволі літньою людиною. „Поглиблення” революції особливо не вітав, тож незабаром його відтіснили більш оборотисті і менш принципові товариші.

Отже, порівняння списків комуністів 1920 і 1932 років наводить загалом на доволі сумні роздуми. Найбільш розумні, найбільш талановиті, просто найбільш достойні представники простого народу склали першу хвилю революціонерів. Перші революційні роки – їх зоряна година. Не будемо їх ідеалізувати, однак вони помітно переважають своїх наступників. Будуючи „світле майбутнє”, вони не бажали поступатись принципами, вони навіть мали певну загартованість, непоступливість. І боляче реагували на ті перекручення, які досить швидко стали випирати крізь усі можливі щілини. Не маючи змоги протистояти негативним явищам, вони відходили у тінь, на другий план. Їх терпіли, поки вони не заважали, але в партії вони протримались недовго.

На зміну їм прийшли інші – ті, яких партійна лінія цілком задовольняла. Яких не лякали терор і насильство. Які дуже швидко призвичаїлись до расистських класових теорій і звикли не рахувати за людей представників інших класів. І людські якості яких були доволі невисокими.

На початку 1932 року парторганізація села Петрушина налічувала всього 10 чоловік, з них лише 2 дійсних членів партії, решта – кандидати. Можна стверджувати, що сільський партосередок був певним чином знекровлений. Так влада привчала людей до слухняності, оскільки за найменшу провину (причому найчастіше вельми надуману – невиконання планів хлібозаготівлі, затримка з проведення посівкампанії, слабке виконання займів) слідувало виключення з партії. Та й постійні чистки раз за разом відчутно скорочували число партійців. Людей привчали до думки про неможливість невиконання директив ЦК КП(б)У. І виходило так, що навіть серйозні і відповідальні працівники теж потрапляли до числа відстаючих, їх також виключали з партії.

Разом з тим в 1932 році чимало петрушинців знову вступило до партії. В березні Василь ДАШКО, а в вересні Олена Гнатівна СЕРИЧЕНКО переведені до дійсних членів. Кандидатами партії стали: БАТУХНО Семен Михайлович (старий кадр, з самого початку 20-х років в партії, але, як

бачимо, „з перервами”), ТОМАШ Григорій Гаврилович, ДМИТРЕНКО Тодос Юхимович, САДОВИЙ Єгор Федорович (той самий, що входив до партосередку від дня його створення), ЙОНОВА Марія Петрівна (а це відносно новий працівник, ще про себе заявить), БИЧИК Галина Іллівна (достатньо випадковий для партії елемент – сільська трудівниця, яка явно не відповідала репресивній суті організації), СЕРГІЄНКО Андрій Вікторович, ЛОБАС Микола Филімонович (теж не сама ідейна людина).

А от за 1933-й рік відомості про прийом до партії відсутні. Щоправда, протоколи партосередку за цей рік надто уривчасті, однак і на засіданнях бюро міськпарткомітету КП(б)У теж ні слова про нових членів. Очевидно, не до того було.

Отже ми окреслили коло основних дійових осіб, на яких впав тягар виконання жорстоких партійних постанов. Протоколи різних організацій, наведені нами, не містять жодного факту якогось супротиву або відмови від виконання доручень, що можуть призвести до смерті людей. Можемо припустити, що якісь суперечки все ж відбувались – на засіданнях сільради, партосередку тощо, однак до офіційного протоколу з певних міркувань їх не вносили. Тож і маємо, що всі злочинні дії Сталінського керівництва отримали повний „одобрямс”. А раз так, то ми маємо коло людей, відповідальних за злочини, за масову смертність, а отже – злочинців.

Розуміємо, як незвично звучать такі слова і наскільки незвична подібна постановка питання. Але ми наполягаємо на необхідності поіменно назвати людей, безпосередньо причетних до масової загибелі людей.

Можливо, хтось засумнівається: а в чому ж їх вина? Якби вони відмовились, то самі б стали жертвами, а на їх місце прийшли інші, готові на все.

Так, згодні: відмовившись, вони ризикували самі померти голодною смертю. Однак тоді ми вважали б їх героями і зберегли про них світлу пам’ять. Але вони обрали інший шлях, їм не вистачило мужності. Куди простіше ходити по хатах, забирати в людей останнє, навіть відверто їх грабувати (відомо

чимало випадків, коли „конфісковане” переходило у власність виконавців без жодних на те законних причин; скажімо, під час так званого „розкуркулення” відмітилась ДЕВ'ЯТЬ Ольга Юхимівна, до речі, комуністка із нашого списку, яка потім носила відібрані у „куркулів” речі – навіть самі комуністи кваліфікували подібні дії як злочинні і недопустимі).

Сьогодні в нас панує гуманізм, ми можемо багато що зрозуміти і пробачити. Але чи заслуговують на таке прощення нелюди, що винні у смерті десятків і навіть сотень людей. Що, хай буде як завжди: убив одного – отримуй тюремний строк „на всю катушку”, а якщо на твоїй совісті десятки жертв – то Бог з тобою, гуляй, ми тебе розуміємо. Невже так? Хай вони не вбивали безпосередньо (хоча траплялись і подібні випадки), але їхні дії прирікали людей на смерть, тож суть не змінюється.

Петрушинські комуністи свідомо зробили свій вибір...

Звичайно, не доведи боже потрапити в те пекло, що панувало в селі на початку 1930-х років. Могло здатися, що весь світ перевернувся з ніг на голову, таке страшне навколо діялось.

Варто було утворити купці активістів в липні 1929 року колгосп, як туди рідна партія немов бульдозером посунула і решту селян. Хто опирався – „куркуль”, з усіма можливим наслідками: конфіскація майна, виселення в Сибір. З міста один за одним приїздили представники районної влади аби підганяти місцевих комуністів. І ті старались. Їх з партії виключають, бо ви, мовляв, боїтесь застосовувати репресивні міри, треба жорсткіше поводитись з куркулями. А наші діячі знову в ту партію лізуть: ми вже виправились, візьміть нас назад і ми тих куркулів у баранячий ріг скрутимо.

У грудні 1929-го приїхали в Петрушин два робітники – Семен Кулага (здається, роїщанин) та якийсь Потапенко. І давай проводити одне за одним засідання всіх можливих сільських організацій. Питання розглядається одне й те саме: закриття церкви, боротьба з релігійним дурманом. Для більшовиків церква – як символ опору, її треба негайно придавити. А може, це як згадка про совість, про душу, яку комуністи всі як один продали дияволу, тож і муляє очі.

Всі збори прийняли відповідні рішення, от тільки церкву так і не закрили. Але пройшло три роки, і в 1932-му, за спогадами старих людей, церкву перетворили у зерносховище. Що цікаво, в документах – жодного слова про церкву, як таку. Признатися, це нас неабияк дивує. Комуністи, як відомо, сповідували свою, відмінну від загальноприйнятої, мораль (тобто мораль у них взагалі була відсутня). Вони могли чинити будь-яке свавілля, але, що цікаво, майже ніколи не робили його нишком. Достатньо було написати якийсь папірець (скажімо, щось на зразок: „для боротьби з релігійним дурманом постановляємо закрити церкву і передати її колгоспу під господарське приміщення”), і жоден більшовицький суд такі дії не засудить: як же, є відповідне рішення. Але про закриття церкви нам нічого не трапилось. Звичайно, ми ще далеко не весь архів дослідили, може, колись щось і трапиться. Та поки що – повна темрява.

Розуміємо, що й старожили можуть помилятися, та й плутають вони відверто з визначенням часу закриття церкви. Однак аналіз ситуації заставляє погодитись з тим, що кінець 1932 року – найбільш оптимальний часовий проміжок для такого сміливого кроку, як закриття церкви в селі, де церква існувала з кінця 16 століття і де все місцеве населення завжди було пронизане релігійністю. Традиції тут склалися неабиякі, і ламати їх було ой як не просто.

В першій половині 1932-го ситуація ще не була такою сприятливою, влітку всю увагу прикували польові роботи, навіть засідань в цей час поменшало. А восени, коли починався голод, людям вже було не до церкви – в тому апокаліпсисі хоча б власне життя врятувати. І взимку та восени 1933 року ситуація залишалась сприятливою для безвірників та атеїстів (а на церкву давно вони зуба точили), але далі, з літа 1933-го, відбулось певне пом'якшення – держава дещо зменшила тиск, адже люди відверто вимирали. Так що ми згодні – церкву мали закрити саме наприкінці 1932 року.

І тепер матимемо повну картину того, що відбувалось у ту пору: насильна колективізація з посиленням репресій до

небажаючих усупільнити своє майно, пограбування і виселення найбільш заможних селян (як же, свою думку мають, не бажають сліпо виконувати все, що їм накажуть!), закриття церкви (якщо призадуматись, то як це мали сприймати самі віруючі – певно, для них це була вірна ознака кінця світу, початок правління сатани тощо; між іншим, це й певним чином паралізувало волю до супротиву), газети рясніють оголошеннями, в яких передові піонери та комсомольці зрікаються своїх батьків через те, що вони не переймаються комуністичними ідеями (сором то який! Особливо масовим це явище було в 1931-му, а в 1932 році відмітився на шпальтах районки лише учень 7 класу ЮЩЕНКО М. Ів.), саме село переповнене представниками районних організацій (яким партія заборонила без дозволу повертатися в місто – це ж який тиск йшов зверху), а вулицями безперестанно шастали бригади зі своїм обридлим: „Дайош хліб державі!”.

Уявили цю картину?

Читаєш окремі постанови, і крамольна думка спадає в голову: а чим це відрізнялося від окупаційних німецьких порядків? Більше того, а чи не здається Вам, що при німцях жилось вільніше? За два роки окупації вони практично нікого не вбили (лише заарештували 15 найбільш активних у минулому комуністів, яких потім розстріляли), і ніхто при них не голодав. І церкву саме німці відкрили, не дали їй пропасти.

Але не будемо поки що розвивати цієї теми. Суспільство до цього не зовсім готове, потрібен час аби усвідомити весь жах довоєнного становища радянських людей. А усвідомлювати все те ой як не просто, бо тоді кожен окупаційний німець буде видаватися ангелом-визволителем....

Ми лише підсумуємо, що на рубежі 1932-1933 років у Петрушині, як і в інших селах і у всій державі творився суцільний хаос, звичний уклад життя був повністю зруйнований. Нічого подібного не бачило село за часи свого існування. Таке враження, ніби село захопили монголо-татари...

А ми ще одне питаннячко підкинемо. Каверзне.

Ось з'ясували ми, що страшні такі речі творилися. Але ж людина живе надією. І питання в нас: а на що могли сподіватися прості петрушинці в ту страшну пору? На яку світлу мету, таку, щоб живила їхні життєдайні сили? Бо нам, якщо відверто, просто не видно з висоти сьгоднішнього дня приводів для оптимізму в селі, охопленому смертельним голодом.

Владні поверхи

Тепер перейдемо до персоналій. Ми вже змалювали коло петрушинських партійців, на яких лежить відповідальність на місцевому рівні за смерть сотні людей від недоїдання. Але ж у кожного різна ступінь провини, та й посади займали різні. Хтось і міг щось зробити для допомоги голодуючим (але не зробив), а інші обіймали другорядні посади, були обмежені в можливостях.

Секретарі партосередку.

Саме це, на наш погляд, ключова сільська посада. Непримітний зовні диригент всіх сільських подій.

ПОЧЕПНЯ Феодосій Григорович – початок 1932 року КОСОВЕЦЬ Д.Ол. – до жовтня-листопада 1932 року ДАШКО Василь Антонович – кінець 1932 року НЕДІЛЬКО Кіндрат Ларіонович – початок 1933 року ПОКЛАД – квітень 1933 року РЄЗНИКОВ – з травня 1933 року.

Як бачимо, на цій посаді довго не затримувались. З району постійно „вливали свіжу кров”, щоб маховик репресій не зупинявся, щоб не припинялась викачка хліба.

Що ж являли собою наші „герої”?

ПОЧЕПНЯ Феодосій Григорович (1889-1942).

Біографія, записана в 1934 році:

«Родился в с. Петрушине, в семье селянина-бедняка. С малых лет учился в сельской школе и жил при отце. С 1908 по 1914 год работал в кирпичном заводе, с 1914 по 1916 год работал в колонии немцев, в 1916-1917 годах служил в старой

армії, в 1918 году скрывался от преследования немцев, в 1919-1923 годах – член Волревкома, в 1924 году – секретарем Репкинського райкома КП(б)У, 1925 год – секретарем Чемерського райкома, 1926-1929 гг. – потребительское товарищество, 1930 год – при Бобровицьком райисполкоме контролером по мерчуку, 1931 год – председатель колхоза в с. Петрушине, 1932 год – председатель КНС, 1933 год – курсы сельпартшколы. После курсов работаю партторгом в с. Петрушин. Партвзыскания – имел выговор за неуплату членских взносов».

Очевидно, розумна і врівноважена людина. Єдиний з петрушинців, кого обійшли стороною шарахання щодо включення-виключення з партії, хоча займав доволі високі посади – і в волості, і в районі.

Загалом, нічого погано про нього сказати не можемо, до числа найбільш одіозних фігур Феодосій ПОЧЕПНЯ не відносився. А ось яку характеристику йому надав Дмитро Федосович СІРИЧЕНКО:

„В первые годы коллективизации был избран председателем колхоза. Из-за недостатка организаторских способностей и безынициативности был смещен, но состоял в активе села, неоднократно избирался председателем сельсовета. Постоянно был в составе каких-либо комиссий по благоустройству села и т.п. Был скромного поведения, общителен с массами, не уклонялся от общественного труда рядовых тружеников села. Не проявлял высокомерия. В тех случаях, когда смещали с должности председателя сельсовета – без проблем занимал место рядового труженика на любых работах сельскохозяйственного производства. Был репрессирован в 1942 году немецкими властями.”

КОСОВЕЦЬ Д.Ол.

Приїжджий, направлений з міста районними організаціями. Про нього нам нічого не відомо, покинув село якраз на початку голоду. Імовірно – через те, що погано справлявся з хлібозаготівлею.

ДАШКО Василь Антонович (1903-1942).

„Родился в селе Петрушине в семье селянина-бедняка. С малых лет работал по найму, в 1924-1929 гг. работал в совхозе, в 1929 г. работал в колхозе рядовым, после председателем колхоза до 1932 г. В 1932 году был переброшен в с. Анисов на должность председателя колхоза, где работал до 1934 года. С 1934 г. работаю председателем колхоза с. Петрушина. Партвзыскания: имел выговор за избиение воров. Под судом был: 1) за избиение воров, за что дано 2 года условно, 2) судился за невыполнение мерчука.»

В подальшому, до самої війни займав посаду голови колгоспу.

Із спогадів Д.Ф. СІРИЧЕНКА:

„Во время руководства показал свои хорошие организаторские способности. Колхоз постоянно был в числе передовых, зарплата колхозников ежегодно была выше других колхозов. Был авторитетным лицом среди сельских тружеников и районного руководства. Репрессирован в 1942 году немцами.”

НЕДІЛЬКО Кіндрат Ларіонович.

«Член партии с 1931 года. Родился в с. Каменеччино Киевской области, в семье селянина-бедняка, с малых лет учился в 7-летней школе до 1921 года, а в 1921-1924 гг. работал в своем единоличном с/х, в 1924-1925 гг. учился в агрономическом техникуме, в 1926-1931 гг. работал шахтером, в 1932-1933 гг. и по настоящее время работаю учителем. Партвзыскания: имею замечание за растрату 500 рублей. Под судом не был.»

В Петрушин потрапив як директор школи, змінивши з 1 січня 1933 року на цій посаді АНДРІЄВСЬКОГО Я.С. Був присланий з району, тож одразу зайняв посаду секретаря партосередку.

„Ох, і чудо! – згадувала про нього ГЕРМАН Анастасія Іллівна, яка навчалась в школі при НЕДІЛЬКО. – Він наче грузин, чи що. Такі ноги в нього криві. Не розуміє ні „бе”, ні „кукуруіку”, підскакує. Він був середнього зросту, худорлявий.

Верещав. Він безвредний, але якийсь байдужий. Сильного порядку при ньому не було у школі.”

Кар'єра Кіндрата Ларіоновича закотилася 25 вересня 1937 р., на черговому засіданні бюро Чернігівського райкому партії, де третім пунктом стояв розгляд питання про НЕДІЛЬКО К.І.

„Тов. НЕДІЛЬКО. Мій батько по соціальному стану до революції був селянином-бідняком, мав 2 десятини землі, сім'я складалася з 9 чоловік. З-за злиднів батько покинув сім'ю і пішов працювати до куркулів та поміщиків. До комсомолу я вступив в 1924 році. Я вчився в агрошколі в 1926-1927 роках, працював на Дніпропетровщині спочатку чорноробом, стругальником, а потім був мобілізований ЦК ЛКСМУ на КСМ роботу до Баштанського району. До партії вступив в 1931 році робочим з 6-місячним стажем.

По стану здоров'я я приїхав в Чернігівський район і був призначений на директора школа до с. Петрушино.

Коли я приїхав до с. Петрушино в грудні місяці 1933 р. В тому році був такий випадок, коли я пішов до сільради на Пленум через шкільний сад (це було приблизно 11 годин вечора), я почув в кущах шорох і на цей шорох я став стріляти, але я не звернув уваги, що то був за шорох, і пішов до сільради. На другий день мені казали, що хтось ранив людину, яка через декілька днів померла. По цій справі велось слідство, яке показало, що людину не я вбив, а це просто було непорозуміння. Після цього випадку пройшло 3 роки, чому тільки зараз свідки почали заявляти на мене?

Мене обвинувачують в тому, що я мав зв'язки з ворогом народу Сибіряком. Повторюю, що я його не знав до того, поки не був виїздний пленум Міськради. Більше я з ним ніколи не бачивсь і не знай його, а також і він мене.

Що стосується до того, що в мене бував, як виявилось потім, німецький шпiон Криниченко. Правда, цей ворог в мене бував разів три, перший раз коли він приїхав до села, до мене його направив на ночівлю ДАШКО, і вже далі він, як уповноважений і як шеф, буваючи в селі, заїжджав до мене, це було всього разів 3, не більше, а взагалі я його ніколи не знав, оце

і все. Далі, на мене заявляють, що я підривав авторитет комуністів – заявляю, нічого подібного, таких випадків не було; можливо, я підмічав недоліки за окремими комуністами, це може бути, вважати в цьому підрив авторитета, я думаю, буде не вірно.

Мене також обвинувачують в тому, що я дискредитував актив села, - заявляю, що я не почуваю в цьому себе винним, хай той, хто знає про це, скаже в чому суть цієї дискредитації.

Тов. КРЕСТОВ. *НЕДІЛЬКО* я знаю дуже мало і характеризувати мені, не знаючи його, не можна. Але мене дивує його тут виступ, як це так: стріляти, і не знати куди і на що, - це можна кваліфікувати, як хуліганство.

Крім того, на протязі двох років мати знайомство з Криниченко і не знати його як контрреволюціонера-шпигуна, зв'язки з різними бувшими антирадянськими особами, поміщиками, попами і так далі. Працювати в Петрушині з 1933 року і не знати людей – це просто okazaмилювання.

Зовсім нізащо клопотати Райкому про видачу партдокументів.

Тов. Марінчик. *На активі комсомольці заявляли, що після виключення з лав партії ворога Криниченко, останній ховався у НЕДІЛЬКО 45 день, про це НЕДІЛЬКО дійсно знав; таким чином, допомагав ворогові. Спостерігається битове розкладництво, совмісне життя з вожатою школи. Комсомольці не мовчать про це і НЕДІЛЬКО на них має зуб.*

При наявності таких проступків і поведінки НЕДІЛЬКО, райкому партії не тільки треба клопотати про видачу партдокументів, але необхідно поставити питання про перебування його директором школи с. Петрушино.

РПК відмічає, що по додатковим матеріалам (заяви кандидата партії ДЕВ'ЯТЬ Г., СЕРГІЄНКО М. і інших) НЕДІЛЬКО К.І. в 1933 році поранив колгоспника с. Петрушино КИСЛОВЦЯ Микиту, який через деякий час помер. Мав зв'язок з викритим німецьким шпигуном Криниченком, що стверджується неодноразовим перебуванням Криниченко у НЕДІЛЬКО.

В 1934 році НЕДІЛЬКО комісією по чистці партії виключався з партії за зажим критики. 20 липня 1937 року його було поновлено членом партії партколегією при ЦК ВКП(б) по Чернігівській області.

РК КП(б)У постановляє:

Ураховуючи додаткові матеріали на НЕДІЛЬКО К.І. про його зв'язок з викритим ворогом народу Криниченко і інші антипартійні поступки, вважати, що НЕДІЛЬКО недостоєн перебувати в лавах партії, а тому прохати партколегію при ЦК ВКП(б) по Чернігівській області переглянути справу поновлення НЕДІЛЬКО К.І. у членах партії."

Після цього Кіндрата Ларіоновича зняли з посади директора школи, виключили з партії і, слід гадати, в 1938 році він би мав бути розстріляним. Втім, ніяких подальших документів про нього невідомо (що й не дивно, якщо справа дійсно закінчилась смертним вироком).

А загалом постать НЕДІЛЬКО К.І. залишила по собі доволі сумне враження. Оте його: „... я став стріляти, але не звернув уваги на шорох” і „слідство показало, що людину не я вбив, а це просто було непорозуміння” красномовно характеризує автора. Вбив людину – і жодних емоцій.

До речі, керував парторганізацією Кіндрат Ларіонович в самий розпал голодомору.

ПОКЛАД.

Епізодична постать. Очевидно, змінив НЕДІЛЬКО, але й сам протримався недовго. Черговий присланець з міста для посилення роботи. Подальша доля невідома.

РЕЗНІЧЕНКО.

Також посланець району в село для покращення роботи (куди вже більше!). Схоже, дещо затримався на цій посаді (десь так з півроку). Що являв собою, якими ділами відзначився – цього, на жаль, не скажемо.

Голови сільради

Ще одна ключова позиція в селі. Тут також спостерігаємо постійну зміну кадрів, за винятком хіба що БАТУХНО Семена..

ДЕВ'ЯТЬ Григорій Мойсейович – початок 1932 року ЖЕРДЕЦЬКИЙ Г.О. – березень-квітень 1932 року БАТУХНО Семен Михайлович – квітня 1932 – травень 1933 ДЕВ'ЯТЬ Григорій Мойсейович – червень 1933 року ШУРУБЕНКО Дмитро Степанович – до лютого 1934 року.

ДЕВ'ЯТЬ Григорій Мойсейович (1892-1970).

Той самий, на чії слова посилався ДЕВ'ЯТЬ Петро Гаврилович, говорячи про 75 жертв голодомору в селі. Як бачимо, Григорій Мойсейович дійсно був при владі і чудово орієнтувався в тому, що відбувалось навколо.

Загалом, доволі унікальна постать. По правді кажучи, перший негідник. Витворяв таке, що тільки й було розмов на засіданнях райкому компартії та сторінках газет. Страшенно пиячив. Однак якимось дивом йому все сходило з рук. Відверто кажучи, останнє нам зовсім незрозуміле. Втім, судить самі.

З матеріалів партійної чистки 1934 року:

«Родился в с. Петрушине, в семье селянина-бедняка. С малых лет работал пастухом. В 1912-1913 годах работал на кирпичном заводе, 1914-1917 годы – старая армия, 1918 год – участвовал в партизанских отрядах, 1919 год – секретарь ревкома, 1920 год – работал в земельной комиссии, 1920-1921 годы – Красная Армия, 1922 год – работал в земельной комиссии, 1923-1930 годы – работал в Петрушинском сельсовете на разных должностях, 1931 год – председатель сельсовета с. Слобода, 1932 год – председатель сельсовета с. Козел. С 1933 года работаю полеводом колхоза в с. Петрушино. Партвзысканий не имел. Судился за халатное отношение к обязанностям по мобилизационным средствам.

Вопросы присутствующих:

- Как дело было с выпивкой в с. Козел? – О каком деле вы спрашиваете – не знаю. Что касается выпивки, то такие случаи были.

- Как вы отводили колхозникам огороды? – Отводил согласно заявлений.
- Сколько было растрат во время вашей работы в сельсовете? – Ревкомиссия установила одну растрату, но по суду это дело было оправдано.
- Скажите, участвовали в торгах коммунисты при продаже кулацкого имущества? – Участвовали.
- За что вас сняли с работы в Петрушине? – Я из Петрушина не снимался.

Выступления:

ПОЧЕПНЯ (парторг). Тов. ДЕВ'ЯТЬ за последнее время исправил свои грубые ошибки в выпивке, он сейчас прекратил совершенно пьянствовать, это было раньше. Возложенную на него работу вполне обеспечивает.

ШЕВЧЕНКО (председатель колхоза). Тов. ДЕВ'ЯТЬ работает полеводом очень хорошо, вполне обеспечивает работу полевода.

КЛОНОВЕЦ (председатель сельсовета). Во время работы в Петрушинском сельсовете тов. ДЕВ'ЯТЬ наделал много перекручивания ревзаконности. Сейчас в сельсовет поступают жалобы о том, что при изъятии в населения имущества сельсовет никаких документов населению не выдавал. Кроме того, за ним числится растрата по сельсовету в сумме 700 рублей.»

Засідання Бюро Чернігівського МПК 21 червня 1933 року:
„946. Про тов. ДЕВ'ЯТЬ – голову Петрушинської сільради.

1. Зважаючи на факти, що тов. ДЕВ'ЯТЬ після даних їм обіцянок продовжує пиячити, зняти тов. ДЕВ'ЯТЬ з роботи голови Петрушинської сільради.

2. Просити МКК-РСІ прискорити розбором справу на тов. ДЕВ'ЯТЬ, щодо його роботи в с. Козлі.»

А ось пояснення самого Григорія Мойсейовича з цього приводу:

„12 липня 1933

До міської колегії МКК РСІ.

В декабре місяці мене перебросили из с. Селянсько-Слободи головою сільради в с. Козел, где я изменял голову сільради тов. Барбаша. В то время, когда я приехал в Козел, хлібозаготовки било выполнено всего на 48%. Там же в то время біл уполномоченним кущевим член Бюро МПК т. Шур, який сказав мне, что хлібозаготовку надо выполнить, нужно забирать, в кого есть хлеб. Помимо того, по его распоряжению было выброшено из колгосу по постанови активу и зборов колгоспу 23 кулацких хозяйств, в которых был забран весь хлеб, а также и корови, что и були направлены в заготовку, Что касается обмена себе корови, то я не менял. Барохольством я не занимался. Что касается систематической пьянки, то в с. Козле я не занимался, а работал день и ночь. Я думаю, что касается перкручиванія, мене корилі щодо раскулачиваній середняка, я здесь ни при чем, бо був уполномоченним. Пьянкою систематически не занимался. Работаю на користь Советской власти с 1918 р. и я нигде не поддавался влиянию кулака, я всегда ишел в защиту бідняка.”

Хоча були й протилежні думки:

„(Липень 1934)

Заява до комісії по чистці партії.

Будучи головою сільради, тов. ДЕВ'ЯТЬ провадив різні перекручення, систематично пиячив, часто приходив п'яний в сільраду. Були такі випадки, що ноччю визивав громадян до сельсовета, хотя нічого і не должен, і різними угрозами устрашав: если не пойдеш в колектив, то продам хату, а роз”яснюючої роботи не проводив. Були такі випадки, що коли розкуркулювали, то забирали сало, м'ясо, ковбаси, масло, то це не поступало в пользу держави, а споживали самі. Коли проходила номерация дворів, то деньгі були собрані на таблички, а табличек и сейчас немає; цікаво знати де ж ті гроші.

І на сьогоднішній день тов. ДЕВ'ЯТЬ полеводом в колгоспі “8 березня”, а сама ж така картина і сейчас. Они дбають за заможного колгоспника, понабирали собі городов, маже чуть не по гектару, а в деяких колгоспників нема і на 6 соток. То оні на

це не звертали ніякої уваги. Тов. ДЕВ'ЯТЬ навесні 1934 року роздавав городи, були такі случаї, що один город оддавав несколкім човекам, поки не дасть магорича; а ЛЕДОВОЙ Василь і магорич дав, а город засадив тов. ШЕВЧЕНКО і КЛОНОВЕЦ засеменіли.

Тов. ДЕВ'ЯТЬ член управи, коли подивишся збоку, то старається скорійше убрать урожай, даже штрафує, коли хтось по якийсь причині не вийде на роботу, а сам в той час наняв двух голодних колгоспниц на поденіки, на свой власний огород жати ячменю.

Другий такий тов. БАТУХНО, що недавно зняли з членов партії за хуліганськіє вчинки в селі Куликовкі, а ему сейчас доручили відповідальну роботу бригадиром на молотаркі, де он, говорять колгоспники, грубо обращається з колгоспниками.

І тов. БАТУХНО, на мою думку, надо снять з відповідальної роботи.

Писал А. МАЗУР.”

Нічого не змінилось і надалі, про що свідчать документи більш пізнього періоду.

„5 серпня 1937

*Протокол № 7 засідання Чернігівського Райкому КП(б)У
10. Про замітку, яка надійшла до газети “Більшовик” на тов. Дев'ять (голова колгоспу ім. 8 березня с. Петрушин)*

Висловились: тт. Маринчик, Щербинський, Сема, Білов.

Вважати, що всі факти, які були наведені в замітці в газеті “Більшовик” про систематичне п'янство з боку тов. ДЕВ'ЯТЬ на його квартирі за участю дівчат, порушення статуту сільськогосподарської артілі (роздача поросят без постанови на це управи колгоспу і інше) підтвердились. Крім цього т. ДЕВ'ЯТЬ має заборгованість по колгоспу понад 400 крб. Парторг кандидатської групи тов. ДЕВ'ЯТЬ Ольга про всі ці факти знала і ніяких заходів не приймала, на обговорення кандидатської групи не ставила.

Райком КП(б)У постановляє:

1. Тов. ДЕВ'ЯТЬ Ольгу з роботи парторга зняти.

2. Зважаючи на сигнали про недоліки в роботі сільради та колгоспів села, командирувати в село Петрушин тов. Зайця і Абелева для глибокої перевірки роботи всіх організацій села. Наслідки обстеження розглянути на засіданні Райкому.”

ДЕВ'ЯТЬ Ольга Юхимівна – дружина Григорія Мойсейовича. Безжальна революціонерка, це вона не гребувала привласнювати речі розкулачених.

Як не дивно, обоє пережили німецьку окупацію. В 1939 році вони виїхали з села, а під час німецького нашестя перебували в Роїщі. Як Григорій Мойсейович unikнув арештів – не питайте, не пояснимо. Самі збагнути не можемо.

Із спогадів СІРИЧЕНКО Д.Ф.: „Во время организации колхоза был в инициативной группе. Не единожды избирался председателем колхоза. Организаторскими способностями особо не располагал. Любитель был «заглянуть в чарку». Перед началом войны переехал жить в село Роище, где его и застала немецкая оккупация. Он не был репрессирован немецкими властями – его спасло то, что не нашлось такого человека, который мог указать, что он являлся ярым сторонником коллективного строительства. После окончания войны переехал на постоянное жительство в Чернигов, где проживал до последних дней своих. Умер в 1970 году.”

ЖЕРДЕЦЬКИЙ Г.О.

Випадкова постать в історії Петрушина. Очевидно, присланий районними інстанціями, однак ніяк себе не проявив. І вже через місяць його переобрали. В селі його більше не було, подальша доля невідома.

БАТУХНО Семен Михайлович (1903-1942).

Він пробув на посаді голови сільради більше року, і якраз в той період, на який припав голодомор. Тому факт такого довгого перебування при владі говорить не на його користь.

Свідчення Д.Ф. СІРИЧЕНКА:

„Ярый участник организации колхоза, бесцеремонно выкачивал остатки запасов продовольствия и семенного материала у населения. Был физически здоров и не стеснялся неугодному для него дать стусана или «по затылку». Был малограмотен, но подражал «украинизации», старался говорить по-украински, что не всегда ему удавалось. Постоянно у него была выработана и заучена фраза к своему собеседнику: « А сіяти будеш?». Немного работал секретарем сельсовета, председателем сельПО. В 1934 году был направлен в с. Ивашковку председателем колхоза. В 1942 году был репрессирован немецкими властями.»

Не на користь Семена Михайловича і наступні документи – фрагменти протоколів засідань бюро Чернігівського МПК КП(б)У: „15 лютого 1934

Окрема постанова:

Зважаючи на заяву тов. Петушкова про пияцтво та часту відлучку з села голови сільради села Петрушина тов. БАТУХНА, доручити тов. Рижкову перевести розслідування цієї справи.”

„21 березня 1934

11. Про наслідки перевірки дописів по с. Куліковка.

2. Голову сільради с. Куліковка тов. БАТУХНА за систематичне пияцтво та дискредитацію Радвлди на селі, за що його віддано до суду, - з лав партії виключити.”

ШУРУБЕНКО Дмитро Степанович (1894-1970-ті).

Доволі одіозна фігура.

Із спогадів Д.Ф. СІРИЧЕНКА:

«После гражданской войны, еще до коллективизации, состоял в рядах компартии. При «чистке партии» был исключен из ее рядов, но активное участие в общественной жизни принимал. Многие годы работал председателем сельского Совета, председателем сельПО. В начале войны был мобилизован. Поздней осенью 1945 года явился из плена домой. В период оккупации немцы репрессировали активистов и других руководителей села. Попал и он в этот список. Всех посадили в

Черниговську тюрму і в скором часі всіх розстріляли (15 чоловік), а ШУРУБЕНКО був звільнений. Оказується, у нього було збережено петлюровське посвідчення за підписом самого Симона Петлюри. Після звільнення села від німців, його звинувачували як провокатора, який видав всіх розстріляних німецьким властям. Був судим і засуджений до 10-ти років ув'язнення. Після відбуття строку працював у колхозі сторожем. Помер у 70-х роках.”

Дмитро Степанович – представник вже третьої хвили комуністів, які висунулись в середині 20-х років. Чого за ним не помічалося, так це людяності. Типовий комуніст 20-30-х років (якби загадали такого намалювати, ми б зобразили персонаж з армійською будьонівкою на голові, чекістською шкілянкою, та з револьвером у руках), не надто обтяжений такими „пережитками” минулого, як совість, принциповість.

Його дійсно багато хто вважає зрадником, хоча історія загалом доволі темна. Про його гетьманську службу було відомо і до приходу німців (один із нижченаведених документів це красномовно підтвердить), в 30-ті ШУРУБЕНКА за це і в партії не хотіли поновлювати. Тому не дивно, що своє життя він врятував старим посвідченням. А вже чи видавав Дмитро Степанович інших партійних товаришів – хто зна. Однак і без нього було це кому зробити, на безвинних ангелочків, як бачимо, петрушинські комуністи не надто походили.

Також у нас склалося враження, що до голодомору в Петрушині Дмитро Степанович не був причетним. Схоже, він у цей час перебував у інших селах. Зокрема, на початку 1933 року ШУРУБЕНКО знаходився в с. Свині (теперішня Улянівка): 5 березня отримав догану (не вказано за що саме), а 1 квітня 1933 року його зняли з посади секретаря партосередку с. Свинь (можливо, занадто активно викачував хліб з осель напівживих селян – але це лише припущення, ми не наполягаємо). І таке враження, що головою сільради в Петрушині Дмитро Степанович перебував всього кілька днів у лютому 1934-го.

Але при цьому ШУРУБЕНКО Д.С. – єдиний, хто говорив про голод і за це навіть зазнав утисків, про що свідчить запис в протоколі засідання бюро Чернігівського МПК КП(б)У:

„27 лютого 1934

Протокол № 10 засідання бюро Черніг. МПК КП(б)У.

22. Про наслідки перевірки стану в с. Петрушині.

1. Прийняти до відома інформацію тов. Петушкова про те, що факти, визначені в матеріалах, що деякі сім'ї в с. Петрушині голодують, не підтвердились.

2. Голову сільради тов. ШУРУБЕНКА за систематичне пияцтво та за те, що розповсюджує провокацію про голодування селян в с. Петрушині, з лав партії виключити й з роботи зняти.”

До речі, більш точно слова Дмитра Степановича щодо голоду передано в набагато пізнішому документі:

«7 червня 1938

Протокол № 3 засідання бюро Черніг. райкому КП(б)У.

4. Апеляція тов. ШУРУБЕНКО про встановлення його в члени ВКП(б).

ШУРУБЕНКО Дмитрій Степанович, 1895 р.н., селянин, заможний середняк, українець, перебував у ВКП(б) з 1924 по лютий місяць 1934 року.

В 1934 році 27 лютого бюро Чернігівського міськпарткому був виключений з ВКП(б) за систематичну п'янку та за розповсюдження провокаційних чуток серед селян с. Петрушина, що селяне знову будуть голодувати, як голодували в 1933 році.

Служив в царській армії унтер-офіцером, в 1918 році служив добровільно у гетьманській варті, в 1918 році затримувався червоними богунськими частинами, як служивший в гетьманській варті. Зараз на роботі себе не проявляє.

А тому бюро Чернігівського РК КП(б)У не знаходить потрібним піднімати клопотання перед КПК про відновлення тов. ШУРУБЕНКА Дмитра Степановича у ВКП(б).

Роз'яснити т. ШУРУБЕНКУ, що він може вступити до партії на загальних умовах.”

Голови колгоспу

На той час в Петрушині існував колгосп „Червоний літак”. Другий колгосп, під назвою „Імені 8-го Березня”, з’явиться в лютому 1934-го.

Головували в „Червоному літаку”:

ПОЧЕПНЯ Феодосій Григорович – до початку 1932 року
ДАШКО Василь Антонович – з початку 1932 року до жовтня-листопада

САДОВИЙ Георгій Федорович – з кінця 1932 року до кінця 1933 року

ШЕВЧЕНКО Семен Андрійович – з кінця 1933 року

Про перших двох ми вже говорили, тому зосередимось на САДОВОМУ.

САДОВИЙ Георгій Федорович.

„Засвітився” з самого початку революційного руху, хоча помітно поступався тодішнім лідерам. Постійно займав керівні посади, майже незмінно перебував в органах влади. А потрапив „у струю” лише тому, що в часи гетьмана Скоропадського, коли всі провідні комуністи села повтікали від гріха подали в Росію, САДОВИЙ цього зробити не встиг (тим більш, що нічого особливого він тоді й не робив), і під час облави був заарештований. Провів кілька місяців у в’язниці, завдяки чому й заслужив славу палкого революціонера.

Із спогадів Д.Ф. СІРИЧЕНКА:

«В голодное время позволял разные роскоши, вел аморальный образ жизни. Люди умирают с голоду, а он в свободное время сидит и на гармошке играет и напевает разные частушки, в этой части он был мастер.

В 1934 году хозяйство было разделено надвое: «Червоний літак» и «8 Березня». В колхоз «Червоний літак» был назначен председателем ДАШКО В.А., а в «8 Березня» - ДЕВЯТЬ Григорий Моисеевич. Бывшего председателя САДОВОГО Е.Ф. за аморальный образ жизни, за плохую хозяйственную деятельность привлекли к уголовной ответственности, он был осужден и получил срок 2 года. Отбывал свой срок в Чернигове.

Получилось так, что ему пришлось возить бочки с фекалиями на свалку за город, через район «Пять углов», где постоянно были люди из Петрушина. Он этого перенести не смог, сделал побег. После чего был повторно судим и опять получил срок в два года, и в добавок еще не отработанные по первому сроку полтора года. Вторую судимость отбывал уже не в Чернигове. По окончании сроков прибыл домой и уехал на переселение в Амурскую область с семьей.»

Розповідь Дмитра Федосовича про засудження САДОВОГО цілком підтверджується документально. Скажімо, ось цей наказ по Політвідділу Котівської МТС було надруковано в газеті „Колгоспна перемога” 3 березня 1934 року.

„Наказ № 19 по Політвідділу Котівської МТС з 25 лютого 1934 р.

Перевіряючи стан колгоспу “Червоний літак” (с. Петрушин), Політвідділ виявив, що бувший голова колгоспу, кандидат партії тов. САДОВИЙ та член управи колгоспу тов. ШИХУЦЬКИЙ до своєї роботи відносилися надзвичайно недбайливо, по-шкідницькі (щоденні п’янки, розврат, вимагательство).

Своїми шкідницькими діями ці “керівники” довели колгосп до великих втрат під час збирання врожаю та до того, що в буртах погнила вся картопля, яка була призначена для розподілу колгоспникам на трудовні.

Зараз САДОВИЙ працює головою управи колгоспу “Ленінський шлях” (с. Терехівка), там він теж продовжує вести розкладницьку роботу, не виконав вказівок начальника Політвідділу про запарку січки, про догляд та схорону коней, чим довів 30% коней до поганого стану. Частина коней вже має вошивість.

САДОВОГО, кандидата партії, за це з роботи голови управи колгоспу “Ленінський шлях” зняти. Справу на САДОВОГО та ШИХУЦЬКОГО передати до прокуратури з тим, щоб притягти їх до судової відповідальності.

Про перебування тов. САДОВОГО в лавах партії передати до МПК для виключення його з лав партії.

Начальник Політвідділу Котівської МТС ПЕТУШКОВ”

Справу дійсно передали в міськпартком, який відреагував оперативно:

„10 березня 1934

Протокол № 11 засідання бюро Черніг. МПК КП(б)У.

37. Про кандидата КП(б)У Садового (матеріал Політвідділу МТС).

Оскільки САДОВОГО Політвідділом віддано до суду за розкладницьку роботу в колгоспі та доведення тягла до поганого стану, виключити тов. САДОВОГО з кандидатів КП(б)У.”

На цьому й закінчилася кар’єра Георгія Федоровича. Звичайно, покарали його не за відсутність будь-якого співчуття до голодуючих, і не за „пир во время чумы”, а за те, що „пир” затягнувся і на полях запанував безлад. Ось цього влада йому не пробачила. Тобто, знав би міру – співав би й дали на гармошці.

ШЕВЧЕНКО Семен Андрійович.

Родом з Куликівка (очевидно, мається на увазі село Городнянського району, а не селище неподалік Ніжина). В Петрушин його направили наприкінці 1933 року, тож до голодомору він не причетний.

Директори школи

Ця посада сама по собі нічого не важила, однак ті, хто її займали, вели активну партійну та громадську роботу.

АНДРІЄВСЬКИЙ Яків Силевич – до 1 січня 1933 року НЕДІЛЬКО Кіндрат Ларіонович – з 1 січня 1933 року.
--

АНДРІЄВСЬКИЙ Яків Силевич (1890 – після 1934)

Із матеріалів чистки партії 1934 року:

„Кандидат партии с 1925 года. Родился в 1890 году в с. Монастырище Нежинского района, в семье служителя религиозного культа – дьяка, который в данное время отказался

от религии. С малых лет учился в школе до 1909 года, после окончания школы с 1910 по 1912 год работал учителем, в 1914 году служил в старой армии, откуда попал в плен, возвратился с плена в 1918 году и все время до настоящего времени работал учителем, в данный момент работаю заведующим школой в с. Кувечичах.

Партвзыскания – исключался из партии в 1929 году за связь с родственниками жены, которые являются служителями религиозного культа. Кроме этого имел выговор (1934 г.) от Кувечицкой парторганизации за несвоевременное составление плана партийной работы.”

„ 5 березня 1932

Характеристика.

Дана ця характеристика завідувачу Петрушинської 7-річної ШКМ Чернігівського району АНДРІЄВСЬКОМУ Якову Силовичу в тому, що він дійсно працює в Петрушинській школі з 1912 року. За весь час перебування тов. АНДРІЄВСЬКОГО в с. Петрушині він виявив себе, як один із активних робітників школи, а також громадських робітників. Працюючи з 1919 року і до цього часу членом Петрушинської сільради, він сумлінно виконував й виконує всі завдання сільради щодо переведення політично-господарчих кампаній на селі. В 1923 році тов. АНДРІЄВСЬКИЙ приймав активну участь в організації Петрушинського кооперативного товариства, де 7 років працював на таких посадах: а) член правління – 2 роки, б) голова ревізійної комісії – 2 роки, в) та в рахівній комісії – 5 років. Крім того, починаючи з 1928 року і до 1929 року він займав посаду голови ревізкомісії Халявинського кредитового товариства. В 1929 році тов. АНДРІЄВСЬКИЙ брав активну участь в організації Петрушинського колгоспу “Червоний літак”, де до цього часу є членом і виконує обов’язки рахівника. Являясь старим членом Петрушинського комітету незаможних селян, а також і кандидатом Петрушинського осередку КП(б)У, тов. АНДРІЄВСЬКИЙ неуклонно і по-большевицькому переведе в життя всі постанови партії та Радянського уряду.

Перебуваю членом всіх організацій села, він допомагає в роботі цих організацій як у культурному, так і в господарчому відношенні. За всю пророблену роботу тов. АНДРІЄВСЬКИЙ користується авторитетом серед бідняцько-середняцьких мас с. Петрушина, а також і серед членів організацій села.

Голова сільради ДЕВЯТЬ.”

Загалом доволі освічена і авторитетна людина. В Петрушині – з 1912 року, а повернувшись з німецького полону на початку 1919-го (де провів більше чотирьох років) активно включився в громадське життя. Віддавав перевагу культурно-освітнянській діяльності. Завдяки світлій голові та красивому, чіткому почерку часто обирався секретарем різних організацій, в тому числі і сільради. Не помічений в жодних компрометуючих його вчинках.

Більш успішній кар’єрі завадило соціальне походження як самого Якова Силовича (син дядя), так і його дружини, вчительки Параски Петрівни (дочка попа з Тупичева). Як свідчать документи, в Кувечичах його сім’я розпалась (подружжя не мало дітей, а дружина часто хворіла). Подальша доля невідома.

Втім, у нас нема підстав сумніватися у порядності АНДРІЄВСЬКОГО, тому гадаємо, що така людина не могла бути причетна до злочинних дій. В цьому плані Яків Силович вигідно вирізнявся від НЕДІЛЬКА.

Інші партійці

Слід сказати по кілька слів і про інших партійних діячів, чий прізвища ми вже неодноразово згадували.

ЛОБАС Микола Філімонович.

Із матеріалів чистки партії 1934 року:

«Кандидат партии с 1932 года. Родился в с. Петрушине, в семье селянина-бедняка, с малых лет работал пастухом до 1919 года. С 1919 по 1922 г. работал дома в сельском хозяйстве, в

1929 году вступил в колхоз, где работаю бригадиром по животноводству. Партвзысканий не имел, под судом не был.

Политвопросы:

- Что такое партия? – Группа людей, которая выполняет поручение. (Дано разъяснение комиссии).
- Кто является высшая власть в селе? – В колхозе – председатель колхоза, в сельсовете – председатель сельсовета. (Дано разъяснение комиссии).
- Где есть еще советская власть, кроме СССР? – Больше нет. (Дано разъяснение комиссии).
- Почему наша партия называется коммунистической? – Не знаю. (Дано разъяснение комиссии).

Выступления:

ЛИТВИНОВ (парторг). Тов. ЛОБОС хороший работник в колхозе, он интересуется хозяйством колхоза, в особенности животноводством. Аккуратно выполняет все возложенные на него обязанности по партийной линии.

ЯЩЕНКО (колхозник). Тов. ЛОБОС очень хороший, примерный работник нашего колхоза, активно принимает участие в проведении политкампаний в селе.»

За підсумками чистки переведено із кандидатів партії у співчуваючі.

БИЧИК Ганна Іллівна.

Із матеріалів чистки партії 1934 року:

«Кандидат партии с 1932 года, родилась в с. Тереховке, в семье селянина-середняка. До 1929 года работала в единоличном сельском хозяйстве, в 1929 вступила в колхоз, где работаю рядовой колхозницей. Партвзыскание – выговор местной парторганизации за уход с работы. Под судом не была.

Вопросы присутствующих:

- Читаете ли вы газеты? – Нет.
- Сколько было у вашего отца земли? – Отец имел 15 гектара, муж 11 гектаров.
- Скажите, когда вы вступили в партию, указывали в анкете о том, сколько ваш отец имел земли? – Не помню.

- Премировались ли вы за работу в колхозе? – Нет.
- Почему вы до этого времени не законтрактовали теленка? – Потому что мне об этом никто не напомнил.

Выступления:

ШИХУЦКИЙ (колхозник). Тов. БИЧИК пассивно участвовала в проведении политкампаний, она отказалась законтрактовать теленка.

ЛИТВИНОВ (парторг). Тов. БИЧИК над собой не работала, обязанности, возложенные партгруппой, не выполняла; от контрактации теленка отказалась, что послужило плохому примеру остальным колхозникам.

ПОПОВА (колхозница). Тов. БИЧИК хоть политически неграмотная, но все же возложенные на нее обязанности по партийной линии выполняла аккуратно, что требуется от коммуниста.

ПОЧЕПНЯ Ф. (парторг). Тов. БИЧИК в партийной жизни не участвовала, над собой не работала, партнагрузок не выполняла. Она по своей политической неграмотности не может обеспечить авангардную роль коммуниста.»

За підсумками чистки виключено з кандидатів партії.

ТОМАШ Григорій Гаврилович (1896-1963).

Із матеріалів партійної чистки 1934 року:

«Родился в с. Петрушино, в семье селянина-бедняка. До 1915 года с малых лет жил при своих родителях. В 1915-1918 гг. служил в старой армии – унтер-офицером, в 1918-1921 гг. – служил в Красной Армии. В 1921-1932 гг. работал дома в сельском хозяйстве. В 1933 году – председатель кооперации, 1933 год – председатель сельсовета (с. Киенка). С 1933 года работаю в колхозе на должности объездчика. Партвзыскания – имел выговор в 1933 году в с. Киенке за халатное отношение к своим обязанностям, другой выговор имел за невыполнение политкампаний. Судился за невыполнение плана картофеля.

Выступления:

ПОЧЕПНЯ Ф. (парторг). Тов. ТОМАШ политически неграмотный, он не может обеспечить авангардную роль

коммунистов. Кроме того, у него очень слабый характер, из-за чего ему приходится попадать под влияние кулаков.

КЛОНОВЕЦ (председатель сельсовета). Тов. ТОМАШ – хоть он по своему уровню неграмотный, но он активно работает по выполнению политкампаний и все возлагаемые на него обязанности исполнял аккуратно и в срок.»

За підсумками чистки виключено з кандидатів партії.

ДЕВ'ЯТЬ Ольга Юхимівна (1897 - ?)

Із матеріалів чистки партії 1934 року:

«Член партии с (1927 года). Родилась в селе Петрушине, в семье селянина-бедняка. До 1929 года работала в единоличном сельском хозяйстве, в 1929 году вступила в колхоз, где работала рядовой колхозницей. Сейчас работаю заведующей яслями колхоза. Партивзысканий не имела, под судом не была.

Выступления:

ШЕВЧЕНКО (председатель колхоза). Тов. ДЕВ'ЯТЬ активно работала в проведении политкампаний на селе, она при очень тяжелых условиях организовала детясли при колхозе и вполне справляется с возложенными на нее обязанностями.

ПУХОВОЙ (учитель). Тов. ДЕВ'ЯТЬ самая найактивнейшая работница нашего села, она решительно боролась за укрепление колхоза, принимает систематическое участие в общественной работе, аккуратно посещала и интересовалась политзанятиями.

МИРГОРОДСКИЙ (ЛКСМ). Тов. ДЕВ'ЯТЬ недостаточно политически грамотная для обеспечения авангардной роли коммуниста, ей нужно еще больше работать над собой, чем она работала. Одновременно хочу отметить недостатки в работе колхоза следующие: выделенный бригадир по молотье тов. БАТУХНО, которого невозможно допустить к ответственной работе, он судился и его (...) занимать руководящие посты.»

За підсумками чистки постановлено вважати перевіреною.

ДМИТРЕНКО Феодосій Юхимович (1900 - ?)

Рідний брат ДЕВ'ЯТЬ Ольги Юхимівни.

Із матеріалів чистки партії 1934 року:

«Родился в с. Петрушине на Черниговщине, в 1900 году. Закончил 2-классную Министерскую школу. От зятя социал-революционера я еще до революции познакомился с революционным движением. В 1917 году примкнул к революции. Был представителем культ-просвет кружка. Участвовал в раскулачивании петлюровцев. Во время немецкой оккупации в боях ни разу не был. Во время Деникина по указанию двух кулаков 2 офицера и чеченцы зашли к нам и избили меня до потери сознания. Сестру повели в погреб, где ее изнасиловали, а мать избили, а я убежал. В это время пошел в армию в Гомель. Полк выдал мне удостоверение, как сочувствующему партии. Красноармейцам читал книжки. В 1919 году попадаю на курсы в Житомир, Политотдел 47 дивизии. В селах, где проходила Красная Армия, организовывал власть. После разгрома 47 дивизии под Ковелем, попадаю в 7 дивизию инструктором политотдела. 1921 – вступаю во второй раз в партию (при разгроме 47 дивизии попал в плен и уничтожил партийные документы), но заболел тифом и механически вышел. Демобилизовался с армии, работал председателем КНС, (секретарем) сельсовета, инструктором РСС. В 1932 году снова вступил в кандидаты партии. Отпросился и с разрешения городского парткомитета из сельсовета перешел в совхоз, где и работаю второй год. Имею нагрузки: кассир, статистик.»

За підсумками чистками виключений з кандидатів партії „за систематичне пияцтво” і „моральне розкладення”.

ЮНОВА Марія Петрівна (1896-1969)

Із матеріалів чистки партії 1934 року:

«Кандидат партии с 1932 года. Рождения 1892 года. Отец был батрак, земли не было, только была хата. С 1900 года – 14 лет пошла служить по найму: пасла гусей, свиней и т.д. В 1914 году вышла замуж и работала в своем сельском хозяйстве. В 1921 году наделили 4 гектара земли, и до 1929 года работала в сельском хозяйстве. В 1929 году вступила первая в колхоз, где работала до весны 1934 года. Весной 1934 года, имея 5 душ

детей, а муж второй работает в ОРСЕ ЦРК, то я туда пошла в совхоз работать, потому что председатель колхоза ШЕВЧЕНКО, которого вычистили из партии, был на меня злой, что я об его неправильных делах всегда говорила, то он потому не давал мне поддержки. 16 июня 1934 года я опять вернулась в колхоз, имею 69 трудодней, а в 1933 году имела 129 трудодней. Работу общественную выполняла, какую мне поручали: раскулачивала кулаков, была членом сельсовета, сейчас тоже член сельсовета.

Работаю бригадиром по льну, работу выполняю хорошо. Партвзысканий не имею, прогулов нет, выговоров нет.

Политвопросы:

- Кто генеральный секретарь ЦК КП(б)У? – Не знаю.
- Какую должность занимает тов. Петровский? – Забыла.
- Кого комиссии по чистке партии исключают из партии? – Не ответила. (Дано разъяснение комиссии).

Высказались:

ШИХУЦКИЙ (партийный, бывший член сельсовета, бывший под судом). ИОНОВА была в 1933 году заведующей яслями, то работа была поставлена плохо, было в яслях воровство продуктов обслуживающим персоналом.

ПОЧЕПНЯ. Знаю ИОНОВУ с детства, их отец бедняк. Она с 1929 года первая вступила в колхоз. ИОНОВА много раскулачила кулаков, все делала по закону, работала активно, хорошо. Весной 1934 года ее голод заставил пойти в совхоз работать и поддержки в колхозе ей не дали.

ШИХУЦКИЙ Василий. Знаю ИОНОВУ как хорошую работницу, честную колхозницу и примерную. Она вела борьбу с кулаками, раскулачивала, не любит неправды и если заметит неправильность за кем угодно, то сразу говорит на собраниях и там, где надо. Но ей от старого правления не было поддержки.

(...) (*Председатель колхоза*). Я был инициатором организации колхоза еще в 1929 году, тов. ИОНОВА первая вступила. ИОНОВУ знаю, как хорошую активистку.

Голоса. ИОНОВУ нужно оставить в партии. Это одна из примерных женских активисток.»

За підсумками чистки постановлено вважати перевіреною.

Завершимо портрети комуністів цікавою характеристикою Дмитра Федосовича СЕРИЧЕНКА про жінок-комуністок:

„Самое активное участие в организации колхозного строя принимали такие:

1. ДЕВ'ЯТЬ Ольга Ефимовна
2. ИОНОВА Мария Петровна
3. БЫЧИК Анна Ильична

Они входили в состав специальной бригады, содействовавшей «полной коллективизации на базе ликвидации кулачества». Были вооружены специальными металлическими штырями для прощупывания земли и прочего. Права имели они безграничные. Которые очень сопротивлялись вступать в колхоз, их даже избивали, загоняли в подвалы. Из домашнего имущества подбирали все, что появится перед глазами. После «работы», вечером устраивали попойки и разные развлечения.

- Еще были:
4. СЕРИЧЕНКО Елена Игнатьевна
  5. КОПЫЛ Прасковья.

Они входили в состав комсомольско-молодежной бригады. Расклеивали в общественных местах села плакаты агитационного характера, вели всяческую антирелигиозную пропаганду, помогали в сборе и заготовке разного сырья для промышленности: металлолома, разного тряпья, шкур животных, копыта, рога КРС и тому подобное. Иногда вливались в бригаду по раскулачиванию.

После полной коллективизации по направлению райкома комсомола поступили на так называемый рабфак. После окончания КОПЫЛ П. работала каким-то медработником до самой старости. Ныне покойная. СЕРИЧЕНКО Е.И. работала также в медицине, каким-то незначительным работником. Ныне покойная.”

***   ***   ***

Отже, ще раз назвемо імена петрушинських комуністів часів голодомору.

Найбільш злочинно проявили себе: БАТУХНО Семен Михайлович, ДЕВ'ЯТЬ Григорій Мойсейович, ДЕВ'ЯТЬ Ольга Юхимівна, САДОВИЙ Георгій Федорович.

Наступний шабель віддамо НЕДІЛЬКО Кіндрату Ларіоновичу. Сюди ж би слід віднести і ШУРУБЕНКО Дмитра Степановича, але, наскільки нам відомо, в часи голодомору його не було в селі.

Немає прямих доказів, але не на багато їм поступились своїми діяннями: ДМИТРЕНКО Феодосій Юхимович, ТОМАШ Григорій Гаврилович, ЮНОВА Марія Петрівна, БИЧИК Ганна Іллівна.

Не зустрілось нам особливих докорів на адресу ДАШКО Василя Антоновича, КОПИЛ Парасковії Михайлівни, ЛОБАСА Миколи Филімоновича, СЕРИЧЕНКО Олени Гнатівни, СЕРГІЄНКО Н.І.

Також виправдаємо АНДРІЄВСЬКОГО Якова Силевича та ПОЧЕПНЮ Феодосія Григоровича.

Ще раз зазначимо: немає і не може бути виправдання тим, хто діяв активно. Хто своїми діями спричинив смерть інших людей. Причому дехто з числа „активістів” десятиліттями ставився в приклад іншим, як відданий борець за справу партії, вважався шановною людиною.

Але ми вкотре повторимо: ніякі вони не герої, вони злочинці.

Вони не знайшли в собі сили не виконувати злочинні накази. А своє сумління заливали горілкою. Зокрема, хочеться окремо відмітити значний розмах пиятики, що охопила керівні кадри.

З великою перевагою „перепив” усіх ДЕВ'ЯТЬ Г.М. Відзначились на пивному фронті також САДОВИЙ Г.Ф., БАТУХНО С.М., ДМИТРЕНКО Ф.Ю. Знімались з посад за пиятику також інші керівні працівники: секретар сільради БАТУХНО Ілля Іванович (8 лютого 1932 року), секретар сільради ЛОБАС Василь М. (17 серпня 1932 року), завгосп колгоспу СЕРГІЄНКО (28 травня 1933 року) та інші. Втім, керівники менших рангів дійсно заливали совість, а такі, як ДЕВ'ЯТЬ Г.М., САДОВИЙ Г.Ф., БАТУХНО С.М. особливо не переймались людським горем.

Мартиролог жертв голодомору

З винуватцями голодомору на сільському рівні ми розібрались, а ось з їхніми жертвами справа стоїть куди сутужніше. З одного боку – надто багато втрачено часу, з іншого – реєстрові книги по Петрушинській сільраді нам поки що недоступні. Та й опитування старожилів щодо жертв голоду ще не набуло масового характеру, нові імена обов'язково відкриються. Сьогодні ж хвалитися особливо нічим.

Але ми оприлюднюємо наявний список петрушинців – жертв голодомору.

1. КАЩЕНКО Марія
2. КИСЛОВЕЦЬ Мина Омелянович (1884 р.н.)
3. КОСТЮК Микола
4. КРУШ Олександр Іванович (1904 р.н.)
5. ЛЕОНЕНКО Пилип
6. ЛУК'ЯНЕНКО Герасим
7. ЛУК'ЯНЕНКО Катерина Григорівна
8. ЛЬДОВИЙ Андрій
9. ЛЬОДОВИЙ Володимир Веніамінович
10. ЛЬОДОВИЙ Іван
11. ПОЧЕПНЯ Андрій
12. ПОЧЕПНЯ Сава
13. САДОВИЙ Іван
14. САДОВИЙ Микола
15. САДОВИЙ Олександр
16. СЕРГІЄНКО Олена Миколаївна (бл. 6 років)
17. ТЕСЛЕНОК Микола
18. ТЕСЛЕНОК Олександр
19. ТЕСЛЕНОК Олексій (бл. 10 років)
20. ТЕСЛЕНОК Петро (бл. 12 років)
21. ТУРЕНОК Михайло Григорович
22. ТУРЕНОК Олександра Григорівна
23. ШИХУЦЬКА Надія
24. ШИХУЦЬКИЙ Василь

Вічна вам пам'ять...

***   ***   ***

І зовсім останнє. Такий собі „ліричний” відступ.

Пригадався нам славетний наш Тарас Григорович ШЕВЧЕНКО. Ох як він дошкульно бив своїми віршами тогочасних панів та поміщиків. І хоча, кажуть, іноді там переважали емоції, іноді було то не зовсім справедливо. Не в тому річ.

От якби побачив він власними очима події 1932-1933 років... Якби збагнув, яке „світле майбутнє” чекало оспіваних Тарасом нужденним селян...

ВИ УЯВЛЯЄТЕ, ЩО Б ВІН ПІСЛЯ ЦЬОГО НАПИСАВ?!!!

***   ***   ***

З М І С Т

<i>Вступне слово</i>	3
Історична довідка	4
<i>I. Рік 1932-й: початок</i>	6
Протоколи засідань сільради та її президії	6
Протоколи засідань Петрушинського осередку КП(б)У	23
Протоколи засідань бюро Чернігівського РК КП(б)У	36
Газета „Червоний стяг”	45
Різні матеріали	51
<i>II. Рік 1933-й: апогей</i>	54
Протоколи загальних зборів Петрушинського осередку КП(б)У	54
Протоколи засідань бюро Чернігівського МК КП(б)У	63
Оперативні зведення начальника міліції по Чернігівській області про НП в області	75
3 документів, прикладених до матеріалів партійної чистки 1934 року	77
Газета „Колгоспна перемога”	84
<i>III. Рік 1934-й: штрихи</i>	113
Протоколи засідань бюро Чернігівського МК КП(б)У	113
Газета „Колгоспна перемога”	117
<i>Голодомор 1932-1933: спогади</i>	119
<i>Голодомор в Петрушині</i>	106

***   ***   ***

Горобець Сергій Михайлович

**Петрушин за часів голодомору
1932-1933 років.**

Редактор А.Л. Курданов
Комп'ютерний набір С.М. Горобець